

ANKARA

HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**CİNSEL MİTLER TEMELİNDE TOPLUMSAL
CİNSİYET ALGISI: İSTANBUL ÖRNEĞİ**

Muhammed Fahreddin BİLGİÇ

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Emel YİĞİTTÜRK EKİYOR

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI
SOSYOLOJİ BİLİM DALI**

AĞUSTOS 2024

**CİNSEL MİTLER TEMELİNDE TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISI:
İSTANBUL ÖRNEĞİ**

Muhammed Fahreddin BİLGİÇ

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI
SOSYOLOJİ BİLİM DALI**

**ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

AĞUSTOS 2024

ETİK BEYAN

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Muhammed Fahreddin BİLGİÇ

27/08/2024

TEZ ONAY SAYFASI

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sosyoloji
Anabilim Dalı Sosyoloji Programı öğrencisi Muhammed Fahreddin BİLGİÇ
tarafından hazırlanan “Cinsel Mitler Temelinde Toplumsal Cinsiyet Algısı :
İstanbul Örneği” Başlıklı tez çalışması 27/08/2024 tarih ve 14:30 saatinde
yapılan tez savunma sınavında aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ ile
YÜKSEK LİSANS olarak KABUL edilmiştir.

	Kabul	Ret
Başkan (Unvan/Ad-Soyad/Kurum): Prof. Dr. Aysel ERSÖZ Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	☒	☐
Üye (Unvan/Ad-Soyad/Kurum): Doç. Dr. Emel YİĞİTTÜRK EKİYOR Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	☒	☐
Üye (Unvan/Ad-Soyad/Kurum): Doç. Dr. Tuğba METİN AÇER Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi	☒	☐

CİNSEL MİTLER TEMELİNDE TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISI: İSTANBUL ÖRNEĞİ
(Yüksek Lisans Tezi)

Muhammed Fahreddin BİLGİÇ

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Ağustos 2024

ÖZET

Bu çalışmada, bireylerin toplumsal cinsiyet algısının cinsel mitlerle olan ilişkisi incelenmiştir. Araştırma, katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine göre bu ilişkinin farklılık gösterip göstermediğini değerlendirmek amacıyla ilişkisel tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmada Foucault'nun biyo-politika ve bilgi-iktidar ilişkisi, Barthes'ın mit kavramı ve feminist teorilerin toplumsal cinsiyet eşitliği konularındaki yaklaşımları temel alınmıştır. Bu kuramsal yaklaşımlar, çalışmanın bulgularının yorumlanmasında rehberlik etmiştir. Araştırma, farklı yaş grupları, eğitim düzeyleri, cinsiyetler ve sosyo-ekonomik statülerden gelen 569 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Cinsellik, cinsel mitler ve toplumsal cinsiyet algısı üzerine odaklanan bu çalışmada, katılımcıların bu konularla ilgili tutum ve inanışları değerlendirilmiştir. Veriler, Cinsel Mitler Ölçeği ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Cinsel Mitler Ölçeği, katılımcıların cinsel mitlere inanma düzeylerini belirlemek amacıyla, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeği ise katılımcıların toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki tutumlarını ölçmek amacıyla geçerliliği ve güvenilirliği daha önce kanıtlanmış ölçeklerdir. Araştırmanın bulguları, cinsel mitlere inanma düzeyinin eğitim düzeyi, cinsiyet ve ebeveyn eğitim düzeyi gibi demografik değişkenlerle anlamlı ilişkiler gösterdiğini ortaya koymuştur. Erkeklerin, kadınlara göre daha fazla cinsel mite inandıkları ve toplumsal cinsiyet eşitliği algılarının daha düşük olduğu saptanmıştır. Yaş, eğitim düzeyi ve sosyo-ekonomik durum gibi değişkenler incelendiğinde, genç ve yüksek eğitim düzeyine sahip bireylerin daha az cinsel mite inandıkları ve toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda daha duyarlı oldukları bulunmuştur. Medeni durumun da toplumsal cinsiyet algısı üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu bulunmuştur. Bekar katılımcılar, evli katılımcılara göre daha yüksek toplumsal cinsiyet eşitliği algısına sahiptir. Bu durum, evlilik kurumunun geleneksel cinsiyet rollerini pekiştirdiği ve evli bireylerin toplumsal cinsiyet eşitliği algılarının daha düşük olmasına neden olabileceği şeklinde yorumlanmıştır. Ayrıca, yaşamının büyük çoğunluğunu il merkezinde geçirenlerin, köy veya kasabada yaşayanlara oranla cinsel mitlere daha az inandıkları belirlenmiştir. İnançlarının hayatlarını şekillendirdiğini belirten bireylerin, cinsel mitlere inanma düzeylerinin daha yüksek olduğu, inançlarının olmadığını belirten bireylerin ise daha düşük olduğu bulunmuştur. Araştırmanın sonuçları, toplumsal cinsiyet algısının cinsel mitler ile olan ilişkisini anlamada önemli bilgiler sunmaktadır. Bu çalışma, cinsellik ve toplumsal cinsiyet konularındaki farkındalığın artırılması ve cinsel mitlerin yıkılması için eğitim ve sosyalizasyon süreçlerinin önemini vurgulamaktadır.

Bilim Kodu : 113840
Anahtar Kelimeler : Cinsellik, Cinsel Mit, Cinsiyet, Toplumsal Cinsiyet
Sayfa Adedi : 105
Tez Danışmanı : Doç. Dr. Emel YİĞİTTÜRK EKİYOR

PERCEPTIONS OF GENDER BASED ON SEXUAL MYTHS: CASE OF ISTANBUL

(M.Sc Thesis)

Muhammed Fahreddin BİLGİÇ

ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY

THE INSTITUTE OF GRADUATE STUDIES

August 2024

ABSTRACT

This study investigates the relationship between individuals' gender perceptions and their beliefs in sexual myths, employing a correlational survey model to evaluate whether this relationship varies across different socio-demographic groups. The research is theoretically anchored in Foucault's concepts of biopolitics and the knowledge-power nexus, Barthes' notion of myth, and feminist theoretical perspectives on gender equality. The research sample comprised 569 participants drawn from various age cohorts, educational backgrounds, genders, and socio-economic statuses in Istanbul. The study focused on the interrelation between sexuality, sexual myths, and gender perceptions, assessing participants' attitudes and beliefs using the Sexual Myths Scale and the Gender Equality Scale. Both instruments are validated and reliable measures for assessing belief in sexual myths and attitudes towards gender equality. The study's findings indicate that belief in sexual myths is significantly associated with demographic variables such as education level, gender, and parental education level. It was observed that male participants were more likely to endorse sexual myths and demonstrated lower levels of gender equality perception compared to female participants. Additionally, younger individuals and those with higher educational attainment were found to have lower levels of belief in sexual myths and a greater sensitivity towards gender equality issues. Marital status also emerged as a significant factor, with single participants exhibiting higher gender equality perceptions than their married counterparts. This may suggest that the institution of marriage perpetuates traditional gender roles, potentially leading to lower perceptions of gender equality among married individuals. Furthermore, participants who had spent the majority of their lives in urban centers were less inclined to believe in sexual myths compared to those residing in rural areas. Moreover, individuals who reported that their religious or cultural beliefs strongly influenced their lives were more likely to endorse sexual myths, whereas those who identified as non-religious or without strong cultural beliefs exhibited lower levels of belief in these myths. The results of this study contribute to a deeper understanding of the intersection between gender perceptions and sexual myths. The findings underscore the critical role of educational and socialization processes in enhancing awareness of sexuality and gender issues and in challenging and deconstructing prevailing sexual myths.

Science Code : 113840
Key Words : Sexuality, Sexual Myth, Gender, Gender Perception
Page Number : 105
Supervisor : Doç. Dr. Emel YİĞİTTÜRK EKİYOR

TEŞEKKÜR

Bu tez çalışmasının hazırlanmasında bana yol gösteren, değerli bilgilerini benimle paylaşan ve her aşamada desteğini hissettiğim tez danışmanım Doç. Dr. Emel YİĞİTTÜRK EKİYOR'a, teşekkürlerimi sunarım.

Bu süreçte bana her zaman inanan ve beni sabırla destekleyen sevgili annem Aliye BİLGİÇ'e, yakın zamanda kaybettiğim ve bu tezin bittiğini görmeyi çok isteyen sevgili babam Mustafa BİLGİÇ'e, beni bugüne hazırladıkları ve tüm emekleri için sonsuz teşekkür ederim.

Varlığı ve bitmek bilmeyen desteğiyle her zaman yanımda olarak motivasyonumu ve moralimi yüksek tutmamı sağlayan kıymetli kardeşim Sadi BİLGİÇ'e, bilgi ve deneyimleriyle bana yol gösterip, her adımda yanımda olarak bu süreci daha da kolaylaştıran sevgili kuzenlerim Yusuf YAKUPOĞLU ve Habip BİLGİÇ'e sabırları, sevgileri ve teşvikleri için çok teşekkür ederim.

Bu tezin hazırlanma sürecinde, bana en büyük desteği veren sevgili eşim Gamze BİLGİÇ'e özel bir teşekkürü borç bilirim. Kendisinin akademik bilgisi, yol göstericiliği ve sabrı sayesinde, karşılaştığım zorlukları aşmam çok daha kolay oldu. Ayrıca, manevi desteği ve sevgisi ile her zaman yanımda olduğunu hissettirerek, motivasyonumu yüksek tutmamı sağladığı için minnettarım.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLoların LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR	xi
1. GİRİŞ	1
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	7
2.1. Cinsellik ve Toplumsal Perspektifler	8
2.1.1. Cinsellik Kavramı.....	8
2.1.2. Tarihsel Süreçte Cinselliğe İlişkin Görüşler	11
2.1.3. Çağdaş Cinsellik Anlayışı	17
2.1.4. Cinsel Haklar	19
2.2. Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Kavramı	21
2.2.1. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Etkileyen Faktörler	24
2.2.1.1. Kültürel etkiler ve sosyal normlar.....	24
2.2.1.2 Aile ve eğitim	25
2.2.1.3. Medya ve teknolojinin rolü	26
2.2.1.4. Siyasi ve ekonomik etkiler	26
2.2.2. Toplumsal Cinsiyet Kuramları	27
2.2.2.1. Psikanalitik kuram.....	27
2.2.2.2. Sosyobiyojik kuram (evrim psikolojisi).....	30
2.2.2.3. Sosyal öğrenme kuramı.....	31
2.2.2.4. Sosyal bilişsel kuram.....	33
2.2.2.5. Bilişsel gelişim kuramı.....	34

2.2.2.6. Toplumsal cinsiyet şeması kuramı	36
2.2.2.7 .Sosyal rol kuramı	38
2.3. Mit ve Cinsel Mit Kavramı	39
2.4. Toplumsal Cinsiyet Temelli Yaygın Cinsel Mitler	45
3. GEREÇ VE YÖNTEM	49
3.1 Araştırmanın Şekli.....	49
3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman	49
3.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	50
3.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	50
3.5. Verilerin Toplanması.....	50
3.5.1. Demografik Veriler Formu.....	50
3.5.2. Cinsel Mitler Ölçeği	51
3.5.3. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeği	51
3.6. Verilerin Değerlendirilmesi.....	52
3.7. Araştırmanın Etik Yönü	52
4. BULGULAR.....	55
5. TARTIŞMA	65
5.1. Katılımcı Demografisi ve Toplumsal Cinsiyet Algısı	65
5.2. Ölçeklerin Puan Ortalamaları ve Korelasyonları	67
5.3. Cinsel Mitler Ölçeği ve Sosyo-Kültürel Değişkenler.....	67
5.4. Dini İnançlar ve Cinsel Mitler.....	70
5.5. Cinsiyet, Eğitim Düzeyi ve Ebeveyn Eğitim Düzeylerinin Cinsel Mitler Üzerindeki Etkisi	73
5.6. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeği ve Demografik Değişkenler	75
5.7. Cinsel Mitlere İnanma Düzeyi ile Toplumsal Cinsiyet Algısı Arasındaki İlişki ve Bu İlişkinin Modellenmesi.....	78

6. SONUÇ VE ÖNERİLER	81
Hipotez 1: Cinsel mitlere inanma düzeyinin sosyo-demografik özelliklerle ilişkisi vardır.....	83
Hipotez 2: Toplumsal cinsiyet algısının sosyo-demografik özelliklerle ilişkisi vardır.	83
Hipotez 3: Toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda geleneksel yaklaşıma sahip olanların cinsel mitlere inanma sıklığı daha fazladır.	83
Hipotez 4: Toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda geleneksel yaklaşıma sahip olma ile cinsel mitler arasında pozitif yönde bir korelasyon vardır.....	83
KAYNAKÇA.....	87
EKLER.....	91
EK-1. Demografik Veriler Formu.....	91
EK-2. Cinsel Mitler Ölçeği	93
EK-3. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeği	95
EK-4. Etik Komisyon Kararı	96
EK-5. Cinsel Mitler Ölçeği Kullanım İzni Onayı	102
EK-6. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeği Kullanım İzni Onayı	103
ÖZGEÇMİŞ	105

TABLoların LİSTESİ

Tablo	Sayfa
Tablo 4.1. Katılımcıların sosyodemografik özellikleri	55
Tablo 4.2. Katılımcıların dini inançlarını tanımlaması (n=569)	58
Tablo 4.3. Katılımcıların Cinsellik Eğitim/ Bilgi Alma Durumları (n*=1327)	58
Tablo 4.4. Katılımcıların cinsel mitler ölçeği ve toplumsal cinsiyet eşitliği ölçeği ve alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları.	59
Tablo 4.5. Katılımcıların demografik özelliklerinin Cinsel Mitler Ölçek(CMÖ) puan ortalamaları ile karşılaştırılması (n=569)	60
Tablo 4.6. Katılımcıların demografik özelliklerinin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeği (TCEÖ) puan ortalamaları ile karşılaştırılması (n=569)	62
Tablo 4.7. Katılımcıların demografik özelliklerinin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeği (TCEÖ) puan ortalamaları ile karşılaştırılması (n=569)	63
Tablo 4.8. Katılımcıların cinsel mitlere inanma durumu ile toplumsal cinsiyet algısı arasındaki ilişki (n=569)	64
Tablo 4.9. Cinsel mitlere inanma düzeyi ve toplumsal cinsiyet algısı arasındaki ilişkilerin modellenmesi.....	64

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklamalar
CETAD	Cinsel Eğitim Tedavi Ve Araştırma Merkezi
CMÖ	Cinsel Mitler Ölçeği
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
ICPD	International Conference On Population And Development
LGBT	Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Transseksüel
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
SPSS	Statistical Package For Social Sciences
TCEÖ	Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeği
TDK	Türk Dil Kurumu
WAS	World Association For Sexual Health
YÖK	Yükseköğretim Kurulu

1. GİRİŞ

Toplumsal cinsiyet kavramı, son yıllarda dünya genelinde ve Türkiye’de yoğun bir şekilde tartışılan ve üzerine çalışmalar yapılan bir konu haline gelmiştir. Bu bağlamda artan farkındalık ve toplumsal düzeyde yapılan yeni düzenlemeler olumlu gelişmeler olarak değerlendirilse de, bu çabaların yeterli olduğu söylenemez. Örneğin OECD’nin “Bir Bakışta Hükümet-2023” raporuna göre 38 OECD üyesi ve ilave 4 ülke içinde kadın bakan oranında Türkiye % 6 ile son sırada yer alıyor.¹ % 64 ile Finlandiya ve İspanya’nın başta olduğu listede, OECD ortalaması ise % 36. Parlamentolar Arası Birlik ve Birleşmiş Milletler Kadın Biriminin hazırladığı “Siyasette Kadın 2021” haritası verilerine göre Türkiye, parlamentolardaki kadın temsilinde 188 ülke arasında 129’uncu sırada yer almaktadır.² Kadına seçme ve seçilme hakkının tanındığı dünyadaki ilk ülkelerden biri olan Türkiye’de kadının siyasetteki temsilinin bu seviyede olması toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda halen yeterli seviyede olmadığıımızın en büyük göstergelerinden biridir. Ayrıca Yükseköğretim Kurulu (YÖK) verilerine göre³ Türkiye’deki profesörlerin % 34,3’ü, doçentlerin % 41,8’i ve doktor öğretim üyelerinin % 47,4’ü kadınlardan oluşuyor. Avrupa ve OECD ülkelerinde % 43 olan kadın akademisyenlerin oranı, Türkiye’de 2023-2024 eğitim yılında yüzde 46,4’e yükselmiştir. Ancak halen 129 olan devlet üniversitelerindeki rektörlerden sadece 5 tanesi kadın rektör olup oransal olarak bu sayı %3,87’dir. Avrupa ve OECD ortalamasının üzerinde olduğumuz bir alanda yönetim kademesindeki eşit temsil oranındaki bu büyük fark halen bu alanda çok daha fazla yol kat etmemiz gerektiğini göstermektedir.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, sadece politik ve akademik alanlarda değil, aynı zamanda bireylerin günlük yaşamlarındaki cinsiyet rollerine ilişkin algılarında ve cinsellik konusundaki tutumlarında da kendini göstermektedir. Bu bağlamda, toplumsal cinsiyet algısının temelinde yer alan yanlış inançlar ve mitler, bireylerin toplumsal cinsiyet rollerini ve cinsiyet eşitliğini nasıl algıladıklarını derinden etkilemektedir. Bu çalışma, İstanbul’da yaşayan 18 yaş üstü bireylerin toplumsal cinsiyet algıları ile cinsel mitlere olan inanış düzeyleri arasındaki ilişkiyi araştırmayı

¹ İnternet: <https://tr.euronews.com/2023/08/22/siyasette-kadin-turkiye-kadin-bakan-oraninda-42-ulke-icinde-son-sirada> (Erişim Tarihi:27/08/2024)

² İnternet: <https://www.dunya.com/gundem/kadin-milletvekili-oraninda-turkiye-129uncu-sirada-haberi-676015> (Erişim Tarihi:27/08/2024)

³ İnternet: <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2024/kadinlari-yuksekogretime-erisimi.aspx>

amaçlamaktadır. İstanbul, Türkiye'nin en büyük ve en kozmopolit şehri olarak hem sosyo-ekonomik hem de kültürel çeşitlilik açısından zengin bir örneklem sunmaktadır. Bu nedenle, İstanbul'daki bireylerin bu iki olguya yönelik tutumlarının incelenmesi, Türkiye genelinde de geçerli olabilecek eğilimler hakkında önemli ipuçları verebilir.

Bu çalışmanın amacı, cinsel mitlerin toplumsal cinsiyet algısı üzerindeki etkisini incelemek ve bu iki olgu arasındaki ilişkiyi araştırmaktır. Cinsel mitler, bireylerin toplumsal cinsiyet rollerini ve cinsiyet eşitliği algılarını nasıl etkilediğini anlamak açısından önemli bir alan oluşturmaktadır. Bu araştırma, literatürde daha önce ayrı ayrı incelenmiş olan Cinsel Mitler Ölçeği ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeği'ni birlikte kullanarak bu iki ölçek arasındaki ilişkiyi araştıran ilk çalışmalardan biri olmasıyla dikkat çekmektedir. Literatürde, her iki ölçeğin aynı çalışmada kullanıldığı ve bu iki değişken arasındaki ilişkinin incelendiği başka bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu durum, çalışmamızı literatüre katkı sağlayacak önemli bir adım haline getirmektedir.

Toplumsal cinsiyet algısının temelinde, yanlış inançlar ve mitlerin bulunduğu göz önüne alındığında, özellikle cinsel mitlerin, cinsellikle ilgili yanlış, abartılı ve bilimsel temelden yoksun inançları içerdiği fark edilmektedir. Bu mitler, toplumun genel algısını şekillendirirken, bireylerin cinsel tutumlarını, davranışlarını ve hatta toplumsal düzeyde halk sağlığını etkilemektedir. Cinsellik, hem beden hem de ruh sağlığı üzerinde önemli etkilere sahip olan, herkesi ilgilendiren hassas bir konu olarak kabul edilmektedir. Araştırmalar, yetişkinlerin cinsel bilgilerinin doğruluğuyla ilişkili olarak cinsel mitlere olan inanışların azaldığını göstermektedir.

Cinsellik ve cinsel sağlığın her iki cinsiyette de ilişkileri, yaşam kalitesini ve mutluluğu, doğrudan etkilediğinin çeşitli araştırmalarla saptanmış olmasına rağmen, cinsellik günümüzde halen tabu olarak görülen konuların başında gelmekte olup bireyler cinsellik veya cinselliğe dair herhangi bir konuda açıkça konuşamamaktadırlar. Cinsellik temel bir içgüdüdür. Çocukluk, ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinde her bireyde cinsellik ve cinsel davranışla ilgili düşünceler, davranışlar ve tutumlar gelişir. Cinsel davranış, bireysel (fizyolojik ve psikolojik), sosyal ve kültürel faktörlerin etkileşimi ile şekillenen bir sosyalleşme sürecidir. Bireysel cinsel davranışın gelişmesinde en önemli etken, o bireyin içinde bulunduğu

toplumun kültürel yapısına bakış açısidir. Toplumumuz cinselliğin tabu olarak görüldüğü ve açıkça konuşulmadığı toplumlardan biridir.⁴ Dolayısıyla, bireyin cinsellik konusundaki öğrenme ihtiyacının karşılanması konusunda, Türkiye’de, eğitim süreçleri de yetersiz kalmaktadır. Bununla ilişkili olarak, Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği’nin (CETAD) 2006 yılında yapmış olduğu bir çalışmada, cinsel konularda bilgilenmenin ana kaynağını sıklıkla arkadaş, çevre, gazete-dergi gibi medya araçları, eşler, filmler ve pornografik materyallerin oluşturduğu belirtilmektedir.⁵ Bunlar gibi informal bilgi kaynaklarında, cinsellikle ilgili birçok eksik, yanlış ve/veya abartılı bilginin sunulduğu bilinmektedir. Bu tür yanlış bilgilendirmeler sonucunda, bireyler arasında cinsellikle ilgili pek çok önyargı oluşmaktadır. Bu yanlış bilgilendirmenin en yaygın sonuçlarından biri ise cinsel mitlerdir. Cinsel mitler, çoğu zaman abartılı, yanlış ve bilimsel dayanağı olmayan inançlar olarak tanımlanırken, bireylerin cinsel konulara dair doğru olduğunu düşündükleri yanlış inanç ve kavramlar şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bu mitler, bireylerin cinselliğe ilişkin tutum ve davranışlarını etkileyebilmektedir. Bunun sonucunda, cinsel mitler bireylerin cinsel sağlığını ve genel sağlığını olumsuz etkileyebilecek sonuçlara yol açabilir. Cinsellikle ilgili yaygın inançlar ve tutumlar, kültürel farklılıklar göstermektedir. Aynı kültür içinde dahi, cinsellik konusunda bölgesel farklılıklar ortaya çıkabilmektedir. Dahası, cinsel konulara ilişkin inanç ve tutumlar bireyler arasında yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, aile yapısı gibi faktörlere bağlı olarak da değişkenlik gösterebilmektedir. Bu noktada, cinsel mitlerin yayılmasının ve etkisinin göz önünde bulundurulması, bireylerin sağlıklı cinsel yaşamlarını sürdürebilmeleri açısından önemlidir.⁶

Bireyin kendini kadın ve erkek olarak tanımlayıp, cinsiyetinin gerektirdiği davranışı göstermesi anlamına gelen cinsiyet rolü, bireyin içinde yaşadığı toplumun ahlaki kurallarına uygun olarak öğretilmekte ve bireyin bu cinsiyet rolü kalıpları içinde davranması beklenmektedir.⁷ Bireylerin; ilişkilerinden, cinselliğine, sağlıklarından, yaşam tarzlarına kadar birçok alanda etkisi olan toplumsal cinsiyet

⁴ Torun F, Torun SD, Özaydın NA. (2011). “Men’s Belief in Sexual Myths and Factors Effecting These Myths”. *Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*. 24(1), 24.

⁵ Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği, (2006), *Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Araştırması*. İstanbul, 25.

⁶ Torun F, Torun SD, Özaydın NA. (2011), A.g.e, 25.

⁷ Özbay Y, Terzi Ş, Erkan S, Cihangir Çankaya Z. (2011). “Üniversite Öğrencilerinin Profesyonel Yardım Arama Tutumları, Cinsiyet Roller ve Kendini Saklama Düzeyleri”. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(4), 60.

rolleri, çalışmalarca kanıtlanmış bir şekilde cinsel tabuların artmasına neden olmaktadır. Bu durum, toplumsal cinsiyet algısının yanlış inanç ve tutumların oluşmasına yol açarak bireylerin hayatlarını önemli ölçüde etkilemektedir.

Toplumsal cinsiyet rolleri, toplumun bireylerden beklediği davranışların ve cinsiyete dayalı normların bir yansımasıdır. Bu roller, birçok kültürel, sosyal ve tarihsel faktörün etkisi altında oluşmuştur. Tarihsel olarak, erkekler genellikle güçlü, duygusal olarak sakin ve kararlı olarak tanımlanırken, kadınlar duygusal, hassas ve ev işleriyle ilgilenen bireyler olarak kabul edilmiştir. Bu cinsiyet rolleri, bireylerin davranışlarını ve yaşamlarını şekillendirmiş, cinsellikten ilişkilere, iş dünyasından aile yapısına kadar birçok alanda etkili olmuştur.

Toplumsal cinsiyet ayrımları hem kadınların hem de erkeklerin yaşamını şekillendirir ve sonuçta bu çeşitlilik farklılıktan daha fazla anlam taşır. Dolayısıyla bir toplumda kadın ve erkeklerin toplumsal hayata katılım biçimi, oranı, temsili ve görünürlüğü, önemli oranda o toplumda geçerli olan toplumsal cinsiyet algısından etkilenir. Bireysel cinsiyet algısı da toplumsal cinsiyet algısını etkileyen bir döngüdür.⁸

Bu çalışmanın temel sorusu, toplumsal cinsiyet eşitliği algısının ve cinsel mitlere inanma düzeyinin çeşitli sosyodemografik faktörler tarafından nasıl etkilendiğidir. Bu bağlamda, yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, sosyo-ekonomik durum, çalışma durumu ve medeni durum gibi faktörlerin, bireylerin toplumsal cinsiyet eşitliği algısı ve cinsel mitlere inanma düzeyi üzerindeki etkileri incelenmektedir. Bu alışma, toplumsal cinsiyet eşitliği algısı ile cinsel mitler arasındaki ilişkiyi daha iyi anlamayı ve cinsiyet eşitsizliği ile mücadelede farkındalık yaratmayı amaçlamaktadır. Cinsel mitlerin, toplumsal cinsiyet eşitliği algısının oluşumunda ve sürdürölmesinde nasıl bir rol oynadığını anlamak, toplumsal cinsiyet rollerinin nasıl şekillendiğini ve bireylerin cinsel konulardaki inanç ve tutumlarını nasıl etkilediğini anlamamıza yardımcı olabilir. Bu bağlamda, bu çalışma, toplumsal cinsiyet kavramının önemi ve cinsel mitlerin yayılmasının neden bu kadar kritik olduğunu açıklamak amacıyla aşağıdaki temel hipotezleri inceleyecektir:

⁸ Öngen B, Aytaç S. (2013) “Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları Ve Yaşam Değerleri İlişkisi”. *Istanbul Journal of Sociological Studies*, No:48, 1-18

H1: Cinsel mitlere inanma düzeyinin sosyodemografik özelliklerle ilişkisi vardır.

H2: Toplumsal cinsiyet algısının sosyodemografik özelliklerle ilişkisi vardır.

H3: Toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda geleneksel yaklaşıma sahip olanların cinsel mitlere inanma sıklığı daha fazladır.

H4: Toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda geleneksel yaklaşıma sahip olma ile cinsel mitler arasında pozitif yönde korelasyon vardır.

Sonuç olarak, bu çalışma, cinsel mitlerin toplumsal cinsiyet algısına etkisini anlamamıza yardımcı olmayı ve cinsiyet eşitsizliği ile mücadelede yeni yaklaşımların geliştirilmesine katkı sağlamayı hedeflemiştir. Ayrıca, bu çalışmanın amaçlarından bir diğeri, cinsel mitlerin ve toplumsal cinsiyet algısının karmaşıklığını ve önemini vurgulamak ve ilgilileri bu konuları daha yakından incelemeye davet etmektir. Bu nedenle, bu çalışmanın literatüre katkıda bulunarak farkındalığı artırması ve cinsel eşitsizlikle mücadelede daha bilinçli bir toplum oluşturmayı teşvik etmesi umulmaktadır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu araştırmada, bireylerin toplumsal cinsiyet algısı ve cinsel mitler arasındaki ilişkiyi anlamak için çeşitli kavramlar ve ölçüm yöntemleri kullanılmıştır. Cinsellik kavramı, Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) tanımlarına dayandırılarak ele alınmış ve cinselliğin biyolojik, psikolojik ve sosyokültürel boyutları incelenmiştir. Cinsellik, doğum öncesinden başlayarak yaşam boyu devam eden ve bireylerin değerleri, inanışları, duyguları, kişilikleri, tutumları, davranışları, fiziksel görünüşleri ve içinde yaşadıkları toplumlara göre şekillenen dinamik bir kavram olarak değerlendirilmiştir. Cinsellik ile ilgili veriler, katılımcıların anket formlarına verdikleri yanıtlardan elde edilmiştir.

Cinsel mitler ise toplumda yaygın olarak inanılan ancak bilimsel temeli olmayan yanlış inanışlar ve önyargılar olarak tanımlanmış ve bu çalışmada Cinsel Mitler Ölçeği (CMÖ) kullanılarak ölçülmüştür. Cinsel mitler, bireylerin cinsellik konusundaki yanlış bilgilerden ve önyargılardan kaynaklanan tutumlarını yansıtır. Cinsel Mitler Ölçeği, katılımcıların cinsel mitlere olan inançlarını belirlemek amacıyla Zilbergeld tarafından geliştirilmiş olup, Türkçe geçerliliği ve güvenilirliği Gölbaşı ve arkadaşları (2016) tarafından kanıtlanmıştır.⁹ Bu ölçek, cinsellik hakkında yanlış bilgilere dayalı inançları ve tutumları değerlendirmek için kullanılmıştır.

Toplumsal cinsiyet kavramı, farklı kültürlerde, farklı tarihsel zamanlarda ve farklı coğrafyalarda kadınlara ve erkeklere toplumsal olarak yüklenen roller ve sorumluluklar bütünü olarak ele alınmıştır. Toplumsal cinsiyet algısı, bireylerin kadınlar ve erkekler arasındaki toplumsal eşitlik ve adaletle yönelik tutumlarını içerir. Bu çalışmada, toplumsal cinsiyet algısı, Ayhan Kandemir tarafından geliştirilen ve güvenilirlik geçerlik çalışması yapılmış Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeği (TCEÖ) kullanılarak ölçülmüştür.¹⁰ Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeği, katılımcıların toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki tutumlarını ve bu tutumların ne kadar eşitlikçi olduğunu belirlemek amacıyla geliştirilmiş bir ölçektir. Bu ölçek, toplumsal cinsiyet rollerine yönelik algıların ve tutumların değerlendirilmesinde önemli bir araç olarak kullanılmıştır.

⁹ Gölbaşı, Z., Evcili, F., Eroğlu, K. ve Bircan, H. (2016). "Sexual Myths Scale (SMS): Development, Validity and Reliability in Turkey". *Sexuality and Disability*, 34 (1), 75-87.

¹⁰ Kandemir, A. ve Sezgin-Nartgün, Ş. (2022). "Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeğinin Geliştirilmesi", *Trakya Eğitim Dergisi*, 12(3), 1683-1702.

Bu çalışmada kullanılan kavramlar ve ölçüm yöntemleri, bireylerin cinsellik, cinsel mitler ve toplumsal cinsiyet konusundaki algılarını ve tutumlarını derinlemesine incelemeyi amaçlamaktadır. Bu sayede, toplumsal cinsiyet eşitliği ve cinsellikle ilgili yanlış inanışların nasıl şekillendiği ve bu süreçlerin bireylerin yaşamlarına nasıl yansıdığı hakkında kapsamlı bilgiler elde edilmiştir.

2.1. Cinsellik ve Toplumsal Perspektifler

2.1.1. Cinsellik Kavramı

Cinsellik doğum öncesi başlayıp ömür boyu devam eden, insanların değerleri, inanışları, duyguları, kişilikleri, sevdikleri ve sevmedikleri şeyler, tutumları, davranışları, fiziksel görünüşleri ve içinde yaşadıkları toplumlara göre şekillenen bir kavramdır. Yalnızca cinsel organları değil, tüm bedeni ve aklı içerir. Cinselliği tanımlamak için son 20 küsur yıldır ciddi bir uğraş verilmektedir. Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) cinsel sağlığı tanımlamak için 2002 yılında gerçekleştirdiği bir toplantıda, uluslararası alandan uzmanlar cinselliğin tanımı üzerinde de çalışmışlardır. Çalışmalarında 1994 tarihli Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı'nın Eylem Programı ile 1995 yılındaki Birleşmiş Milletler Dünya Kadın Konferansı'nın Eylem Planı gibi uluslararası belgeleri temel almışlardır. Daha sonra 2004 yılında bir kez daha bir araya gelen uzmanlar, Dünya Sağlık Örgütü'nün 2006 yılında yayımladığı bir raporda belirtilen şu tanımda karar kılmışlardır: "İnsan olmanın bir ömür boyunca ana unsurlarından birini oluşturan cinsellik; cinsiyeti, toplumsal cinsiyet kimliklerini ve rollerini, cinsel yönelimi, erotizmi, zevki, yakınlığı ve üremeyi kapsar. Cinselliğin yaşanması ve ifade edilmesinde düşünceler, fanteziler, arzular, inançlar, tutumlar, değerler, davranışlar, uygulamalar, roller ve ilişkiler etkili olur. Cinsellik tüm bu unsurları içerebileceği gibi, her bir unsur mutlaka yaşanacak veya ifade edilecek diye bir şey yoktur. Biyolojik, psikolojik, toplumsal, ekonomik, siyasi, kültürel, ahlaki, hukuki, tarihsel, dini ve manevi unsurların hepsi cinselliği etkiler." Dünya Sağlık Örgütü (2010) diğer bir tanımında ise, cinselliği şu şekilde tanımlamaktadır: Cinsellik; fiziksel, duygusal, entelektüel ve sosyal yönlerin kişiliği, iletişimi ve aşkı zenginleştirici etkilerinin bileşiminden oluşur. Cinsel bir varlık olarak insanın sadece bedensel değil; duygusal, düşünsel ve

toplumsal bütünlüğünü sağlayan, kişilik gelişimi, iletişim ve sevginin paylaşımını olumlu yönde zenginleştiren ve arttıran sağlıklı olma durumudur.^{11,12}

Cinsellik; fizyolojik, psikolojik, nörofizyolojik ve nörokimyasal olayların bir arada etkileşimde olduğu karmaşık bir süreçtir. Bireylerin cinsel davranışları birbirinden farklı olup yukarıda de belirtildiği gibi pek çok faktörün etkilemesiyle şekillenmektedir. Cinsellik yalın bir kavram olarak ele alınamaz. Bireyin içinde bulunduğu çevrenin kültüründen, etik değerlerinden, dini inancından, toplumsal ilişkilerden etkilenmektedir.¹³

Cinsellik, zaman zaman sosyal ve psikolojik işlevin en geride kalan ve ihmal edilen alanı, zaman zaman da başköşesine oturtularak yaşamı etkisi altına alabilen bir kavramdır. "Cinsellik bozulduğunda ise patolojik yapının en büyük suçlusu olarak görülebilen bir alan olabilir ve toplum dinamiklerini olumsuz etkileyeceği korkusuyla yasaklanabilir. Ayrıca cinsellik, zaman zaman mitlerin ve inanç sistemlerinin içine süzülerek yüceltilmiş ve gizemli bir kimliğe bürünen, cinsel organların sınırları içerisine hapsedilemeyecek kadar çok yönlü bir fenomendir.¹⁴

İnsan olarak ne olduğumuzun bir ifadesi olan cinsellik, değerlerimiz, tutumlarımız, davranışlarımız, fiziksel görünümümüz, inanışlarımız, duygularımız, kişiliğimiz, sevdiğimiz sevmediğimiz şeyler ve sosyalleşme alanlarımızla şekillenir. Üremeyi, cinsel zevk almayı ve vermeyi içeren cinsellik, tamamen duyuya dayalı bir deneyimdir. Sağlık Bakanlığı, cinselliğin, tüm yaşamı kapsayan, çok boyutlu bir süreç olduğunu, yalnızca cinsel organları değil tüm bedeni ve aklı içerdiğini şu özelliklerle açıklamaktadır:

Cinsellik:

1. Bedeni ve aklı içerir.

¹¹ Bozdemir N, Özcan S. (2011). "Cinselliğe ve Cinsel Sağlığa Genel Bakış". *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*. 5 (4), 37.

¹² Akıncı N, İlkaraçan Ajas İ, Etizer Karacık N, Vardar S. (2017). "Cinselliğimiz Var". İstanbul, 4.

¹³ Büber Düztaş, İ.S. (2023) "İzmir'de Çalışan Aile Hekimliği Asistanlarının Cinsel Sağlık Bilgi Düzeyi ve Cinsel Mitlere İnanma Durumu", İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Uzmanlık Tezi, İzmir, 1.

¹⁴ Gülsün M., Ak M., Bozkurt A. (2009). "Psikiyatrik Açıdan Evlilik ve Cinsellik". *Psikiyatriye Güncel Yaklaşımlar - Current Approaches in Psychiatry*. 1(1), 70.

2. Değerlerimiz, tutumlarımız, davranışlarımız, fiziksel görünümümüz, inanışlarımız, duygularımız, kişiliğimiz, sevdiğimiz ve sevmediğimiz şeyler, kişiliğimiz ve sosyalleşme alanlarımızla şekillenir.

3. Sosyal normlardan, kültürden ve dinden etkilenir.

4. Üremenin yanı sıra, cinsel zevk almayı ve vermeyi içerir.

5. Tüm yaşamı kapsar.¹⁵

Yukarıda da ifade edildiği üzere, cinselliğin birden fazla unsuru bulunmaktadır. Bu unsurlardan, biyolojik, psikolojik ve sosyokültürel bakış açılarının yaklaşımlarına göre, cinselliğin tanımlarına bakarsak;

Biyolojik bakış açısına göre cinsellik; temel bir içgüdüdür. Cinsel işlevler, başta merkezi sinir sistemi, beş duyu ve genital organlar olmak üzere tüm beden katıldığı ve bedenimizin ürettiği 30'dan fazla hormon ve kimyasal maddenin karmaşık bir etkileşimi ile yürütülen bir süreçtir.

Psikolojik bakış açısına göre; sağlıklı işleyen bir beden, cinselliği sağlıklı bir şekilde yaşayabilmek için gerekli altyapıyı sağlar. Ancak, cinselliğin nasıl yaşanacağını, kiminle yaşanacağını, ne zaman, nerede ve nasıl olacağını, nasıl uyarılıp nasıl doyuma ulaşılacağını vb. belirleyen ise insan psikolojisidir. Cinsel işlevler, esas olarak merkezi ve periferik sinir sistemi tarafından yönetilmektedir. İnsan psikolojisini oluşturan temel tutumlar, kişilik özellikleri, duygular, bilişsel işlevler, geçmiş yaşantılar, travmalar, öğrenilmiş davranış modelleri vb. cinselliğe yaklaşımımızı ve seçimlerimizi de belirler.

Sosyokültürel bakış açısına göre; kişilerin yetiştiği ve içinde yaşadığı aile, yakın çevre, alt kültür ve toplumsal yapı, gelenekler ile dini inanç ve ahlaki tutumlar da cinsel tutum ve davranışlarımızı belirleyen unsurlar arasındadır. Çoğu zaman, yalnızca sosyokültürel nedenler herhangi bir cinsel işlev bozukluğunun ortaya çıkmasında başlıca rolü oynayabilmektedir. Bu duruma örnek olarak, kadınlarda istem dışı kasların çalışması sonucu ilişkinin gerçekleşemediği cinsel işlev problemi olan, vajinismus verilebilir. Vajinismusun muhafazakâr toplumsal yapı, bekâret ve namus gibi geleneksel değer yargıları, aşırı acı, kanama ve ilk gece korkuları gibi

¹⁵ T.C. Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü. (2009). *Üreme Sağlığına Giriş*. Ankara, 30.

cinsel mitler ile cinselliğin yasaklandığı, rahatça konuşulamadığı, cinselliğe yönelik olumsuz tutumların sergilendiği tutucu aile ortamlarında yetişme vb. unsurlardan kaynaklandığı bilinmektedir.¹⁶

2.1.2. Tarihsel Süreçte Cinselliğe İlişkin Görüşler

Kadın ile erkek arasında gözlenen farklılıklara bazı bilim adamları özellikle bazı biyolog ve hekimler, tarih boyunca ilginç açıklamalar getirmişlerdir. Kadını, erkekten daha sevecen, kıskanç, sinirli, utanması ve kendine saygısı olmayan, kandıran gibi özelliklerle tanımlayan Aristoteles, bu özellikleri bir tur salgıya (safra, kan, balgam ve seveda salgısı) bağlar. Anelik içgüdüsünün beynin bir bölgesinde yer aldığı ya da üreme organlarında bulunduğu da ileri sürülmüştür. 19. Yüzyılın ortalarında ise, yüksek zihinsel işlemlerin merkezi olarak görülen on beyin loblarının erkeklere kıyasla kadınlarda daha küçük ve daha az kıvrımlı olduğu, buna karşılık algılama gibi daha basit zihinsel süreçlerin merkezi olarak kabul edilen yan lobların kadınlarda daha büyük olduğu ileri sürülmüştür. Bazıları bu cinsiyet farklılıklarının fetüsün beyninde de görülebildiğini ileri sürmüştür. Daha sonra beynin yan loblarının yüksek zihinsel işlemlerin ve ön loblarının da görece daha az önemli işlemlerin merkezi olduğu ileri sürülünce öncekinin tersine bu kez kadınların beyinlerinin ön loblarının büyük ama yan loblarının küçük olduğu belirtilmiştir. Daha yakın bir tarihte, 1977’de bile erkeğin mimarlıkta, mühendislikte ve sanatta daha büyük başarıları olduğu, bunun da erkeklik hormonlarından ve beyin performansının erkeklerde daha üstün olmasından kaynaklandığını söyleyenler olmuştur.¹⁷ Bu erken dönem biyolojik açıklamalar, modern dönemde daha karmaşık ve teorik yaklaşımlarla yer değiştirmiştir.

Fransız filozof Michel Foucault’nun cinsellikle ilgili görüşlerine değinmek toplumsal cinsiyet kavramını ve bu kavramın etkilendiği faktörleri anlamamız açısından son derece önemlidir. Çünkü onun cinsellik üzerine düşünceleri, “cinsellik” kavramının toplumsal olarak nasıl inşa edildiği, denetlendiği ve değiştiği üzerine odaklanır. İktidar biçimlerini farklı bağlamlarda sorgulayan ve inceleyen Foucault, cinsellik ve iktidar arasındaki ilişkiyi çokça vurgulamaktadır. Özellikle “Cinselliğin Tarihi” isimli kitabında, iktidar kavramının, genellikle devletle sınırlı bir

¹⁶ Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği, (2006), *Cinsel Yaşam ve Sorunları*. İstanbul, 7.

¹⁷ Dökmen, Z. (2009). *Toplumsal Cinsiyet*, İstanbul, 42-45.

olgu olarak düşünülmemesi gerektiğini savunur. Ona göre iktidar, yalnızca devletin kurumsal yapısına ve mekanizmalarına indirgenemeyecek kadar karmaşık ve yaygındır.

Foucault, modern iktidar ile klasik iktidar arasındaki farkı, yaşam ve ölüm karşısında aldıkları tutumlara göre açıklar. Modern iktidarın en önemli özellikleri, her yerde bulunması ve sürekli mevcut olmasıdır. İktidar her yerededir, çünkü her yerden gelir; bundan dolayı her şeyi kapsar. İktidar, sürekli olarak tekrarlanan, cansız ve kendini yeniden üreten bir sistemdir. İktidar ilişkileri, ekonomik süreçler, bilgi ve cinsel ilişkiler gibi diğer ilişkilere dışsal değildir; onlara içkindir ve var oldukları yerde doğrudan üretici bir rol oynar. Onun “biyo-iktidar” kavramı, bedenlerin denetimli bir biçimde üretim aygıtına sokulması ve nüfus olaylarının ekonomik süreçlere göre ayarlanmasıyla güvence altına alınmıştır. Bu biyo-iktidar, kapitalizmin gelişmesindeki merkezi rolünü açıkça vurgular. İktidarın bedenler ve nüfuslar üzerindeki kontrolü, kapitalizmin ihtiyaç duyduğu düzen ve disiplini sağlar. Foucault, bu süreci açıklarken anatomo-politika ve biyo-politika kavramlarını kullanır: Anatomo-politika, bireysel bedenlerin disiplini ve denetimini ifade ederken, biyo-politika, nüfusların düzenlenmesi ve kontrolünü ifade eder.¹⁸

Cinselliğin tarihsel sürecini anlamak için Foucault’nun çalışmaları kadar önemli olan başka düşünürler de vardır. Judith Butler, Foucault’un çalışmalarından esinlenerek toplumsal cinsiyetin performatif doğasını vurgulamıştır. Butler, cinsiyetin biyolojik değil, kültürel ve sosyal pratikler sonucu inşa edildiğini savunur. Cinsiyet kimliklerinin, toplumun normatif beklentilerine göre performanslar aracılığıyla sürekli yeniden üretildiğini ileri sürer.¹⁹

Diğer bir önemli isim olan Thomas Laqueur, "Tek Cinsiyet Modeli" ve "İki Cinsiyet Modeli" arasında tarihsel bir geçiş olduğunu belirtir. Laqueur’a göre, modern öncesi dönemlerde cinsiyet farkı tek bir cinsiyetin varyasyonları olarak görülürken, modern dönemde keskin bir ikiliğe dönüşmüştür. Ona göre 17. yüzyılda Aydınlanma ile ortaya çıkan ve cinsiyetlerin iki farklı tür olarak değerlendirildiği ‘iki cinsiyet modeli’nden önce var olan ‘tek cinsiyet modeli’, cinsiyetlerin tür olarak

¹⁸ Foucault, M. (2020). *Cinselliğin Tarihi*, İstanbul, 69-101.

¹⁹ Bolat, İ. (2023) , *Feminist Kuram Açısından 2000 sonrası Türk Sinemasında Kadına Şiddet Teması*, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Sanat ve Tasarım Anasanat Dalı Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi, İzmir, 47.

değil derece olarak farklı olduğu fikri üzerinde durmaktadır. Bu bilgidan ‘iki cinsiyet modeli’ öncesinde kadın ve erkeğin eşit değerde görüldüğü çıkarımına varılamaz. Çünkü kadının erkeğe göre daha ‘az’ olduğu düşüncesi 17.yy öncesinde de vardır. Bu modele göre biyolojik bağlamda, kadın ve erkek vücutları aynıdır çünkü bedenleri, cinsel organlar dahil aynı vücut parçalarını içermektedir, fakat bu parçaların konumları farklıdır. Öte yandan bu biyolojik yan etkinin sebebi, tanrının, kadını toplumda erkeğe göre düşük konumlandırmasıdır. Bu nedenle kadın ve erkek kategorileri 17.yy’dan itibaren bilimsel ve popüler düşüncenin ürünü olan ontolojik bir kategori olarak sunulmuştur. Bu paradigma değişimi, yalnızca düşünsel düzlemle sınırlı kalmamış, Laqueur’ün de ifade ettiğı gibi, kamusal/özel alan ayrımıyla aynı zamana denk gelmiştir ve erkek kamusal alanla, kadın da özel alanla ilişkilendirilmiştir.²⁰

Laqueur’ün tarihsel perspektifi, cinsiyetin sosyal ve kültürel boyutlarını anlamamızda önemli bir rol oynar. Günümüzde ise cinselliğe dair anlayışlar, daha kapsayıcı ve çok yönlü bir bakış açısıyla ele alınmaktadır. Sosyal bilimciler, cinselliğin sadece biyolojik veya fizyolojik bir olgu olmadığını, aynı zamanda sosyal, kültürel ve politik bir yapı olduğunu kabul ederler. Bu çerçevede, cinselliğin bireysel kimlikler ve toplumsal normlarla nasıl şekillendiğı ve etkileşime girdiğı incelenir.

Feminist kuramlar, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini tarihsel ve sosyal bağlamda ele alarak bu eşitsizliklerin kökenlerini ve sonuçlarını sorgular. Feminizm, kadın-erkek arasındaki ayrımın erkek üstünlüğünü ve erkek merkezli toplumsal normları sona erdirmeyi, yerini kadınsı değerlerle ikame etmeyi amaçlayan bir siyasal hareket olarak gelişmektedir. Feminizmin tarihçesine baktığımızda, 17. Yüzyıl İngiltere’inde feodalizmin bitmesi ve kapitalizmin gelişmesi ile kendini yeni toplumdan dışlanmış bir sosyal kategori olarak hisseden orta sınıf kadınların talepleriyle ortaya çıkmıştır.

Feminizm 1968 sonrasında daha geniş bir tabana yayılma eğilimi göstermiştir. Günümüzde feminizm bazı vurgu farklılıklarıyla değişik ülkelerdeki çeşitli kadın gruplarınca benimsenmektedir. Temelde ataerkil toplumsal düzenini eleştiren feminist görüşü bir bütün olarak çözümlemeye imkân tanıyan bir teori

²⁰ Dirik, N. (2020) , *Felsefi Bilgi İdeallerinin Işığında Hegemonik Babalık*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 7.

geliştirilemediğinden, feminist düşünürler, liberalizm, Marksizm, psikanaliz, varoluşçuluk, radikalizm gibi düşünce akımlarının etkisinde kalarak oluşturdukları teoriler ile kadın haklarına alternatif çözüm arayışlarını sürdürürler. Bu feminist teoriler, kadınların ataerkil toplumsal düzen yapısı içinde değersizleştirdiklerini varsaymakta olup bunun nedenlerini sorgularlar.²¹

Liberal feminizm, tarihteki ilk feminizm yaklaşımı olarak kabul edilir ve sonraki feminist hareketler bu teoriyi sorgulayarak gelişmiştir. 18. yüzyılda ortaya çıkan bu yaklaşım, Aydınlanma ile ilişkili olup rasyonel bakış, özgür birey, hoşgörü ve eşitlik üzerine temellenmiştir. Liberal feministler, kadınların erkeklerle eşit haklara sahip olması gerektiğini savunmuş, özellikle eğitimde fırsat eşitliği için mücadele etmişlerdir. Mary Wollstonecraft'ın "Kadın Haklarının Gerekçelendirilmesi" eseri, feminist düşünce için önemli bir başlangıç noktasıdır. Wollstonecraft, kadınların eşit haklara sahip olduklarında hem aile içinde hem de toplumda yararlı bireyler olacağını savunmuştur. Liberal feministler, kadınların erkeklerle zihinsel açıdan farklı olmadığını, ancak fırsat eşitsizliği nedeniyle bu algının oluştuğunu öne sürerler ve geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini eleştirirler.

Kültürel feminizm, kadının farklılıklarına vurgu yaparak, ataerkil yapının kültürel ve ideolojik bir dönüşümle ortadan kaldırılması gerektiğini savunur. Margaret Fuller, "19. Yüzyılda Kadın" eseriyle bu düşüncenin temelini atmış ve kadınların sezgisel algılarının erkeklerden onları ayıran önemli bir yetenek olduğunu ileri sürmüştür. Fuller, kadınların özgüven kazandıkça toplumun da gelişeceğini ve şiddetin sona ereceğini savunur. Elizabeth Cady Stanton ise ataerkilliğin yerine eşitlikçi bir yönetim biçimi getirilmesi gerektiğini belirtir. Ona göre, kadınlar yönetimde yer aldığı anda, toplumsal sorunlar ortadan kalkacaktır.²²

Kültürel feminizme göre, kadınlara yönelik kültürel tanımlamalar biyolojik değil, toplumsal yapıların ürünüdür ve bu tanımlamalar zamanla değişebilir. Bu feminizm türü, kültürün maskülen kimliğine karşı feminen kimliğin önemini vurgular ve kültürü cinsiyetsizleştirmeyi amaçlar.²³ Ayrıca cinsel özgürlük, kültürel feminizmin önemli bir noktasıdır. Kadınların bedenleri üzerinde tam kontrol sahibi

²¹ Vargel Pehlivan, P. (2017). "Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kuramsal Yaklaşımlar: Bir Literatür Taraması", *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31(1), 509.

²² Bolat, İ. (2023) A.g.e. 36.

²³ Aktaş, G. (2013). "Feminist söylemler bağlamında kadın kimliği: Erkek egemen bir toplumda kadın olmak". *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 30(1), 65

olması gerektiğini savunan bu yaklaşım, kürtaj ve doğum kontrolü gibi hakların kadının inisiyatifine bırakılmasını destekler. Kültürel feminizm, eşcinselliğin doğal olduğunu ve bu tür ilişkilerin serbest bırakılması gerektiğini savunarak lezbiyen haklarını da savunmuştur.²⁴

Marksist - Sosyalist feminizm, Marksist - Sosyalist feminizm, Marx'ın çatışma teorisinden gelişmiştir. Engels, ataerkilliğin köklerinin özel mülkiyette olduğunu ve böylelikle kapitalizmin az sayıda erkeğin elinde refahın ve gücün toplanmasını sağlayarak ataerkilliği yoğunlaştırdığını ileri sürmüştür. Sosyalist feministler, sınıf esaslı sosyal sistem içerisinde yapısal bir öge olarak eşitsizliğin kadın üzerindeki baskısını vurgularlar.²⁵

Marksist feminizm, kadınların ezilmesinin ana nedeninin kapitalist sistem ve sınıfsal farklılıklar olduğunu savunur. Marksist feministlere göre, liberal feminizmin önerdiği fırsat eşitliği gerçek anlamda mümkün değildir, çünkü sınıflı toplumlarda bu eşitlik sağlanamaz. Kadınların aile içindeki emeği kapitalizm tarafından değersizleştirilmiş ve kadınlar genellikle düşük ücretli, değersiz işlerde çalıştırılmıştır. Marksistler, kadınların ezilmesinde cinsiyet farkından çok, sınıf farkının belirleyici olduğunu vurgular. Yabancılaşma teorisine göre, kadınlar, iş yaşamında ve toplumsal ortamlarda erkeklere kıyasla daha fazla dışlanmış ve kendilerini ifade edememiştir. Marksist feministler, kapitalizmin sona erip sosyalist bir sisteme geçildiğinde, kadınların erkeklerle eşit olacağını ve ekonomik bağımsızlık kazanacaklarını savunur.²⁶

Radikal feminizm, 1960'larda ABD'de Yeni Sol harekete bir tepki olarak ortaya çıkmış ve ataerkil toplum düzenini eleştirerek kapsamlı bir reform talep etmiştir. Radikal feministler, kadınların sömürülmesinin temel nedenini biyolojik cinsiyet farklılıklarında görürler. Radikal Feminizm öncülerinden, Kate Millett, aile kurumunun ataerkil ideolojiyi yeniden üreterek kadınları erkeklere hizmet etmeye

²⁴ Yüksel, M. (2001), *Feminist Hukuk Kuramı ve Feminist Düşünce Teorileri*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 85-86.

²⁵ Demirbilek, S. (2007). "Cinsiyet Ayrımcılığının Sosyolojik Açıdan İncelenmesi", Finans Politik Ekonomik Yorumlar Dergisi. 44(511), 10.

²⁶ Demir, Z. (1997). *Modern ve Postmodern Feminizm*, İstanbul, 56. Aktaran: **Merdan Karapınar, Z. (2022). Feminist Kuramlarda Kadın Kimliği ve Kendilik Feminizmi**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 22.

şartlandırıldığını savunur. Shulamith Firestone ise, kadınların doğum ve annelik rolleri ile sınırlandırıldığını ve bu biyolojik kaderden kurtulmaları için teknolojinin kullanılmasını önerir.²⁷ Radikal feminizm, cinsiyet çatışmasının toplumdaki en temel çatışma biçimi olduğunu vurgular ve ataerkil düzenin kadınları ezdiğini savunur. Erkeklerin bu düzenden faydalandığını belirten radikal feministler, ataerkilliği reddeder ve iktidar ilişkilerinden arındırılmış bir cinselliği, özellikle lezbiyenliği savunur.²⁸

Postmodern feminizm, geleneksel feminizmin varsayımlarına alternatif bir yaklaşım getirir ve toplumsal normlar ile cinsiyet kategorilerine meydan okur. Bu yaklaşım, cinsiyet eşitsizliği ve ayrımcılığı sorgularken, kadınlığın evrensel bir tanımını reddeder ve farklı kadın deneyimlerini ön plana çıkarır. Postmodern feministler, cinsiyetin sabit bir kavram olmadığını, kültür, dil, iktidar ve gözlem gibi unsurlar tarafından şekillendirildiğini savunur. Kadın ve erkek kategorilerini sınırlayıcı bulan bu akım, toplumsal cinsiyet rollerinin çoklu ve değişken olduğunu öne sürer.²⁹ Postmodern feminizm, soyut kuramları ve genellemeleri reddeder ve kadınlıkla ilgili tek tip çözümler sunmak yerine, cinsiyeti ırk, sınıf ve etnik köken gibi değişkenlerle birlikte değerlendirir. Judith Butler, bu yaklaşımın önemli savunucularındandır ve toplumsal cinsiyetin performatif olduğunu savunarak, cinsiyetin sabit bir kimlik değil, toplumsal olarak oluşturulan bir performans olduğunu öne sürer. Butler'ın bu fikirleri, Queer teorisinin gelişmesine de katkı sağlamıştır.³⁰

Bu feminist kuramlar, tarihsel süreçte cinselliğe ve toplumsal cinsiyete dair görüşleri daha geniş bir perspektifte anlamamıza yardımcı olur. Her biri, kadının toplumdaki konumunu farklı açılardan ele alarak, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin kökenlerini sorgular ve bu eşitsizliklerin nasıl sona erdirilebileceğine dair çözüm önerileri sunar.

²⁷ Dilek İmançer, D. (2006). “*Medya ve Kadın*”, İstanbul, 26. Aktaran: Vargel Pehlivan, P. (2017). “**Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kuramsal Yaklaşımlar: Bir Literatür Taraması**”, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31(1), 511.

²⁸ Çiftçi, E. (2020). “*Toplumsal Cinsiyet, Feminizm ve LGBTIQ+*”, İstanbul, 67. Aktaran: Merdan Karapınar, Z. (2022). *Feminist Kuramlarda Kadın Kimliği ve Kendilik Feminizmi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 22.

²⁹ Merdan Karapınar, Z. (2022). *Feminist Kuramlarda Kadın Kimliği ve Kendilik Feminizmi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 36.

³⁰ Bolat, İ. A.g.e. 47.

2.1.3. Çağdaş Cinsellik Anlayışı

Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği'nin (CETAD) perspektifine göre çağdaş cinsellik anlayışının temel noktaları şu şekilde ifade edilebilir;

Cinsellik, yaşamın doğal ve sağlıklı bir parçasıdır. İnsanlar, üreme dışında sadece zevk almak amacıyla da cinsel davranışlar sergileyerek diğer canlılardan ayrılırlar. Bu nedenle, insanın cinselliğini cinsel duyguları, fantezileri ve arzularıyla ifade etmesi, doğasının bir vazgeçilmez parçasıdır.

Cinsellik, tüm insanlara özgüdür. Her bireyin cinsel organları, cinsel duyguları, cinsel dürtüleri ve cinsel davranışları bulunsa da, cinselliğin kişinin yaşamındaki rolü kişiden kişiye değişkenlik gösterir.

Cinselliğin bedensel, etik, psikolojik, toplumsal ve duygusal boyutları vardır. Cinsellik, yalnızca bedensel, zihinsel ve duygusal değil, aynı zamanda toplumsal, sosyal ve entelektüel unsurları da içinde barındırır. Bireyin kişilik özelliklerini, iletişim ve sevgiyle besleyen, geliştiren ve zenginleştiren bir niteliğe sahiptir.

İnsanlar, cinselliklerini değişik yollarla ifade ederler ve yaşarlar. İnsanlar, çeşitli cinsel davranış biçimleri (sevişmek, öpüşmek, okşamak, dokunmak, masaj yapmak, anal, oral, vajinal ilişkide bulunmak) ve farklı cinsel yönelimler (homoseksüel, heteroseksüel, biseksüel) ile cinselliklerini deneyimleyebilirler. Bireyler bu çeşitlilikten dolayı yargılanmamalıdır. Buradaki temel nokta, cinsel davranış biçiminin her iki taraf için zorlayıcı, sınırlayıcı, suçlayıcı, fiziksel veya ruhsal olarak zarar verici olmamasıdır ve en önemlisi, her iki tarafın da rızası ve özgür iradesi ile gerçekleşmesidir.

Çoğulcu toplumlarda cinsellikle ilgili değer ve inanış farklılıkları saygı duyularak kabul görmelidir. Her bireyin cinsel yönelimine uygun davranışta bulunma hakkı vardır.

Cinsel yaşam, zorlama ve sömürüden uzak olmalıdır. Bazen cinsellik, güçlü olanın zayıfı bastırma aracına dönüşebilir. Bu, erkeklerin kadınlara, varlıklı olanların yoksullara, işverenlerin çalışanlara veya savaş galiplerinin esirlere cinselliği bir baskı aracı olarak kullanabileceği anlamına gelebilir.

Cinsel yaşam, karşılıklı güven, doğruluk, bağlılık ve saygı üzerine temellendirilmelidir. Cinsel ilişkilerde, karşılıklı sevgi, paylaşım ve birbirine özen

gösterme öncelikli olmalıdır. İlişkilerde karşılıklı sevgi ve saygıya dayalı olduğunda, cinsellik daha tatmin edici bir hale gelir.

Cinsel yaşam kararlarının etkileri ve sonuçları vardır. Birey bu sorumluluğu üstlenmelidir. Bir toplumsal varlık olarak insan, toplumun değer yargılarına aykırı davrandığında veya bu değer yargılarından bağımsız bir yol izlediğinde ortaya çıkabilecek sonuçları önceden bilmeli ve kabullenmeyi göze almalıdır. Birey, cinsellikle ilgili aldığı kararın sonuçlarını kabullenmeli ve bu sonuçların olumlu veya olumsuz olabileceğini anlamalıdır.

Cinsel davranışlara olması gerekenden erken yaşta başlamak, riskleri beraberinde getirir. Cinsel davranış, sorumluluk ve öz denetim gerektirir. Gençlerin cinsel konulara olan ilgileri tamamen doğaldır. Danışmanlık verilirken, cinsel davranışların birtakım etkilere ve sonuçlara yol açabileceği açıklanmalı ve cinsel kararlarının sonuçlarından kendilerinin sorumlu olacakları vurgulanmalıdır.

Cinsel ilişkiye başlayan gençlerin sağlık hizmeti sunan kuruluşlar konusunda bilgilendirilmeye gereksinimleri vardır. Eğer gençlerden cinsel yaşamları konusunda sorumluluk bekleniyorsa, bu konuda gerekli bilgilendirmenin yapılması gereklidir. Bu bilgilendirmenin yanı sıra, ihtiyaç duyduklarında bu konuda hizmet alabilecekleri kuruluşların tanıtılması da önemlidir.

Çocukların cinsellikle ilgili sorularını anne-babalarıyla veya güvendikleri kimselerle paylaşmaları yararlı olur. Çocuklar erişkinliğe geçiş dönemlerinde cinsellikle ilgili konularda merak ve ilgi gösterebilirler. Ebeveynler ve öğretmenler, cinselliğin doğal bir olgu olduğunu ve utanılacak bir şey olmadığını vurgulayarak çocuklara mesaj vermelidirler. Çocuklar, ihtiyaç duydukları konularda bilgilendirilmelidir. Aynı şekilde, gençlerin cinsel konularda duygusal ifade konusunda zorlandıkları bilinmelidir ve bu konuda da destek sağlanmalıdır.

Çocuk ve gençlerin, cinsel kimlik kazanıncaya kadar cinselliklerini farklı biçimlerde araştırmaları doğaldır. Çocukluk döneminde cinsel organlarla oynama, doktorculuk oyunu gibi cinsellikle ilgili keşifler, ergenlik döneminde el tutma, zaman zaman sarılma, erotik içeriklere tanışma gibi deneyimler, cinselliğe duyulan doğal merakın bir sonucu olarak yaşanan deneyimlerdir.

Çocuklar, cinsiyeti gözetilmeden sevimli ve bakılmalıdır. Çocukların belli bir yaşa gelinceye kadar bakım, sevgi ve korunmaya ihtiyaçları vardır. Bu görev öncelikle ebeveynlere düşmektedir. Ebeveynler, doğumlarından itibaren kız ve erkek çocuklarına eşit davranarak bu sorumluluğu yerine getirmelidir. Toplumlarda erkek çocuklara yönelik tercihlerin yapıldığı durumlarda, kız çocuklarına cinsiyet temelli ayrımcılık uygulanabilir. Bu tür ayrımcılık, kız çocuklarının beslenme, sağlık, bakım ve eğitim olanaklarından yararlanmasını engelleyebilir.

Her insan özel ve değerlidir. Cinsel davranışlar, hüznün, neşe, haz ve acı gibi birçok duyguyu bir arada barındırabilir. Bu duygular nedeniyle insanlar küçümsenmemelidir ve her bireyin onuru korunmalıdır.³¹

2.1.4. Cinsel Haklar

Bireylerin cinsel sağlık kapsamında bazı haklara ihtiyacı vardır ve bu haklar özgürlüğe, onura ve eşitliğe dayalı evrensel haklar olmalıdır. 1994 yılında Kahire’de gerçekleştirilen Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı (International Conference on Population and Development; ICPD) ve 1995 yılında Pekin’de gerçekleştirilen 4. Dünya Kadın Konferansı’nda cinsel haklar ve üreme hakları ilk kez ele alınmıştır.³²

Cinsel Haklar kapsamında, en kabul gören çalışmalar, Dünya Cinsel Sağlık Derneği³³ (WAS - World Association for Sexual Health) tarafından yapılmıştır. Bu çalışmaların temelini oluşturan **Cinsel Haklar Bildirgesi**, toplumsal cinsiyet algısının temelini oluşturan mitler ve yanlış inançlarla mücadele etmek, cinsel kimlik ve yönelim konularında bireylerin insan haklarını korumak ve cinsel sağlıkla ilgili bilinci artırmak için önemli bir araçtır. Cinsel haklar bildirgesi hakkında bilgi sahibi olmak, cinsellik ve cinsiyet konularında var olan yanlış inançlar ve mitlerin toplumsal cinsiyet algısının nasıl şekillendirdiğini daha iyi anlamamıza yardımcı

³¹ Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği, (2006), A.g.e, 8-9.

³² Büber Düztaş, İ.S. (2023), A.g.e, 10.

³³ Dünya Cinsel Sağlık Derneği (WAS - World Association for Sexual Health); multi-disipliner, dünya çapındaki bilimsel kurumlardan, derneklerden, topluluklardan, Sivil Toplum Kuruluşlarından ve insan cinselliği konusundaki uzmanlardan oluşan bir yapılandırma. WAS, tüm insanlık için, tüm dünyada cinselliği, cinsel sağlığı ve cinsel hakları geliştiren, destekleyen bir örgüttür. WAS bu hedeflerini, eylem savunuculuğu yaparak; ağlar kurarak; bilgi, fikir, deneyim alışverişi sağlayarak; bilimsel araştırmaları geliştirerek; cinsel eğitim vererek ve klinik seksoloji çalışmalarını disiplinler arası bir yaklaşımla destekleyerek gerçekleştirir.

olacak ve bu yanlış inançlarla mücadele ederek daha eşitlikçi ve bilinçli bir cinsellik anlayışının yayılmasına katkı sağlayacaktır.

Dünya Cinsel Sağlık Derneği'nin 2014 yılında gözden geçirip kabul ettiği ve “Cinsel Haklar Cinsellikle İlgili Olan İnsan Haklarıdır” başlığı altında 16 maddeden oluşan **Cinsel Haklar Bildirgesi**³⁴ şu şekildedir:

1. Eşitlik Hakkı Ve Ayrımcılığa Maruz Kalmama Hakkı
2. Kişinin Yaşama, Özgürlük Ve Güvenlik Hakkı
3. Özerklik Ve Bedensel Bütünlük Hakkı
4. İşkenceye Ve Acımasızca, İnsanlık Dışı Veya Aşağılayıcı Davranış Ve Cezalandırmalara Maruz Kalmama Hakkı
5. Her Türlü Şiddet Ve Baskıdan Özgür Olma Hakkı
6. Gizlilik Ve Özel Hayat Hakkı
7. Haz Verici, Tatminkâr Ve Güvenli Cinsel Deneyim Sağlanması Amacıyla, Cinsel Sağlık Dâhil Olmak Üzere, Ulaşılabilecek En Yüksek Sağlık Standardına Sahip Olma Hakkı
8. Bilimsel Gelişmelerin Ve Bunların Uygulama Alanlarından Yararlanma Hakkı
9. Bilgilenme Ve Bilgilendirilme Hakkı
10. Eğitim Ve Kapsamlı Cinsel Eğitim Hakkı
11. Eşitliğe Ve Bağımsız, Tam Onama Dayalı Evlilik Ve Benzeri Türde İlişkilere Girme, Sürdürme Ve Bitirme Hakkı
12. Çocuk Sahibi Olup Olmama, Kaç Çocuk Yapacağına Ve Bu Doğumlar Arasındaki Süreye Karar Verme Ve Buna Yönelik Gerekli Bilgi Ve İmkâna Sahip Olma Hakkı
13. Düşünce, Fikir Ve İfade Özgürlüğü Hakkı
14. Barışçı Toplantı, İletişim Ve Dernek Kurma Özgürlüğü Hakkı

³⁴ Cinsel Haklar Bildirgesi'nin resmi tercümesidir. Çeviren Irmak Dedecan, son okuma Ümit Sayın ve Levent Kartal (Cinsel Sağlık Eğitim Araştırma ve Tedavi Derneği). Metnin tamamı için adres: <https://worldsexualhealth.net/wp-content/uploads/2014/10/DSR-Turkish.pdf> (Erişim Tarihi 17.09.2023)

15. Kamusal Alanda Ve Siyasi Yaşamda Yer Alma Hakkı

16. Adalet, Sağaltım Ve Tazmin Edilme Hakkı

2.2. Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Kavramı

TDK'ya göre cinsiyet, “Bireye, üreme işinde ayrı bir rol veren ve erkekle dişiği ayırt ettiren yaradılış özelliği; eşey, cinslik, seks” olarak tanımlanmaktadır.³⁵ Cinsiyet; kadın ve erkeğin sahip olduğu genetik, fizyolojik ve biyolojik özelliklerdir.³⁶ Cinsiyet kavramı sosyolojide, insanlar arasındaki üreme eylemini tasvir etmek üzere değil, bireylerin doğal yaradılışlarını ve fiziksel görünümelerini anlamak için kullanılmaktadır. Genellikle insanlar erkek ya da kadındır, işte bu onların biyolojik cinsiyetleridir.³⁷

Cinsiyet terimi bağımsız bir değişken olarak kullanıldığında bireyin genetik ve kromozomal birleşimine (erkeklerde xy, kadınlarda xx), içsel ve dışsal üreme organlarına (erkeklerde penis, kadınlarda vajina) gönderimde bulunmaktadır. Ayrıca, bir cinsiyeti diğer cinsiyete oranla önemli ölçüde farklılaştıran ikincil düzeydeki cinsel karakteristiklere (örneğin erkek bedeninin kadınlara oranla daha kıllı ve kaslı olması gibi) ya da bireyin biyolojik cinsiyetine işaret etmektedir.³⁸

Toplumsal cinsiyet; farklı kültürlerde, farklı tarihsel zamanlarda ve farklı coğrafyalarda kadınlara ve erkeklere toplumsal olarak yüklenen roller ve sorumluluklar bütünüdür. İnsanlar arasındaki cinsiyet farkı bir eşitsizlik yaratmamaktadır. Ancak, kadına ve erkeğe yüklenen toplumsal cinsiyet rolleri ve sorumlulukları insanlar arasında bir eşitsizlik ve ayrımcılığa sebep olmaktadır. Cinsiyet biyolojik varlığımızın bir sonucu iken; toplumsal cinsiyet doğumdan önceki süreçle başlayan ve ölümle son bulan bir kavramdır. Bebekler, daha doğmadan önce kız çocukları için pembe ve erkek çocukları için mavi kıyafetler hazırlanır. Çocuklukta ise kızlara bebek alınırken; erkek çocuklara kamyon, araba, tabanca, top vs. gibi oyuncaklar alınır. Yetişkinlikte durum biraz daha farklılaşır ve toplumsal cinsiyet farkları kendini sosyal ve ekonomik hayatta daha fazla belli eder. Kadınlar ev gibi özel bir alanda sınırlı kalırken, erkekler kendilerini dışarıda gösterirler. Genel

³⁵ Türk Dil Kurumu. Cinsiyet. <https://sozluk.gov.tr/> . (Erişim Tarihi 17.09.2023)

³⁶ Tuncel S, Altunpolat R, Gökpınar Ö, Güner U. (2010). *Eğitimde Cinsel Kimlik Ayrımcılığına Son*, Ankara, 104.

³⁷ Jenks C, (2012). *Temel Sosyolojik Dikotomiler*, Ankara, 234.

³⁸ Girginer, H. U. (1994), *Türk Toplumunda Cinsiyet Roller*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 7.

olarak yaşamın her anında ve alanında görülebilen bu tablolar “toplumsal cinsiyet eşitsizliğini” oluşturur. “Toplumsal cinsiyet eşitliğini” sağlamak için ise; bireylerin cinsiyetleri nedeni ile fırsatları kullanmasında, kaynakların ayrılması ve kullanılmasında, hizmetlere ulaşmada ayrımcılığa maruz kalmayacağı ve bireylerin kendilerine ayrımcılık yapılmayacağı bir ortam oluşturulmalıdır.³⁹ Sosyal ve ekonomik hayatta görülen toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin, tarihsel ve kültürel olarak inşa edilmiş sosyal kimlikler üzerinden de incelenmesi gerekmektedir.

Cinsiyet kimliğimizi belirleyen biyolojik faktörlerden bağımsız olarak, toplumsal cinsiyet aynı zamanda tarihsel ve kültürel olarak inşa edilen sosyal kimliğimizdir. Bu kimlik, toplumsal yaşamda kadın ve erkek rollerinin işlere göre bölümlenmesiyle derinlemesine etkileşir. Örneğin, çalışmak, para kazanmak gibi alanlar çoğunlukla erkeğin sorumluluğu olarak kabul edilirken, ev işleri, temizlik, yemek pişirme ve çocuk bakımı gibi alanlar, genellikle kadının sorumluluğu olarak kabul edilir. Ancak bu durum, ev işlerini yapmanın yalnızca kadın olmakla ilgili olduğu yanlış anlamaya yol açar. Bu yanlış inanç, toplumsal cinsiyet algısının bir sonucu olarak ortaya çıkar ve aslında bu görevlerin cinsiyetten bağımsız becerilere dayandığını göz ardı eder. Aynı şekilde, çocuk bakımı konusunda da sadece kadınların doğurabilmesi bir biyolojik gerçeklik olsa da, bu durumun yalnızca kadınların çocuk bakımıyla ilgilenmesini gerekli kılmadığını anlamalıyız. Toplumsal cinsiyet algısı, bu biyolojik gerçeğin ötesine geçerek toplumsal rolleri ve beklentileri belirler.⁴⁰ Kavramın bu sosyal ve kültürel inşası, aynı zamanda teorik çerçevede de ele alınmalıdır.

Fiziksel ve toplumsal farklılıkları anlatmak için kullanılan toplumsal cinsiyet kavramı, sosyologlar ve özellikle feministler tarafından daha kesin olarak tanımlanmaya çalışılmaktadır. Bu çabalar, cinsiyet davranışlarının ne kadar doğal ve doğuştan geldiğini veya toplumsal ve ‘erkek’ icadı olduğunu anlamaya ve belirlemeye yöneliktir. Sosyologlar, bu yüzden, **cinsiyet (sex)** terimini erkekler ve kadınlar arasındaki fiziksel ve biyolojik farklılıkları (örneğin, fizik özellikler, cinsel organları) ifade etmek için; **toplumsal cinsiyet (gender)** terimini de davranışlar ve rollerdeki, erkeksilik (masculinity) ve dişilik/kadınsılık (femininity) olarak adlandırdığımız kişisel niteliklerdeki farklılıkları anlatmak için kullanırlar.

³⁹ Tuncel S. ve ark. A.g.e. 104-105.

⁴⁰ Jenks C, (2012). A.g.e, 235.

Toplumsal cinsiyet tartışmalarında temel sorun, erkekler ve kadınların toplum içindeki davranışlarının biyoloji tarafından mı yoksa kültür tarafından mı belirlendiğidir. Erkekler ve kadınlar doğaları gereği mi, yoksa içinde yaşadıkları toplum yüzünden mi farklıdır? Erkekler doğaları gereği ‘yapan/eden konumunda’ yken, yani işçi, savaşçı, yazar ve karar alıcıyken, kadınlar ‘bakıcı konumunda’ mıdır? Erkekler doğaları gereği saldırgan, akılcı ve duygusallıktan uzakken, kadınlar yine doğaları gereği pasif, sezgileri güçlü ve duygusal varlıklar mıdır? Bir erkeğin yeri dışarısı -çalışmak, mücadele etmek ve organize etmek- iken, kadının yeri evi midir? Çok daha önemlisi, erkekler doğaları gereği baskın cinsiyet midir, dolayısıyla toplumu -ve kadınları- yönetme hakkına sahipler midir? Bu doğa mı, gelişme mi tartışması sosyal bilimlerde yirmi-otuz yıldır popüler hale gelmiştir. Doğacı yaklaşım, toplum içinde iki cinsiyet arasındaki sosyal farklılıkların doğrudan biyolojik farklılıkların bir yansıması olduğu kabulüne dayanırken, gelişmeci argüman aksine, cinsiyet rollerinin biyolojik olarak değil, kültürel olarak belirlendiği ve sosyal olarak inşa edildiği inancına dayanır. Gelişmeci argüman, insan davranışını büyük ölçüde çocuğun içinde yetiştiği toplumsal ve kültürel çevrenin bir yansıması olarak görür.⁴¹

Günlük yaşamda ve dilde, cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramlarının ayrımının tam olarak yapılmaması bu tartışmalara önemli bir zemin hazırlar. Cinsiyet temelinde şekillenen biyolojik özellikler ile bu özelliklerin üzerinde inşa edilen toplumsal durum, bilim çevrelerinde cinsiyet (sex) ve toplumsal cinsiyet (gender) terimleri ile isimlendirilerek, birbirinden ayrı tutulmaktadır. Bu ayrımın tarihi ise oldukça yenidir. Toplumsal cinsiyet (gender) kavramını sosyolojiye dahil eden Ann Oakley, 1972 yılında yayımlanan “Sex, Gender and Society”de açıkladığı üzere, cinsiyet (seks) biyolojik açıdan erkek/kadın ayrımını anlatırken, toplumsal cinsiyet (gender) erkeklik ile kadınlık arasındaki toplumsal bakımdan eşitsiz bölünmeye gönderme yapmaktadır. Her ne kadar geleneksel bakış açısında, cinsiyet ve toplumsal cinsiyetin basit ve açık bir şekilde birbirleriyle örtüştüğü anlayışı devam ediyor olsa bile, artık bugün bu ikilinin birbirlerinden ayrı anlamsal boyutlarını konu edinen geniş bir literatür oluşmuş bulunmaktadır.⁴²

⁴¹ Slatery M, (2011), *Sosyolojide Temel Fikirler*, İstanbul, 341-342.

⁴² Vatandaş C. (2007). “Toplumsal Cinsiyet Ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı”, *Istanbul Journal of Sociological Studies* , 0 (35) , 31.

Dolayısıyla "toplumsal cinsiyet", kadınlar ile erkekler arasındaki farklılıkların toplumsal düzlemde kurulmuş yönlerine dikkat çekmektedir. Fakat bu terimin kapsamı, ilk ortaya çıkışından beri, yalnızca bireysel kimliği ve kişiliği değil, ayrıca sembolik düzeyde erkekliğin ve kadınlığın kültürel idealleri ile stereotiplerini, yapısal düzeyde ise kurumlar ve örgütlerdeki cinsel işbölümünü içine alacak kadar genişlemiştir. 1970'lerde toplumsal cinsiyetin varlığını; başka bir ifadeyle, erkekler ile kadınlar arasındaki farklılıklar ve ayrılıkların biyolojik farklılıkla açıklanamayacağını, erkeklik ve kadınlıkla ilgili, kültürel açıdan egemen fikirlerin gerçekliğe ancak kabaca denk düşen stereotipleri temsil ettiklerini kanıtlamaya yönelik sosyolojik ve psikolojik çabalar vardır. Bu çalışmalar, toplumsal cinsiyetle ilgili düşünceler ve erkeklerle kadınların rolleri söz konusu olduğunda çeşitli kültürler arasında muazzam değişiklikler bulunduğunu ortaya koymuştur. Benzer doğrultuda, erkek ve kız çocukların, yetiştirilme biçimi, gençlik kültürü, istihdam kalıpları ve aile ideolojisi alanlarındaki toplumsallaşma süreciyle yetişkin erkek ve kadınlara dönüşmelerini kapsayan araştırmalar yapılmaktadır. Yapısal düzeydeki araştırmalar ise ev içindeki (dışarıda tam zamanlı çalışan erkekler ile kadınlar arasında bile görülen) eşitsiz işbölümüne, ayrıca iş türleri ile terfi olanaklarının belirlenmesinde cinsiyetin (bireysel hünerler ile vasıflardan çok daha fazla olarak) büyük rol oynadığı işe alma kalıbındaki ayrımcılıklara eğilmektedir.⁴³

2.2.1. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Etkileyen Faktörler

Toplumsal cinsiyet rollerinin gelişimi ve bireyler üzerindeki etkisi, birçok farklı faktörün karmaşık bir etkileşimi sonucunda meydana gelir. Bu faktörlerden kültürel etkiler, sosyal normlar ve inşası, aile ve eğitim, medya ve teknolojinin rolü ve siyasi ve ekonomik etkilere değineceğiz.

2.2.1.1. Kültürel etkiler ve sosyal normlar

Kültürel etkiler ve sosyal normlar, bir toplumun cinsiyet kimliği ve rollerine yönelik algısını şekillendiren unsurları ifade eder. Bu faktörler, toplumun geçmişten gelen gelenekleri, değerleri, ritüelleri ve inançları içerir. Toplumun cinsiyetle ilgili beklentileri, erkeklik ve kadınlık idealizasyonları ve cinsiyetle ilgili mitler bu kültürel etkilerin bir parçasıdır. Örneğin, bazı kültürlerde erkeklerden güçlü ve bağımsız olmaları beklenirken, kadınlardan ise fedakarlık ve aileye hizmet

⁴³Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*, Ankara, 98.

beklenebilir. Bu durum toplumsal normlar tarafından belirlenir. Ataerkil toplum düzenin yaygın olduğu günümüzde, Kenya'daki Samburu, Nepal'deki Tashi Sangmo, Kosta Rika'daki Bribis yerlileri, Endonezya'nın Sumatra adasındaki Minangkabaular ve Nijerya'daki Wodaabeler toplumları ile Çin'in güneybatısındaki Himalaya eteklerinde yerleşik Mosuolar kabilesi dünyadaki anaerkil halklar arasında yer almaktadır.

2.2.1.2 Aile ve eğitim

Aile, bireylerin cinsiyet kimliği ve rollerini öğrenmelerinde en etkili faktörlerden biridir. Aileler, çocuklara cinsiyetle ilgili beklentileri ve davranışları aktarır. Ayrıca, eğitim sistemi de cinsiyet rollerinin pekiştirildiği veya sorgulandığı bir ortam sunar. Bu faktörler, bireylerin cinsiyet kimliği ve rollerini şekillendirmede önemlidir.

Çocuğun cinsiyet rollerini gözlemleyip-öğrendiği ortam olan aile ortamında, ebeveyn hem kendi cinsiyet rollerini benimseyerek özdeşim kurulacak uygun model olma hem de çocukları ile sağlıklı ilişkiler kurma ile cinsiyet rollerinin sağlıklı şekilde gelişmesine etki etmektedirler. Çocuk için ilk kadın ve erkek rollerini sergileyen kişiler, anne ve babasıdır. Anne babanın kendi cinsiyet rollerine karşı tutumları ve birbiriyle etkileşimde bulunma yolları, çocuğun rolleri algılayışını ve isimlendirmesini etkilemektedir. Çocuk, içinde bulunduğu gelişim dönemi gereği, kendi cinsiyetindeki ebeveyni ile özdeşim kurmakta ve bu özdeşimin sağlıklı oluşu ya da olmayışı kendi cinsiyet rolünü kazanmasında etkili olmaktadır. Anne ve babalar sadece model alınan ve özdeşim kurulan kişi olmaktan öte aldıkları oyuncaklarla, teşvik ettikleri faaliyetlerle ve çocuğun cinsiyetine uygun olduğunu ya da olmadığını düşündüğünü belirten davranış tepkileriyle çocuğun cinsiyete göre rol benimseme davranışlarını etkilemektedirler.⁴⁴

Eğitim, toplumun değer yargılarını, düşüncelerini, yaşam pratiklerini vb. gelecek kuşaklara aktararak, içinde bulunduğu toplumun kültürünün devamını sağlamaktır. Kız ve erkek öğrencilerin nasıl davranmaları, nasıl giyinmeleri gerektiği, toplumun onlardan ne beklenti içinde olduğu, hangi meslekleri

⁴⁴ İmamoğlu, S. (2008), *Genç Yetişkinlikte Kişilerarası İlişkilerin Cinsiyet, Cinsiyet Roller ve Yalnızlık Algısı Açısından İncelenmesi*, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 80-81.

seçmelerinin kendileri için daha iyi olduğu vb. toplumsal cinsiyet rolleri önce ailede öğretilmekte, sonra ise okullarda pekiştirilmekte ve devamı sağlanmaktadır.⁴⁵

2.2.1.3. Medya ve teknolojinin rolü

Medya ve teknoloji, cinsiyet temsilleri ve basmakalıp figürleri şekillendirmede büyük bir etkiye sahiptir. Televizyon, sinema, reklamlar, internet ve sosyal medya gibi platformlar, cinsiyet rollerini ve cinsiyetle ilgili algıları etkiler. Özellikle son yıllarda giderek büyüyen ve toplumsal yaşamı etkisi altına alan sosyal medya platformları, toplumun cinsiyet normlarını ve beklentilerini pekiştirebilir veya değiştirebilir. Bugün halen bu konuda çok fazla tartışma devam etmektedir. Öyle ki, bazı devlet ve hükümetlerin, toplumsal normları bozduğu ya da değiştirdiği iddiasıyla çeşitli sosyal medya platformlarına karşı birtakım katı önlemler aldığı hatta tamamen yasakladığı söylenebilir.

Medya, özellikle televizyon, cinsiyet rolleri üzerinde etkili olan bir başka değişkendir. Medya, cinsiyet rolleri üzerindeki etkisini büyük ölçüde “rol model”leri ile gerçekleştirmektedir. Çocuk, sosyalleşme sürecinde geliştirdikleri kimlikleri destekleyecek rol modellerini tekrar tekrar gördüğünde, ailesinden ve diğerlerinden gördüklerini ve edindiklerinin yanı sıra bunları da kendi davranış repertuarına ekleyecektir. Çocuğun televizyona dikkatini vermeye ve seyrettiklerini anlamaya başlama yaşını okul öncesi hazırlık dönemlerine denk geldiği düşünülmektedir. Bu yaşlar, cinsiyet rollerinin öğrenilmeye başladığı yaşlardır. Çocuk, gördükleri sayesinde bilişsel yapılarını ve cinsiyet şemalarını oluşturmaya başlamaktadır.⁴⁶

2.2.1.4. Siyasi ve ekonomik etkiler

Siyasi ve ekonomik faktörler, cinsiyet eşitsizliğinin halen sürdüğü bir alanı temsil eder. Cinsiyete dayalı ücret eşitsizliği ve kadınların liderlik pozisyonlarına erişimlerdeki sınırlılıklar devam etse de cinsiyete dayalı ayrımcılıkla mücadele eden yasalar ve politikaların geliştirilmeye başlanması ve bu konuların daha yüksek sesle tartışılması olumlu yönde atılan adımlara örnek verilebilir. Siyasi ve ekonomik kararlar, cinsiyet eşitsizliği üzerinde önemli bir etki yaratabilir ve engelleyebilir.

⁴⁵ Özcan, A. (2012), *Toplumsal Cinsiyet Eğitiminin Üniversite Öğrencilerini Toplumsal Cinsiyet Rol Tutumlarına Etkisi*, Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kayseri, 13.

⁴⁶ İmamoğlu, S. (2008), A.g.e. 84.

Toplumsal cinsiyet ve siyaset arasındaki ilişki, temel olarak iki açıdan ele alınabilir. İlk olarak, siyaset tarihinde ve günümüzde toplumsal cinsiyetin önemli bir etken olduğu görülür. Siyaset, genellikle kadın-erkek eşitsizliği ile şekillenmiş, ataerkil bir alandır. Geçmişten günümüze, siyasetin büyük ölçüde erkeklerin egemen olduğu bir alan olduğunu görmekteyiz. Antik Yunan'dan modern demokratik sistemlere kadar siyaset, genellikle kadınların ve diğer grupların dışlandığı bir alandır. İkinci olarak, siyaset toplumsal yaşamın temel şekillendirici bir gücüdür. Kaynakların dağıtımı, haklar, yükümlülükler gibi toplumun temel konuları siyaset aracılığıyla ele alınır ve belirlenir. Bu nedenle siyaset, toplumsal cinsiyet ilişkilerini de etkileyen bir mekanizmadır. Siyasi eylemler, söylemler ve yasalar, kadın ve erkek rollerinin tanımlanmasında ve toplumsal cinsiyet ilişkilerinin biçimlenmesinde önemli bir rol oynar. Sonuç olarak, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini ve yeniden üretimini önlemenin önemli bir parçası, siyasette eşitlik ve kadın hakları için mücadele etmektir. Siyaset, aynı zamanda toplumsal cinsiyet eşitliği için bir platform ve özgürlük aracı olarak da işlev görebilir. Bu nedenle kadınlar, uzun yıllar boyunca siyasetten dışlanmalarına karşı çıkarak, siyasal hakları için mücadele etmişlerdir.⁴⁷

2.2.2. Toplumsal Cinsiyet Kuramları

Toplumsal cinsiyet alanında çok fazla kuram olmakla beraber, bu çalışmada en yaygın yedi kurama değineceğiz. Bahsedilecek kuramlar, cinsiyet kimliği ve davranışlarının karmaşık bir şekilde etkileşimde olan birçok faktörden kaynaklandığını göstermektedir. Biyolojik, psikolojik, sosyal, kültürel ve toplumsal faktörlerin bir arada değerlendirilmesi, cinsiyetin anlaşılmasına daha kapsamlı bir bakış sağlamaktadır. Ancak, cinsiyet konusu oldukça karmaşık ve çok yönlü olduğundan, farklı kuramların bir arada değerlendirilmesi ve bireysel deneyimlerin de dikkate alınması önemlidir.

2.2.2.1. Psikanalitik kuram

Sigmund Freud tarafından geliştirilen Psikanalitik Kuram, bireyin cinsiyet kimliği ve davranışlarının bilinçdışı dürtüler ve çocukluk deneyimleri tarafından şekillendirildiğini savunur.

⁴⁷ Saygılıgil, F. (2010), *Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları*, İstanbul, 26.

Freud'un toplumsal cinsiyetin oluşmasıyla ilgili kuramı, libido kavramına dayanır. Libido, cinsel enerjinin biyolojik ve toplumsal cinsiyeti organize eden ve biyolojik temeli olan bir kavramdır. Freud, libidoyu erkek cinsel organını merkeze alarak açıklamıştır. Freud'un psikoseksüel gelişim kuramı, bireylerin beş aşamada psikoseksüel gelişimlerini tamamladıklarını öne sürer: Oral, anal, fallik, latent ve genital dönem; Oral dönemde (0-18 ay arası) bebeğin ilgisi ağız bölgesindedir ve ağızla ilgili etkinlikler (emme, ağza alma) haz sağlar. Anal dönemde (1,5-3,5 yaş arası) ilgi anüstedir, dışkılama ve ilgili süreçler önemlidir. Fallik dönemde (3- 5 yaş arası) ilgi, henüz yetişkinlik düzeyinde olmamakla birlikte, cinsel organa yönelir. Latent dönemde (5-13 arası) cinsel ilgiler ve güdüler azalıyor, hatta kayboluyor gibi görünür. Genital dönemde (12-13 yaştan sonra) ise cinsel dürtüler yeniden cinsel organ odaklı ve yetişkin cinselliği anlamında ortaya çıkar; bu, psikoseksüel dönemlerin sonuncusudur. Bu gelişim dönemlerinin hemen her birinde bireyin psikolojik enerjisi ve cinsel ilgisi (libido) bedeninin belli bir bölgesine yönelir ve birey sağladığı doyumun düzeyine (az ya da çok oluşuna) göre ya o dönemde takılır ya da bir sonraki döneme kısmen veya tamamen geçebilir. Freud'un toplumsal cinsiyetin kazanılmasına ilişkin kuramında üç dönem bulunur: Çocukların, cinsiyetler arasındaki farklılıkların farkında olmadıkları dönem (oral ve anal dönemi kapsar), farklılıkları anlamaya başladıkları dönem (fallik dönemin başlangıcı) ve ödipal dönem. İlk dönemde cinsiyet ve toplumsal cinsiyet deneyimleri erkek ve kız çocuklarında aynıdır. İkinci dönemde çocuklar farklılıkları anlamaya başlar ve cinsel kimlikleri oluşur. Üçüncü dönem olan ödipal dönemde erkek çocuklar babalarıyla rekabet ederken, kız çocukları babalarıyla ilişkilerinde pasif bir rol alırlar. Freud, kuramını genişleterek her insanda biyolojik temelli kadınsı ve erkeksi bir yön olduğunu ifade etmiştir. Bu iki cinsiyetlilik kuramını sadece erkekler için uygulamıştır. Erkek hastalarının cinsiyet farklılığı ve ödipal dönem sorunlarıyla bağlantılı olduğunu belirtmiştir.⁴⁸

Bu kurama ilişkin olarak, psikologlar ve psikanalistler, Freud'un kuramının psikolojinin ve insan davranışının anlaşılmasında önemli katkılar sağladığını savunmaktadır. Kuram, psikanalizin temelini oluşturarak birçok psikoterapi ve psikolojik yaklaşımın gelişmesini sağlamıştır. Ancak, bunun dışında kurama

⁴⁸ Dökmen, Z. (2009). *Toplumsal Cinsiyet*, İstanbul, 42-45.

yöneltiren pek çok eleştirinin en başında, cinsiyetleri sadece biyolojik dürtüler ve çocukluk deneyimleriyle açıklamasının yetersiz olduğu ve Freud'un cinsiyet anlayışının kadınları ikincil ve eksik olarak gördüğü eleştirileri yer almaktadır.

Özellikle kızların toplumsal cinsiyet gelişimine dair Freud'un yaklaşımı, çeşitli açılardan sorgulanmıştır. Bu eleştiriler, kızların penis eksikliğine tepkileri (penis kıskançlığı), erkeklerin vajina eksikliğine tepkileri (rahim kıskançlığı) ve kızların süper ego yapılarının erkeklerinkinden daha zayıf oluşu gibi unsurları içermiştir. Erkeklerin toplumsal cinsiyet gelişimleri konusundaki açıklamalar ise genellikle kabul görmüş olsa da son zamanlarda eleştirilere tabi tutulmuştur. Özellikle rahim kıskançlığı, içsel süreçlerin ve çevresel etkilerin rolünün, erkek çocuk ile babaları arasındaki ilişkinin etkilerinin yeniden değerlendirilmesine yol açmıştır. Bu eleştirilerin bir kısmı, Freud'un takipçileri tarafından getirilmiştir. Örneğin, Freud'un öğrencileri olan psikanalistler Helene Deutsch, Karen Horney ve Clara Thompson, penis kıskançlığının biyolojik bir nedenle değil, erkeklerin sosyal güç ve kontrol arayışlarından kaynaklandığını ileri sürmüşlerdir. Ayrıca, Erik Erikson, kadınların penis kıskançlığı yaşamadığını, aksine vücutlarından memnun olduklarını, ancak erkeklerin doğurgan kadının yaratıcılık yeteneğini kıskandıklarını savunmuştur. Freud, “anatomi kaderdir” anlayışına sahiptir ve bunu da ağırlıklı olarak kadınların penis kıskançlığıyla açıklar. Freud’a göre kadınların, erkeklerin sahip olduğu ama tüm çabalarına karşın edinemedikleri penise imrenmelerinin, daha doğrusu penis kıskançlıklarının ortaya çıkardığı çeşitli sonuçlar vardır: Cinsel soğukluk, sevmeye sevmekten daha çok ihtiyaç duyma, fiziksel olarak kendini beğenmişlik, utangaçlık, zayıf sosyal ilgiler ve değişime direnç. Freud’un kuramı bazı feministler tarafından da benimsenmekle birlikte “anatomi kaderdir” görüşü nedeniyle sıklıkla eleştirilmiştir. Ayrıca, bu kuramın bilimsel olarak desteklenmeyen yönlerine ve öngörülerinin deneysel olarak doğrulanmasının güç olduğuna da işaret edilmiştir. Özellikle kuramın temel kavramlarından libido ve psikoseksüel dönemler, eleştiriye maruz kalmıştır. Bunların doğrudan gözlemlenebilir ve ölçülebilir olmadığı, dolayısıyla bilimsel yöntemlerle doğrulanamadığı savunulmaktadır.⁴⁹

⁴⁹ Dökmen, Z. (2009). A.e, 45-48.

2.2.2.2. Sosyobiyojik kuram (evrim psikolojisi)

Sosyobiyojik kuram, Amerikalı bir biyolog olan Edward Osborne Wilson tarafından geliştirilmiştir. Bu kurama göre, cinsiyet davranışları ve rolleri evrimsel süreçler ve biyolojik faktörlerle şekillenir. Kuram, erkekler ve kadınlar arasındaki farklı cinsiyet davranışlarını farklı üreme stratejileri ve genetik mirasın etkisiyle açıklar. Örneğin, sosyobiyojik kurama göre, erkeklerin rekabetçi davranışlar sergilemesi, dişilere erişim sağlama ve genlerini yayma arzusunun bir sonucudur. Kadınların ise çocuk yetiştirme ve ebeveynlik davranışlarında daha fazla yatırım yapmaları, genetik miraslarını daha güvenli bir şekilde aktarma stratejisi olarak açıklanabilir.

Biyolojik kuramlar, kadınlar ve erkekler arasındaki davranış farklılıklarını, cinsler arası biyolojik ve psikolojik farklılıklara dayandırarak açıklar. Bu kuramın ilgi alanı, doğumdan itibaren kadın ve erkek vücudunda salgılanan hormonlar, kritik gelişme dönemlerinde hormonlardaki farklılıklar (örneğin ergenlik) ile beyindeki işlevsel ve yapısal farklılıklardır.⁵⁰

Sosyobiyojik kurama getirilen eleştiriler arasında, cinsiyet davranışlarını sadece biyolojik faktörlere indirgeyerek toplumsal etkileşimleri ve kültürel faktörleri göz ardı ettiği eleştirileri yer almaktadır. Ayrıca, kuramın biyolojik determinizmi ve insan davranışlarının evrimsel kökenlerini aşırı vurgulaması eleştirilere konu olmuştur.

Sosyobiyojik kuram, farklı kültürlerde, bazı cinsel değerler, eş tercihleri, kadın-erkek arasındaki yakın ilişki davranışları bakımından gözlenen benzerlikleri kısmen açıklayabilir. Ancak büyük bir kültürel çeşitlilik olduğu da gerçektir. Ayrıca, uzun evrim sürecinin neredeyse başlarında şekillendiği iddia edilen geleneksel cinsiyet rollerinin günümüzde hala devam etmesi ve değişmez bulunması şiddetle eleştirilir. Sosyobiyojik kuramın sınırlılıkları konusunda çeşitli eleştiriler vardır. Örneğin, doğal ayıklama süreci organizmanın mevcut biçimiyle sınırlıdır, kanatlara sahip olmadan uçuş, kadın ya da erkek cinselliği olmadan (*asexual*) üreme mümkün

⁵⁰ Osborne, T. L. (2004), *Male gender role conflict and perceived social support: predicting help seeking in college men*, Master's Thesis, Missouri Üniversitesi, St. Louis. Aktaran: Anar B. (2011), *Evliliği ve Çalışan Yetişkinlerin Toplumsal Cinsiyet Rollerini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana, 20.

değildir. Davranış düzeyinde ise, bazı uyum sağlayıcı evrimleşme olmuştur; bunlar çevreye uyumu sağlamıştır ama davranışsal tepkilerinde evrimleşmesini her zaman sağlamamıştır. Örneğin bağlanma, ana-babalığa uyumu ve dölün hayatta kalmasını sağlamıştır ancak bu uyum üzülmeye gibi olumsuz duygular pahasına olmuştur. Saldırganlık, kıskançlık gibi duygular, çevresel uyumu içeren evrimleşmeyi sağlamıştır ama kendileri uyumlu tepkiler değildir. Kurama getirilen diğer bir eleştiri de; açıklamaların daha çok betimsel ve olay olup bittikten sonra yapılan açıklamalar tarzında olmasına yöneliktir. Pek çok iddiası deneysel olarak kanıtlanamamıştır; ne insan fosillerinden sağlanan moleküler kanıtlar ne de arkeolojik çalışmalar evrimsel açıklamalara destek sağlayacak bilgiler sunamamıştır. Kadın ile erkeğin cinsel eş seçimlerinin, ana-babalık yatırımlarının farklı olduğu ve tamamen farklı dinamiklerle işlediği, bunun da genetik programlanmanın farklı olmasından kaynaklandığı hem genetik olarak gösterilememiştir hem de günümüz kadın ve erkeğinin ilgili davranışlarını açıklayamamıştır.⁵¹

2.2.2.3. Sosyal öğrenme kuramı

Sosyal öğrenme kuramı, Albert Bandura tarafından geliştirilmiştir. Bu kuram, cinsiyet davranışlarının öğrenilmiş olduğunu savunur. Bandura'ya göre, bireyler çevrelerindeki modelleri taklit ederek cinsiyet davranışlarını öğrenirler. Bu aşamada çocuklar da cinsiyetle ilgili temel rolleri çevresinden gözlemler yoluyla kazanmaktadır. Çocuk, gözlemleri aracılığıyla rol ve davranışlarını öğrenmekte, gözlenen davranışı zihinde depolanmakta ve yeri geldiğinde kullanmaktadır. Kuram, çocukların cinsiyetleri ile rolleri öğrenmede başta anne baba olmak üzere çevresindekilerin önemine vurgu yapmaktadır. Bu aşamada çocuk cinsiyetine uygun olan davranışı sergilediğinde ödüllendirilip, uygun olmayan davranışta cezalandırılmaktadır. Örneğin çocukların oyuncak, elbise, hatta renk seçimleri gözlemlenmekte, seçim sonucuna göre ödül ya da ceza verilerek davranış şekillendirilmektedir. Böylece “erkek ağlamaz”, “ev işlerini kadınlar yapar” gibi toplumun davranış kalıpları çocuklar tarafından benimsenip içselleşmektedir. Bu durum toplumsal cinsiyete ait rollerin doğumla değil sosyal çevre ile öğrenildiğini,

⁵¹ Dökmen, Z. (2009). A.e, 56-57.

hatta kadınlara yönelik olumsuz tutumların oluşmasında da bu rollerin etkili olduğunu göstermektedir.⁵²

Örnek olarak, bir kız çocuğu, babasının evde herhangi bir tamirat işine yardım etmek istediğinde ancak bunun ona uygun olmadığı düşünülüp geri çevrildiğinde, gelecekte babasına yardım etme konusunda pek istekli olmayacaktır. Fakat aynı çocuk, annesine temizlik konusunda veya mutfak işlerinde yardım etmek istediğinde övgü aldığı anda, bu durum annesine yardım etme konusundaki isteğini artırabilir.

Sosyal öğrenme kuramının eleştirileri arasında, kuramın toplumsal etkileşimleri ve kültürel faktörleri yeterince vurgulamaması yer almaktadır. Ayrıca, cinsiyet davranışlarının sadece taklit yoluyla öğrenildiği iddiasının, bireylerin aktif rolünü ve kendi deneyimlerini göz ardı ettiği eleştirileri bulunmaktadır. Edimsel koşullanmanın cinsiyet rolüne uygun davranışı şekillendirdiği, bu şekillendirmenin adım adım gerçekleştiği görüşü de eleştirilmiştir. Cinsiyet rolüne uygun davranışın şekillendirilmesine gerek olmadığı, tek bir ödüllendirmenin yettiği belirtilmiştir. Çünkü cinsiyet rolleri kolay öğrenilir ve kalıcıdır. Sosyal öğrenme yaklaşımından toplumsal cinsiyetle ilgili olarak çıkarılabilecek temel hipotezler şunlardır:

(1) Ana-babalar ve başkaları kız ve erkek çocuklara farklı davranırlar.

(2) Kız ve erkek çocuklar, kendi cinsiyetlerinden ana-babalarına benzer davranırlar.

(3) Kız ve erkek çocuklar, kendi cinsiyetlerinden kişileri, özellikle ana-babalarını model olarak alırlar.

Bu hipotezleri, doğrulayan araştırmalar olduğu gibi, doğrulamayan araştırmalar da vardır. Çocukların aynı cinsiyetteki ana-babaya benzemesi de her zaman gözlenmez. Çocuklar güçlü, baskın, ödüllendirici modelleri daha çok seçerler. Model alma görüşünün bir başka problemi de, gerçek yaşamda ana-babaların yetişkin davranışlarının genellikle erken gelişim dönemindeki çocuğun ilgilenmediği davranışlar olmasıdır. Bu hipotezi doğrulayan araştırmaların çoğu, oyuncaklarla oynayan bir yetişkinin taklit edilmesine yöneliktir.⁵³

⁵² Kandemir A. (2021), *Öğretmenlerin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Örgütsel Dışlanma ve Örgütsel Engel Alguları Arasındaki İlişki*, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bolu, 39-40.

⁵³Dökmen, Z. (2009). A.g.e, 62-63.

2.2.2.4. Sosyal bilişsel kuram

Sosyal bilişsel kuram, Albert Bandura tarafından geliştirilen bir başka kuramdır. Bu kurama göre, cinsiyet kimliği ve davranışları, bireyin bilişsel süreçleri, inançları ve beklentileriyle ilişkilidir. Bireyler, sosyal çevrelerinden gelen cinsiyet normlarına ve modellere dayalı olarak kendilerini değerlendirir ve cinsiyet rollerini benimserler.

Sosyal bilişsel kuramda, toplumsal cinsiyetin gelişimi üçlü karşılıklı nedensellikte açıklanır. Üçlü karşılıklı nedensellik modelinde (*the model of triadic reciprocal causation*), kişisel faktörler, davranış örüntüleri ve çevresel olaylar birlikte ele alınır. **Kişisel faktörler**; bilişsel, duygusal ve biyolojik olayları, cinsiyet bağlantılı kavramlaştırmaları, davranışsal ve yargısal standartları ve benlik düzenleyici etkileri içerir. **Davranış**; cinsiyetle bağlantılı etkinlik örüntülerini ifade eder. **Çevresel faktörler ise** günlük yaşamda karşılaşılan geniş bir sosyal etkiler ağını gösterir. Bunlar karşılıklı bir etkileşim içindedirler ama tek bir örüntü göstermezler; her birinin katkısı, etkinliğe, duruma ya da sosyoyapısal sınırlanmalara ya da fırsatlara bağlı olarak değişir, biri diğerlerinden daha baskın olabilir. Toplumsal cinsiyetin gelişmesinde üç tür sosyobilişsel etkiden söz edilir: Model alma, doğrudan yaşantı ve öğretim. Bunların göreceli etkileri, bireylerin gelişimsel statüsüne ve deneyimlerin sosyal yapılanmasına bağlı olarak değişir. Buna göre, bunların her birinin bazı gelişim dönemlerinde etkileri daha fazladır. Örneğin, model alma doğumdan itibaren vardır ve bebek, model alma yoluyla öğrenmeye çok açıktır.⁵⁴

Sosyal bilişsel kuramın başlıca eleştirilerinden biri, birleşik bir kuram olmamasıdır. Bu, kuramın farklı yönlerinin birbiriyle bağlantılı olmayabileceği anlamına gelir. Örneğin, araştırmacılar şu anda gözlem yoluyla öğrenme ile öz-yeterlilik arasında sosyal-bilişsel perspektif içinde bir bağlantı bulamamaktadır. Kuram o kadar geniştir ki, bileşenlerinin tamamı tam anlamıyla anlaşılmış ve öğrenmenin tek bir açıklamasına entegre edilmemiştir. Bu kuramla ilişkilendirilen bulgular, çoğunlukla henüz kesin değildir. Bu kuram, tüm sosyal öğrenmenin doğrudan gözlemlenememesi nedeniyle sınırlıdır. Bu nedenle, sosyal bilişin gelişime etkisini nicel olarak belirlemek zor olabilir. Son olarak, bu kuram yaşam boyu

⁵⁴ Dökmen, Z. A.g.e., 63-64.

olgunlaşmayı ihmal eder. Bu nedenle, bir çocuğun gözlem yoluyla nasıl öğrendiği ile bir yetişkinin gözlem yoluyla nasıl öğrendiği arasındaki farkı anlamaz ve gelişimin faktörlerini içermez.⁵⁵

2.2.2.5. Bilişsel gelişim kuramı

Bilişsel gelişim kuramı, Jean Piaget tarafından geliştirilmiştir. Bu kurama göre, cinsiyet kimliği ve davranışları, bireyin bilişsel gelişimi ve zihinsel yapılarıyla ilişkilidir. Piaget'e göre, çocuklar bilişsel süreçlerini kullanarak cinsiyet kavramını oluşturur ve cinsiyet rollerini benimserler. Örneğin, çocuklar belirli bir yaşa geldiklerinde cinsiyetlerini anlamaya başlarlar ve cinsiyete özgü davranışları taklit ederler.

Bilişsel yaklaşımın temel varsayımına göre insanların bilişsel tutarlılığa ihtiyaçları vardır; bu ihtiyaç, kendilerine ve dünyaya ilişkin tutarlı ve dengeli bir görüş oluşturmayı ve sürdürmeyi istemelerine yol açar. Çocuklar için bu tutarlılığı sürdürmenin bir yolu, nasıl en uygun kız ya da erkek olduğunu bulmaktır. Kız olduğunu anlayan bir çocuk kadınsı nesne, etkinlik ve davranışları; kendini erkek olarak tanımlayan bir çocuk da erkeksi nesne, etkinlik ve davranışları tercih etmeye başlayacaktır. Bu kuram, sosyal öğrenme kuramının tersine, çocuğun kadınsı ya da erkeksi olmayı istemesinin nedeninin diğerleri tarafından ödüllendirilmesi değil, kendisini bir kız ya da erkek olarak kimliklemesi olduğunu ileri sürer.⁵⁶ Kurama göre, cinsiyetleri ayırttırma, bilişsel gelişimin evrensel ilkelerini takip eder. Çocuklar ilk olarak kendi cinsel kimliklerini daha sonra başkalarınınkini öğrenirler. Bir başka deyişle, çocuklar ilk olarak insanların kadın ve erkek olmak üzere iki gruba ayrıldığını ve kendilerinin bunlardan hangisine ait olduklarını anlar daha sonra bireyleri birbirinden ayıran özellikleri öğrenirler. Sonra cinsiyetle ilgili kalıplaşmış tutumların -her iki cinsten hangi tür davranışların beklendiğinin- farkına varırlar ve bu aşamadan sonra da cinsiyet damgalı davranışlar göstermeye başlarlar.⁵⁷

⁵⁵İnternet:[https://socialsci.libretexts.org/Bookshelves/Early_Childhood_Education/Book%3A_Educational_Learning_Theories_\(Zhou_and_Brown\)/03%3A_Social_Cognitive_Theory/3.02%3A_Required_Reading#:~:text=One%20of%20the%20main%20criticisms,within%20the%20social%2Dcognitive%20perspective.](https://socialsci.libretexts.org/Bookshelves/Early_Childhood_Education/Book%3A_Educational_Learning_Theories_(Zhou_and_Brown)/03%3A_Social_Cognitive_Theory/3.02%3A_Required_Reading#:~:text=One%20of%20the%20main%20criticisms,within%20the%20social%2Dcognitive%20perspective.) (Erişim Tarihi 10.10.2023)

⁵⁶ Dökmen, Z. A.g.e., 65.

⁵⁷ Çıtak, A. (2008) *"Kadınların Çalışmasına Yönelik Tutum: Cinsiyet, Cinsiyet Rolü ve Sosyoekonomik Düzeye Göre Bir Karşılaştırma"*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji (Sosyal Psikoloji) Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 14.

Kuramın diğerk bir geliştiricisi Lawrence Kohlberg'e göre, çocukların cinsiyet rol gelişimleri    dönemde gerçekleşir: Buy dönemler; Yaklaşık 2-3,5 yaşları arasında gözlenen cinsiyeti etiketleme dönemi, yaklaşık 3,5-4,5 yaşları arasındaki cinsiyetin kararlılığı dönemi ve yaklaşık 4,5-7 yaşları arasındaki cinsiyetin değişmezliği dönemidir.

Cinsiyeti etiketleme (*gender labeling*) döneminde, çocuklar insanların iki cinsiyetten birine ait olduklarının yavaş yavaş farkına varmaya başlarlar ama önceleri kız ya da erkek olmak bir isim sahibi olmaktan farklı değildir ve başkalarının cinsiyetini her zaman doğru olarak bilemeyebilirler. Ancak kendilerinin kız ya da erkek olduklarını bilirler ve cinsiyetlerini doğru olarak etiketleyebilirler. Bu dönemde çocuklar, cinsiyetin kalıcılığını ve değişmezliğini henüz kavramamışlardır; örneğin, bir kız  ocuk, büyüyünce baba olacağını söyleyebilir.

Cinsiyetin kararlılığı (*gender stability*) döneminde, çocuklar bir kişinin cinsiyetinin sürekliliğini anlamaya başlar, yani bebekliğinde kız ya da erkek olanın büyüyünce de aynı cinsiyette kalacağını bilirler. Ancak yine de fiziksel özelliklerinden etkilenirler. Objelerin fiziksel görünümleri farklılaşınca farklı olduklarını düşünürler. Bu dönemde çocuklar, saçı kesilince bir kızın erkek  ocuk olacağını düşünebilirler.

Cinsiyetin değişmezliği (*gender consistency*) döneminde ise çocuklar artık cinsiyetin değişmezliği ilkesini kazanmışlar ve cinsiyetin fiziksel görünümden bağımsız olduğunu, dış görünüm ne olursa olsun değişmeyeceğini kavramışlardır. Bu dönemdeki çocuklar, cinsiyetlerine uygun bulunan tercihler, beğeniler geliştirir, uygun görülen etkinliklerde bulunurlar ve bunu, bu yönde ödüllendirildikleri için değil de cinsiyetleriyle tutarlı olduğunu düşündükleri için yaparlar.⁵⁸

Bilişsel gelişim yaklaşımı önemli bilgiler sağlamasına karşın bazı yönleriyle yetersiz bulunmuştur. Örneğin, toplum tarafından cinsiyetlere verilen farklı değerleri açıklayamaz, yani toplumun ve kültürün rolünü ihmal eder. Bilişsel gelişim eğer cinsiyet rol gelişiminin temelinde ise, bu gelişimi tamamlayan kız ve erkek çocukların benzer olmaları gerekir. Oysa erkek çocukların, kızlara kıyasla daha g   l  cinsiyet kalıp yargıları olduğu, beğeni ve tercihlerinde daha katı oldukları gözlenmiştir. Ayrıca, eğer bilişler davranışların temelinde ise, bilişlerin değişmesiyle

⁵⁸ Dökmen, Z. A.e., 66-67.

davranışların da değişmesi beklenir. Örneğin, günümüzde, pek çok genç çift, evde eşler arasında eşitlik olması gerektiğini kabul etmesine karşın ev işlerinin paylaşımında bu kavramın uygulanmadığı gözlenmiştir. Dökmen tarafından 1997 yılında yapılan bir araştırmada da erkeklerin bilişsel süreçlerinin işleyişi (benimsedikleri cinsiyet rolleri) nasıl olursa olsun aynı düzeyde ev işi yaptıkları ve kadınlara kıyasla çok az ev işi yaptıkları belirlenmiştir. Ayrıca, cinsiyetin kalıcılığı ve değişmezliği fikrinin kazanılmasının Kohlberg'ün öngördüğü yaşlardan çok daha önce olduğunu ve cinsiyetin değişmezliği ilkesinden başka faktörlerin cinsiyet gelişimini yönettiğini gösteren araştırmalar da vardır.⁵⁹

2.2.2.6. Toplumsal cinsiyet şeması kuramı

Toplumsal Cinsiyet Şeması Kuramı, Sandra Bem tarafından geliştirilmiştir. Bu kurama göre, toplumun bireylere dayattığı cinsiyet normları ve rolleri, bireylerin cinsiyet kimliğini ve davranışlarını şekillendirir. Bireyler, toplumun cinsiyetle ilgili beklentilerine uyum sağlamak için toplumsal cinsiyet şemalarını oluştururlar. Bu şemalar, cinsiyetle ilgili bilgi, inanç ve beklentileri içerir. Örneğin, toplumda erkeklere atfedilen güçlü ve bağımsız olma özellikleri, erkek çocukların bu beklentilere uygun davranışları sergilemesine yol açar.

Toplumsal cinsiyet şeması kuramına göre, öğrenme süreciyle çocuklar bir cinsiyet şeması geliştirirler ve oluşturulan bu şemalar cinsiyete dayalı özellikleri betimler. Şema, bilişsel bir yapıdır; bireyin algılarını organize eden ve yönlendiren bir çağrışımlar ağıdır. Bir şema, gelen bilgiyi şemayla ilişkili terimlerle araştırmaya ve özümsemeye hazır oluşu sağlar. Belli bir şema aracılığıyla bilgiyi işlemeye hazır bireyler, şemaya uygun bilgiyi hemen kodlayabilirler, şemayla ilgili kategoriler içinde örgütleyebilirler ve şemayla ilişkili farklılaşmış yargılarda bulunabilirler. Bilgiyi toplumsal cinsiyet şemasına göre işleme ise, özellikleri ve davranışları kadınsı ve erkeksi kategorilerine ayırmaya yol açar. Cinsiyetle ilgisi olmayan şeyler bile kadınsı ya da erkeksi kategorisine sokularak işlenir. Örneğin; “nazik” ve “bülbul” gibi özellikler kadınsı kategorisine, “atılgan” ve “kartal” gibi özellikler erkeksi kategorisine yerleştirilebilir. Toplumsal cinsiyet şeması da kadın ve erkek

⁵⁹ Dökmen, Z. A.e., 67-68.

özelliklerinin algılanmasında ve bilginin işlenmesinde temel oluşturan bir çerçevedir.⁶⁰

Bem, geliştirdiği kurama paralel olarak bireylerde cinsiyete ilişkin rol eğilimlerini ölçmek için, “Cinsiyet Rolü Envanteri” ni geliştirmiştir. Genel olarak kadınların ve erkeklerin davranışlarını kadınsı ve erkeksi olarak iki boyuta indirgenmesini eleştiren Bem, geliştirdiği bu ölçme aracında dört başlık üzerinde durmuştur. Bu başlıkları; erkeksi davranışlardan fazla kadınsı davranışlara sahip olanlar için “*kadınsı*”, kadınsı davranışlardan çok erkeksi davranışlara sahip olanlar için “*erkeksi*”, her iki davranışa sahip olanlar için “*androjen*”, belirsiz olarak taşıyanlar için ise “*belirsiz (ayrışmamış) cinsiyet tiplmeli*” olarak adlandırmıştır. Bem, bu sınıflamada androjen cinsiyet rolüne ayrı bir parantez açmıştır. Çünkü androjen role sahip olan kişilerin topluma daha iyi uyum sağladıklarını ve toplumda daha etkin olduklarını vurgulamıştır. Bem’e göre kişi etrafından topladığı verileri zihnindeki cinsiyet şemalarına göre algılama yapar ve bu algıları zihnindeki şemalara göre kodlar. Örnek verilirse; güç gerektiren faaliyetleri babasıyla yani erkeklerle kodlarken, süslenme, makyaj gibi faaliyetleri ise annesiyle yani kadınla kodlar. Bu şemalar sayesinde çocuk, yaşadığı kültürün erkek ya da kadın davranışlarını benimser ve kendi davranışlarını da buna göre düzenler. Oluşturduğu şemalar sayesinde çocuk kendi cinsiyetine uygun şemaları seçip benimseyerek kendi benliğini oluşturur. Sonuç olarak çocukların benlikleri, sahip oldukları cinsiyetlerine uygun şekilde ilerlemiş, zihinsel olarak kadın ve erkeğin sahip olması gereken cinsiyet şemaları oluşmuştur.

Toplumsal Cinsiyet Şeması Kuramı’nın eleştirileri arasında, bireylerin toplumun beklentilerine ne derece uyum sağladığını ölçmek ve şemaların nasıl oluştuğunu anlamak konusunda zorluklar olduğu yer almaktadır. Ayrıca, bilişsel gelişim kuramı gibi toplumsal cinsiyet şemasıyla bilgi işleme kuramının da ileri sürdüğü, çocuklardaki cinsiyetle ilgili davranışlar ile cinsiyet şeması bağlantısının (örneğin, oyuncak bebekler kızlar içindir, ben bir kızım, bebekler benim içindir) görgül olarak tam gösterilemediğini belirtmişlerdir.⁶¹

⁶⁰ Anar B. (2011), *Evli ve Çalışan Yetişkinlerin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İle Evlilik Doyumu ve İş Doyumu İlişkisinin İncelenmesi*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana, 25.

⁶¹ Dökmen, Z. A.g.e., 81.

2.2.2.7 .Sosyal rol kuramı

Alice Eagly tarafından geliştirilen sosyal rol kuramı, kadınlar ile erkekler arasındaki bütün davranışsal farklılıkların cinsiyet kalıpyargıları ve sosyal rollerle açıklanabileceğini ileri sürer. Sosyal rol, toplum tarafından tanımlanan, bir sosyal kategorideki bireylerin hepsinden beklenen, öğrenilmiş tepkilerdir. Bütün toplumlarda, kadınlardan ve erkeklerden beklenen sosyal roller ile bu beklentilere uygun farklı davranış örüntüleri vardır. Örneğin, çoğu kültürde çocukların sorumluluğu erkekler değil kadınlara verilmiştir. Cinsiyet kalıpyargıları diğer kalıpyargılar gibi, insanların günlük yaşamda neler yaptıklarına ilişkin gözlemleri yansıtır. Eğer bir grup insan her zaman belli bir etkinlikte bulunurken gözleniyorsa, o insanların o etkinlik için gereken yetenekleri ve kişilik özelliklerini taşıdıklarına inanılır. Örneğin, kadınlar her zaman çocuk bakımıyla ilgileniyorlarsa onların çocuk bakımı için gerekli olan bakım verici, sıcak ve şefkatli gibi özelliklere sahip olduklarını düşünmek kolaylaşır. Tersine de mümkündür; eğer erkekler çocuk bakımıyla ilgilenmiyorlarsa bunun nedeni, onların gereken özelliklere (sıcak, şefkatli, vb.) sahip olmamaları diye düşünülebilir. Bunun gibi, insanların çoğu etkinliği toplum içindeki sosyal rollere göre belirlenir. Ayrıca da sosyal baskılarla insanların bulundukları sosyal rollere uygun davranışlar sergilemeleri de sağlanır. Cinsiyet rolleri de toplum tarafından tanımlanmıştır ve insanların cinsiyetlerine uygun bu tanımlamalara göre davranışları yönünde baskılar vardır. Örneğin, evli bir kadın ev işleriyle birinci dereceden ilgilenmesi yönünde güçlü yönlendirmelerle karşılaşır: Başta annesi olmak üzere eşi, komşuları, arkadaşları evdeki işlerin yapılmasından onu sorumlu tutarlar ve ev işlerindeki aksamadan dolayı öncelikle onu eleştirirler; bu baskı, kadının istemese de kendini bu işleri yapmak zorunda hissetmesine neden olur.⁶² Toplum içinde yer alan bu sosyal roller olumlu yönde gelişirse kadın erkek arasındaki eşitsizlikler de son bulacaktır. Yukarıda da belirtildiği üzere, kadınlara daha çok ev işleriyle ilgili roller verildiğinden ve kadınlar çalışma ve ekonomik rollerde geri planda kalmışlardır. Bu durum kadınların ikinci planda kalmalarına neden olmuştur. Sosyal rol kuramına göre, roller doğuştan değil,

⁶² Dökmen, Z. (2009). A.g.e, 82-83.

sonradan toplum tarafından verildiği için roller eşitlikçi olarak dağıtılırsa kadın erkek eşitliğinin önü açılmış olacaktır.⁶³

Sosyal Rol Kuramı'nın zayıf yönü, cinsiyet rollerinin sadece toplumsal yapılar tarafından dayatıldığı ve bireylerin aktif rolünü yeterince vurgulamamasıdır. Ayrıca, kuramın kültürel ve bireysel farklılıkları yeterince göz önünde bulundurmaması ve cinsiyet kimliği ve davranışlarının sadece toplumsal yapıların sonucu olduğunu varsayması eleştirilebilecek diğer bir noktadır.

2.3. Mit ve Cinsel Mit Kavramı

TDK'ya göre mit, “Geleneksel olarak yayılan veya toplumun hayal gücü etkisiyle biçim değiştiren alegorik bir anlatımı olan halk hikâyesi; mitos”, “Efsaneleşen kavram veya kişi.” “Yanlış, temelsiz, ama bir o kadar da yaygın olarak benimsenen inanç” olarak tanımlanmaktadır.⁶⁴

Mitler süregelen şekilde insanlara hükmetmek için kullanılmış olup toplumlarda hâkimiyeti devam ettirmek için türetilmiştir. Mitler toplumun bilincine yerleştiği zaman insanların manipüle edildiklerini anlamaları pek mümkün olmamaktadır.⁶⁵ Mitler, tarih, fiziksel koşullar ve sosyoekonomik faktörlere bağlı olarak düşünceler geliştirir ve bu düşünceleri kurgular ve inanç sistemleriyle şekillendirir, bu nedenle mitler toplumların davranışlarında önemli bir rol oynar. Mitler gerçeklere dayanmaz, ancak toplumlar üzerinde etki yaptığı için gerçeklik algısını etkiler. Mitler sadece yaşamımıza etki etmekle kalmaz, aynı zamanda düşüncelerimize yeni bir derinlik katarak onları gerçek bir olguya dönüştürebilir.⁶⁶

Fransız felsefeci ve göstergebilimci Roland Barthes, göstergebilim analizinde mitler üzerine vurgu yapmaktadır. Mitler, insanların gerçekliği anlama çabalarının bir sonucu olarak doğan açıklamalardır. Mitler, gerçekliği sembolize eden ifadelerdir. Örneğin, Almanların disiplinli olduğu veya Fransızların kibar olduğu düşünceleri mit örnekleridir. Mitler, insanlar tarafından yaratılır ve zaman içinde kalıplaşmış inançlara dönüşebilir. Mitlerin insanların düşünce ve davranışlarını etkileyen önemli belirleyiciler olduğu savunulur. Barthes, mitlerin oluşumunda

⁶³ Kandemir A. (2021), A.g.e, 40.

⁶⁴ Türk Dil Kurumu. Cinsiyet. <https://sozluk.gov.tr/>. (Erişim Tarihi 01.10.2023)

⁶⁵ Mora, N. (2008). “*Medya Çalışmaları Medya Pedagojisi ve Küresel İletişim*”, Ankara, 64.

⁶⁶ Nar, M. Ş. (2014). “Günümüz Toplumunda Mitler: Anadolu Efsaneleri Üzerine Genel Bir Değerlendirme” *Folklor/Edebiyat*, 20 (79), 60.

ideoloji kavramına odaklanır. Ona göre, mitler, toplum içindeki hâkim ideolojilerin düşünsel yapılarını yansıtır. Barthes, iktidarın birçok alanda etkili olduğunu vurgular. Mitler de bir tür iktidarın ifadesi haline gelir. Barthes, mitlerin inşasında hâkim ideolojilerin doğrudan etkili olduğunu savunur. Bu bağlamda, medyanın hâkim ideolojilerden yararlandığını açıklar. Toplumu etkileme amacıyla iletişim araçlarının kullanıldığını belirtir. Medya tarafından oluşturulan mitler zaman içinde toplum için doğru ve yanlışın ne olduğunu belirleyebilir. Suni işaretler, doğal işaretlerin yerini alabilir. Bu süreçte suni gerçeklik, mitler aracılığıyla doğal gerçeklik olarak sunulabilir ve toplum tarafından doğal gerçeklik olarak algılanabilir. İşaretler ve semboller bu yolla daha da ileri taşınabilir. Özetle, Barthes'a göre mitler, toplumun yönetimini sağlayan hâkim güçlerin bir tür aracı olarak hizmet eder.⁶⁷

Barthes'ın çalışmalarının temelinde, genellikle bir burjuva toplumu eleştirisi ve hatta daha ileri gidilirse bir kapitalist toplumu eleştirisi yattığını söylemek yanlış olmaz. Barthes'a göre mitler, gündelik hayatta kullanılan ürünlerin bir tür ritüelin parçası haline gelmesiyle ortaya çıkan “bağlayıcı toplumsal sözleşme”dir. Yani, Barthes, günlük yaşamda yerleşik hale gelmiş olan bazı inançların veya fikirlerin, insanlar arasında kabul gören ve paylaşılan bir tür anlaşma veya norm olduğunu ifade etmektedir. Genel olarak eserlerinde yaptığı analizlerde, bu çabanın açıkça görüldüğü nihai bir önerisi vardır: Modern dünyanın yarattığı yeni mitlerin kodlarını çözerek, dili ve onun inşa ettiği tüm formlara karşı devrimci bir yaklaşım sergilenmesi gerektiğini belirtir. Barthes, burjuva fikirlerin desteklediği iktidar ve toplumsal değişim biçimlerinin yapılarını incelemekle birlikte, asıl olarak bu fikirlerin nasıl sunulduklarına odaklanır. Bu sunum mekanizmalarının analizi mitler aracılığıyla gerçekleşir. Barthes'a göre toplumda oluşturulan mitler, moda, aşk, beslenme gibi herhangi bir mit, doğallaştırılmış doğaları sayesinde küçük farklılıkların kültürel önemini gösterir ancak bunlar aynı zamanda tali ve ideolojik anlamlar ileten bir anlam katma sistemidir. Bu ideolojik anlamlar ileten mitsel öğeler, burjuva kültürünün temelini oluştururlar.⁶⁸

Ayrıca Barthes, reklamın bir gösterge sistemi olduğunu ve bu gösterge sisteminin, “mit” olarak adlandırdığı başka bir anlamlandırma sistemi tarafından

⁶⁷ Yılmaz A. (2020). “İnsan Ticaretinin Kamu Spotu Reklamlarında Sunumu: Roland Barthes'ın Mit Olgusu Üzerinden Göstergebilimsel Analiz”. *Göç Araştırmaları Dergisi*. 6(1), 16-17.

⁶⁸ Ünal, M. F., (2012). *Roland Barthes'de Mitlerin Okunuşu*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 58.

yönlendirildiğini öne sürmüştür. Bunlar, burjuva sınıfının değerlerine göre bazı anlamları doğallaştıran temsil etme biçimleridir. Barthes “Çağdaş Söylenler” isimli kitabında çağdaş mitler konusunda şu ifadeleri kullanmaktadır:

“....bu mitler kapitalist sistemin temel değerlerini meşrulaştırmak üzere işlev görür, bu değerleri doğallaştırır. Bireyler, mitin içindeki birbiriyle ilintili kavramların anlamının farkında olabilirler, ancak mitsel niteliğinden haberdar değildirler, mit kendi işleyişini gizler. Mit, bir dil biçimidir, dil ise sınıf temellidir.”⁶⁹

Barthes’in bu düşüncesinden yola çıkarak günümüz toplumunda mitlerin ideolojik sistem içerisinde farklı anlamlar kazandığı ve bu yeni anlamlandırılmaların en açık şekilde kullanıldığı yerlerden birinin reklamlar olduğu söylenebilir. Sonuç olarak, egemen ideolojilerin boyunduruğu altındaki mitlerle tasarlanmış reklamlar, toplumu sistemin arzu ettiği yönde şekillendirmektedir.⁷⁰

Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği’nin (CETAD) 2006 yılında yapmış olduğu bir çalışmada, cinsel konularda bilgilenmenin ana kaynağını sıklıkla arkadaş, çevre, gazete-dergi gibi medya araçları, eşler, filmler ve pornografik materyallerin oluşturduğu belirtilmektedir.⁷¹ Bunlar gibi informal bilgi kaynaklarında, cinsellikle ilgili birçok eksik, yanlış ve/veya abartılı bilginin sunulduğu bilinmektedir. Bu tür yanlış bilgilendirmeler sonucunda, bireyler arasında cinsellikle ilgili pek çok önyargı oluşmaktadır. Bu yanlış bilgilendirmenin en yaygın sonuçlarından biri ise cinsel mitlerdir.

Cinsel mitler, çoğu zaman abartılı, yanlış ve bilimsel dayanağı olmayan inançlar olarak tanımlanırken, bireylerin cinsel konulara dair doğru olduğunu düşündükleri yanlış inanç ve kavramlar şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bu mitler, bireylerin cinselliğe ilişkin tutum ve davranışlarını etkileyebilmektedir. Bunun sonucunda, cinsel mitler bireylerin cinsel sağlığını ve genel sağlığını olumsuz etkileyebilecek sonuçlara yol açabilir. Cinsellikle ilgili yaygın inançlar ve tutumlar, kültürel farklılıklar göstermektedir. Aynı kültür içinde dahi, cinsellik konusunda bölgesel farklılıklar ortaya çıkabilmektedir. Dahası, cinsel konulara ilişkin inanç ve

⁶⁹Barthes R. (1990). *Çağdaş Söylenler*. İstanbul. Aktaran: Kükrer Ö. (2010), *Reklamda Mitler ve Anlam*, Akdeniz İletişim Dergisi, 13, 30.

⁷⁰ Kükrer Ö. (2010), “Reklamda Mitler ve Anlam”, Akdeniz İletişim Dergisi, 13, 30-31.

⁷¹ Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği, (2006), *Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Araştırması*. İstanbul, 25.

tutumlar bireyler arasında yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, aile yapısı gibi faktörlere bağlı olarak da değişkenlik gösterebilmektedir.⁷²

Cinsel mitlere cinsellikle ilgili düzmece, batıl inanç, kurmaca da denilebilir. Cinsellik kavramı diğer topluluklardaki gibi bizim ülkemizde de bir tabu olarak kabul edilmektedir ve cinsellikle ilgili konular ebeveynlerin yanında, akrabalarla, okulda ve topluluk içinde rahatça konuşulamamaktadır. Cinsellikten rahatça bahsedememek de cinsel mitlerin ortaya çıkmasına ve yaygınlaşmasına neden olmakta, eğitilmemiş, cahil, korku ve peşin hüküm ortaya çıkmaktadır. Cinsel mitler toplumda çabucak yayıldığından ötürü çocukluk döneminde yerleşmekte ve doğru olmayan bilgilerle cinsellik sürdürülmektedir.⁷³

Cinsellikle ilgili inanışların birçoğu abartılı, yanlı ve yanıltır. Bu inanışlar özellikle cinsellikle ilgili esprilerde, fıkralarda, günlük basında ve pornografik yayınlarda sergilenir. Bu inanışların çoğunlukla kadını küçümseyen, değersizleştiren bir yanı vardır. Cinsel yaşam ve cinsel haz adeta erkekler içindir ve kadınlar cinsel yaşamın tüketim mallarından ibarettir. Ancak cinsel inanışların ve mitlerin sadece kadınlara zarar verdiğini söylemek doğru değildir. Erkeği her zaman, her yerde, herkesle seks yapmakla görevlendiren, duygularını ortaya koymayan bir seks makinesi olarak gören bu inanışlar sonuçta erkeklerin de cinsel yaşamlarını sevgi, aşk, şefkat, sıcaklık, yakınlık hissetmek gibi insani yanlardan uzaklaştırır. Kadını aşağılarken erkeği ve kadını birbirinden ayırır ve yabancılaştırır. Sonuçta kadın olsun erkek olsun insanların cinsel yaşamlarını olumsuz olarak etkiler. Yakınlık kurmak insanın kendisini, duygu, düşünce ve hatta bedenini, iç dünyasını bir başkasına açmasıdır. İlişkiler ve cinsellik insana sevmeye değer olduğu duygusunu verir. Bir başka açıdan kadınlığın ve erkekliğin onaylanmasıdır. Çağdaş batı toplumunda yaygın görüldüğüne işaret edilen cinsellikle ilgili mitlerin erkeklerde cinsel işlev bozukluğuna neden olduğu gösterilmiştir. Bireyin eğilimlerinin, inanışlarının,

⁷² Torun F, Torun S. D, Özaydın N. A. (2011). “Erkeklerde Cinsel Mitlere İnanma Oranları ve Mitlere İnanmayı Etkileyen Faktörler”. *Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*. 24(1), 25.

⁷³ Keçe, C. (2013). “Cinselliğin Dayanılmaz Ağırlığı”. Ankara, **Aktaran: Atınc Köse B. (2022), Yetişkin Bireylerde Cinsel Mit İnanışları Cinsel Doyum ve Somatizasyon Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**, İstanbul Okan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 10.

düşüncesinde yanlış oluşmuş kavramların cinsel işlev bozukluğunun oluşumunda ve devamında etkili olduğu çeşitli yazarlar tarafından belirtilmektedir.⁷⁴

Cinsel mitler genellikle erken yaşlarda yerleşmekle beraber hızlı bir şekilde yayılmaktadır ve bireyler cinselliklerini bu bilgiler ile yaşamaktadır. Toplumun genç nüfusunun cinsel mitlerin bilincinde olup mitlerin içselleştirilmesi ve cinsel tabuların ilişkilerdeki etkilerinin farkına varmalarıyla, cinselliğe ait doğru davranış kalıpları geliştirmeleri, cinselliğe eşitlikçi bakış açısı ile yaklaşımları ve sorumluluk alma bilinci edinmeleri mümkün olacaktır.⁷⁵

Cinsellik, biyolojik bir ihtiyaç olmasına rağmen, kültürel ve toplumsal etkiler nedeniyle gizlilik ve mahremiyetle çevrilebilir. Ataerkil toplumlarda, erkeklerin kadınlardan daha fazla haklara sahip olduğu düşüncesi, cinsellikle ilgili benzer bir algıyı destekler. Bu tür toplumlarda, erkeklerin evlilik öncesi cinsel ilişkileri daha kabul edilebilirken, kadınlar aynı davranışı sergilediklerinde toplum tarafından ahlaksız olarak damgalanabilir ve bu durum utanç verici olarak görülebilir. Cinsellik, doğu toplumlarında tabu olarak kabul edilirken, gelişmiş toplumlarda daha açık bir şekilde tartışılabilir.⁷⁶

Roland Barthes'ın göstergebilim ve mit analizi yaklaşımından, toplumun cinsellikle ilgili mitleri nasıl inşa ettiğini ve bunların nasıl toplumsal söylemin bir parçası haline geldiği konusunda çıkarımda bulunabiliriz. Barthes'ın yaklaşımından yola çıkarak, cinsellikle ilgili mitlerin toplumsal birer yapı taşı haline gelmesinin altında yatan iktidar ilişkilerini ve güç dinamiklerini görebiliriz. Mitler, toplumun cinsel kimliklere ve ilişkilere bakışını etkiler ve bu da güç dinamiklerini yansıtır. Toplum içerisinde var olan cinsellikle ilgili mitler, bireylerin cinsel özgürlüklerini sınırlayabilir ve cinsel davranışlarını düzenleyebilir. Örneğin, toplumdaki cinsellikle ilgili katı mitler, bireylerin cinsel kimliklerini ifade etmelerini ve yaşamlarını özgürce yaşamalarını zorlaştırabilir. Bireyler, toplumsal normlara uymak için cinsel davranışlarını sınırlayabilirler. Cinsellikle ilgili mitler aynı zamanda cinsel kimliği ve yönelimi kabul edilemez veya kötü bir şey olarak görmeye yönlendirebilir. Bu

⁷⁴ Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği, (2006), A.g.e. 12.

⁷⁵ Civil, B, Yıldız, H. (2010). "Erkek Öğrencilerin Cinsel Deneyimleri ve Toplumdaki Cinsel Tabulara Yönelik Görüşleri". *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 3(2), 59.

⁷⁶ Keteci, E. (2020). "Üniversite Öğrencilerinde Cinsel Mitlerin Anksiyete Düzeyi Benlik Saygısına Etkisi", Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 9-10.

yönlendirmenin sonucunda örneğin, LGBT bireylerin toplum içinde ayrımcılığa ve dışlanmaya maruz kalmasına yol açabilir. Ayrıca cinsellikle ilgili tabular ve mitler, iktidar yapılarının çeşitli şekillerde çıkar sağladığı bir alanı temsil edebilir. Bu alanlardan bazıları şunlardır:

Kontrol ve İtaat: İktidar yapıları, cinsellikle ilgili normları belirleyerek ve sınırlayarak, bireylerin davranışlarını ve kimliklerini şekillendirebilirler. Bu da toplumun iktidara itaat etmesini sağlar. İktidarın kontrolünü kabul etmeyenler, dışlanabilir veya ayrımcılığa maruz kalabilir. Bu, toplumsal düzeni sürdürme ve iktidarın varlığını koruma amacına hizmet eder. Aynı zamanda, toplumun belirli bir sınıfa itaat etmeyeceğini veya iktidarın normlarını kabul etmeyeceğini ifade edenler, iktidar tarafından dışlanabilir veya susturulabilir.

Sosyal Mühendislik: Cinsellikle ilgili mitler, toplumun değerlerini ve inançlarını değiştirebilir, cinsel kimlikleri ve davranışları yönlendirebilir. Bu durum iktidarın toplumu kendi amaçları doğrultusunda şekillendirmesine olanak tanır ve toplumun belirli cinsel normları ve davranışları benimsemesini teşvik edebilir. İktidarın kontrolündeki sınıflar, toplumun bu yeni değerleri benimsemesine katkı sağlar. Toplumun bireylerin cinsel kimlikleri ve davranışları hakkında belirli inançları benimsemesi, bunları benimseyen bireylerin ise dışlanması, iktidarın toplumu kendi amaçları doğrultusunda şekillendirmesine yardımcı olur.

Sınıf Ayrımı: İktidar, belirli sınıf ve gruplara yönelik cinsel normları şekillendirebilir ve bu normları uymayanları yukarıda belirttiğimiz dışlayabilir. Bu dışlanma durumu sonucunda, toplum içinde güç dengesizlikleri meydana gelir. İktidar, toplum içindeki bu dengesizliklerden faydalanarak sınıf farklılıklarının daha belirgin hale gelmesini sağlar. Sınıf farklılıklarının pekişmesi, iktidarın ekonomik kaynakların yeniden dağıtılmasını engellemesine yardımcı olabilir. Bu, ekonomik kaynakların zengin sınıf ve güçlü gruplar arasında yoğunlaşmasına ve iktidarın bu kaynakları kontrol etmesine olanak tanır. Bu sayede iktidar daha fazla ekonomik ve politik güç elde ederek bu gücünü ve kontrolünü sürdürmeyi amaçlayabilir.

Sonuç olarak, cinsellikle ilgili tabular ve mitler, iktidarın toplumu kontrol etme, yönlendirme ve kendi çıkarları doğrultusunda şekillendirme çabalarındaki önemli araçlardan birisidir.

2.4. Toplumsal Cinsiyet Temelli Yaygın Cinsel Mitler

Toplumsal cinsiyet temelli cinsel mitler, genellikle cinsiyet rolleri, ilişkiler ve cinsellikle ilgili yanlış anlamalardan kaynaklanır ve bireylerin cinsel deneyimlerini, ilişkilerini ve toplumsal cinsiyet kimliklerini etkileyebilir. Bu mitlerden bazıları şunlardır;

- “Eşcinsel erkekler kadın gibi davranır.”
- “Bireyin cinsel yönelimi dış görüntüsünden (giyimi, konuşması, davranışları) anlaşılır.”
- “Cinsel ilişkinin her aşaması erkeğin kontrolünde olmalıdır.”
- “Kadın, cinsel ilişkide eşinin isteklerine göre hareket etmelidir.”
- “Cinsel ilişkide eşini memnun etmek kadının görevidir.”
- “Erkek çocuklar tecavüz kurbanı olmazlar.”
- “Kadınlar dış görünüşleri / giyimleri ile cinsel şiddetin ortaya çıkmasına neden olurlar.”⁷⁷
- “Erkekler her zaman cinsel ilişkiye istekli olup her zaman cinsel birliktelik için hazırdır.”

Çok yaygın olarak inanılan bu mit erkeklerde her daim başarı odaklı bir yargı yaratmaktadır. Fazla beklentiye sahip olunması da erkeklerde kaygı ve performans anksiyetesine sebep olabilmekte ve bunun sonucunda cinsel işlev bozuklukları görülebilmektedir.

- “Cinsel ilişkiyi kadının başlatması ahlaksız bir davranıştır.”

Geleneksel temelleri olan bu mit, cinsel hayatta kadınların pasif kalmasına sebep olmaktadır.

- “Penisin sertleşmemesinin nedeni birlikte olduğu kişiye olan ilgisini kaybetmesidir.”

⁷⁷ Gölbaşı, Z., Evcili, F., Eroğlu, K. ve Bircan, H. (2016). “Sexual Myths Scale (SMS): Development, Validity and Reliability in Turkey”. *Sexuality and Disability*, 34 (1), 75-87.

Erkeklerin sertleşme problemi organik veya psikolojik birçok nedene dayanabilmektedir. Bu mite olan inanç, çiftler arasındaki iletişime zarar vererek cinsel işlevselliği bozmaktadır.

- “Penis boyutuyla cinsel ilişkinin kalitesi doğru orantılıdır.”

Bu mit de erkek bireyler üzerinde fiziksel özellikleriyle ilgili baskı yaratarak anksiyete geliştirmelerine neden olabilmektedir.

- “Her cinsel birliktelik bütün partnerler için orgazm ile sonuçlanmalıdır.”

Böyle bir zorunluluğa inanmak hem kadın hem erkeklerde cinsel ilişki sırasında kaygıya neden olabilmektedir.

- “Erkekler, arka arkaya birden fazla kez cinsel ilişkiye girebilir. Bu erkeğin cinsel gücünü gösterir.”

Erkeklerin cinsel ilişki döngüsünde orgazm (çözülme) evresinden sonra yanıtsız evre bulunmaktadır. Bu yanıtsız evre cinsel uyarının devamlılığına, yoğunluğuna ve süresine bağlı olarak son bulmakta ve birey, tekrar cinsel yanıt döngüsüne girebilmektedir.

- “Menopoza giren kadınlar için cinsel hayat son bulmuştur.”⁷⁸
- “Cinsellik erkeğe özgüdür, kadın cinsel eylemde pasif olarak kalmalıdır”

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin bir ürünü olan bu mit, cinselliğin kadınlar için erkeklere göre daha fazla tabu olmasından kaynaklanan bu duruma sebep olabilmektedir. Cinsellik kadın ve erkek için eşittir ve cinsellikte kural yoktur.

- “Kadınlar cinsellikte erkekler kadar açık ve anlaşılır değildir”

Yine toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile ilgili olan bu mit, kadınların cinselliği rahatça konuşamaması ve kendilerini keşfedememesinden kaynaklanır. Erkekler cinsellikte daha rahattır ve bu yüzden daha açık yaşayabilirler. Kadınların kendilerini ifade edebilmeleri, cinsellik baskısının ortadan kaldırılması ile bu miti reddetmek oldukça basittir.⁷⁹

⁷⁸ Büber Düzaş, İ.S. (2023), A.g.e, 14-16

⁷⁹ Aslan, M. (2023), “Gebelerin Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılarının Cinsel Mit İnançlarına ve Doğum Korkusuna Etkisi”, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 9.

- “Kadınların cinsel isteği azdır.”

Cinsellik kadın için zevk verici değildir, görev olarak yapılır. Bizim kültürümüzde kız çocuklarına yerleştirilen en sık yanlış inançlardan biridir. Böyle yetiştirilen bir kadın kendi cinselliğinden utanmakta ve cinsel ilişki sırasında kendisini ketlemektedir.

- “Erkek veya kadın sevişmeye hayır diyemez.”

Sevişmeyi reddetmek eşi reddetmek anlamına gelir ile cinsel sorunu olmayan bir kişi cinsel talebe hayır diyemez varsayımlarının bir bileşeni olan bu yanlış inanış birçok erkeğin ve kadının cinsel kimliklerine ve cinsel güçlerine hanel gelmesin diye istemedikleri halde cinsel ilişkiye girmelerine neden olmaktadır. İsteksizce veya çatışmalı olarak başlanan bir cinsel ilişki de doğal olarak haz verici olmamakta ya da hazın kalitesinin düşmesine yol açmaktadır. Bazen bu şekilde eşlerinin cinsel ilişki taleplerini istemedikleri halde sürekli kabul etmek durumunda hisseden kimseler, sırf bu yüzden cinsel arzularını ve hazlarını kaybederler.

- “Olgun kadın birleşmeyle orgazm olmalıdır.”

Birçok kadın cinsel birleşmeyle orgazm olamamaktadır. Kadınlarda orgazm çoğunlukla klitorisin uyarılmasıyla mümkün olabilmektedir. Klitorisi bir şekilde uyarmayan cinsel birleşme bir kadının orgazm olmasını sağlayamayabilir. Ancak bu yanlış inanış cinsel birleşmeyle orgazm olmayan kadının kendisini eksik hissetmesine ve arayışa girmemesine yol açmaktadır.

- “İlk cinsel ilişkide kan gelmezse kadın bakire değildir.”

İlk cinsel ilişkide kan gelmemesinin kadının bakire olmadığını gösterdiği inancı zaman zaman trajik olaylara neden olabilmektedir.⁸⁰

⁸⁰ Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği, (2006), A.g.e, 14-17.

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1 Araştırmanın Şekli

Bu araştırma bireylerin toplumsal cinsiyet algısının cinsel mitler ile olan ilişkisini araştırmak amacı ile ilişkisel tarama modelinde yapılmıştır.

3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman

Araştırma, Türkiye'nin en büyük ve en kozmopolit şehri olan İstanbul'da gerçekleştirilmiştir. İstanbul, farklı yaş grupları, sosyo-ekonomik seviyeler, eğitim düzeyleri ve kültürel çeşitlilik bakımından oldukça zengin bir demografik yapıya sahip olması nedeniyle toplumsal cinsiyet algısı ve cinsel mitler üzerindeki etkilerin geniş bir örneklem üzerinde incelenmesi için uygun bir çalışma alanı sunmaktadır. Bu bağlamda İstanbul, Türkiye genelinde farklı demografik özelliklerin etkilerini gözlemlemek için bir mikrokosmos olarak değerlendirilebilir.

Araştırma verileri, 25 Eylül 2023 ile 1 Aralık 2023 tarihleri arasında toplanmıştır. Katılımcılar, çevrimiçi platformlar olan Google Formlar aracılığıyla oluşturulan anket formu üzerinden veri sağlamıştır. Anket formu, toplu mail gruplarında, WhatsApp ve Telegram gibi iletişim uygulamalarında ve diğer sosyal medya platformlarında yaygın olarak paylaşılmıştır. Ayrıca, anketin erişimini artırmak amacıyla özel olarak oluşturulan QR kodlar aracılığıyla yüz yüze görüşmelerde de katılımcılara ulaşılmıştır. Bu çeşitlendirilmiş veri toplama yöntemi, geniş bir katılımcı kitlesine ulaşılmasını sağlamış ve çalışmanın bulgularının genellenebilirliğini artırmıştır.

Araştırma, 18 yaş ve üzeri bireyler ile sınırlandırılmıştır. Bu yaş sınırının belirlenmesinin temel nedeni, araştırmanın konusunun yetişkin bireylerin cinsellik algısı ve toplumsal cinsiyet rollerine dair tutumlarını ölçmeye yönelik olmasıdır. 18 yaş üstü bireyler, yasal olarak erişkin sayıldıkları ve bu nedenle cinsellik, toplumsal cinsiyet ve cinsel mitler gibi konularda daha bağımsız düşünce ve tutum geliştirebildikleri için çalışmaya dahil edilmiştir. Bu bireylerin hayat deneyimleri, toplumsal cinsiyet ve cinselliğe dair oluşan inançlarını ve mitlere yönelik tutumlarını daha olgun bir bakış açısıyla değerlendirme fırsatı sunmaktadır. Ayrıca, 18 yaşından küçük bireylerin bu tür hassas konularla ilgili tutumlarını değerlendirmek etik açıdan

daha fazla sınırlamaya tabi olduğu için, araştırmanın 18 yaş ve üzeri bireylerle sınırlandırılması uygun görülmüştür.

3.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evreni, 2023 yılı itibariyle İstanbul’da yaşayan, Türkçe okuma yazma bilen, 18 yaş ve üzeri bireylerden oluşmaktadır. Bu evren araştırmaya katılmayı kabul eden tüm bireyleri kapsamaktadır.

Araştırmanın örneklem büyüklüğünü belirlemek amacıyla G*Power 3.0.10 programı kullanılmıştır. Yapılan güç analizi sonucunda, çalışmadan elde edilen etki büyüklüğü, %90 güç ve $\alpha=0.05$ yanılma düzeyinde çalışmaya en az 220 katılımcı alınması gerektiği saptanmıştır. Örneklem seçimi için, basit rastgele örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Basit rastgele örnekleme de, evrendeki öğelerin her olası birleşiminin, örneklem içinde yer alması için eşit bir ihtimali vardır.⁸¹

Bu yöntemle, çalışma kapsamına dahil edilme kriterlerini karşılayan katılımcılar rastgele seçilmiştir, böylece her bir katılımcının seçilme olasılığı eşit olmuştur. Veri toplama aşamasında yukarıda bahsedilen yöntemlerle dahil edilme kriterlerini karşılayan 570 kişiye ulaşılmış ve çalışmaya katılmayı kabul eden 569 kişi ile çalışma tamamlanmıştır.

3.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma, 2023 yılı itibariyle İstanbul’da yaşayan, Türkçe okuma-yazma bilen, 18 yaş üzerindeki bireylerden araştırmaya katılmayı kabul edenler ile sınırlıdır. Ayrıca, araştırmada kullanılan “Demografik Veriler Formu”, “Cinsel Mitler Ölçeği” ve “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeği” nin ölçtüğü değerler ile sınırlıdır.

3.5. Verilerin Toplanması

Araştırma verilerinin toplanmasında “Demografik Veriler Formu” (EK 1), “Cinsel Mitler Ölçeği” (EK 2), “Toplumsal Cinsiyet Ölçeği” (EK 3) kullanılmıştır.

3.5.1. Demografik Veriler Formu

Bu form araştırmacı tarafından literatür taranarak hazırlanmıştır. Formda katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim durumları, en uzun yaşanılan yer, medeni halleri,

⁸¹ Baltacı, A. (2018). “*Nitel Araştırmalarda Örneklem Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme*” . Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7 (1), 240.

Çalışma durumları, gelir düzeyleri, anne/baba eğitim durumu gibi sosyodemografik özelliklerine ve cinsel eğitimlerine ilişkin toplam 12 soru yer almaktadır.

3.5.2. Cinsel Mitler leği

Zilbergeld tarafından geliştirilen ve Türkçe geçerliliğini Gölbaşı ve arkadaşlarının yaptığı “Cinsel Mitler leği”, 28 maddeden ve 8 alt boyuttan oluşmaktadır.⁸² 1-5. maddeler cinsel yönelimi, 6-11. maddeler toplumsal cinsiyeti, 12-15. maddeler yaş ve cinsellik ilişkisini, 16-18. maddeler cinsel davranışı, 19 ve 20. maddeler mastrbasyonu, 21-24. maddeler cinsel şiddeti, 25 ve 26. maddeler cinsel ilişkiyi, 27 ve 28. maddeler cinsel memnuniyeti değerlendirmektedir. Ölçek 5’li likert tipi sorulardan oluşmuş ve yanıtlar: “Asla Katılmıyorum (1)”, “Katılmıyorum (2)”, “Kararsızım (3)”, “Kısmen Katılıyorum (4)”, “Kesinlikle Katılıyorum (5)” olarak belirlenmiştir. Ölçeğin Cronbach Alpha değeri 0.91 olarak belirlenmiştir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 28 iken en yüksek puan 140’dır. Ölçekten alınan puanların yüksek olması cinsel mitlere inanma düzeylerinin de yüksek olduğunu göstermektedir.

3.5.3. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği leği

Ayhan Kandemir tarafından geliştirilen ve güvenirlik geçerlik çalışması yapılmış “Toplumsal Cinsiyet leği” 25 madde ve 5 boyuttan oluşmaktadır.⁸³ 1-8. maddeler aile yaşamını, 9-11. maddeler okul yaşamını, 12-17. maddeler sosyal yaşamı, 18-21. maddeler iş yaşamını, 22-25. maddeler aile etkisini değerlendirmektedir. Ölçekte 5’li likert tipi kullanılmış ve likertler; “Hiç Katılmıyorum (1)”, “Katılmıyorum (2)”, “Kısmen Katılıyorum (3)”, “Büyük lde Katılıyorum (4)”, “Tam Katılıyorum (5)” olarak belirlenmiştir. Ölçeğin Cronbach Alpha değeri 0.95 olarak belirlenmiştir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 25 iken en yüksek puan 125’tir. Ölçekten alınan yüksek puan, katılımcının eşitlikçi tutuma sahip olduğunu, düşük puan ise geleneksel tutuma sahip olduğunu göstermektedir.

⁸² Gölbaşı, Z., Evçili, F., Eroğlu, K. ve Bircan, H. (2016). “Sexual Myths Scale (SMS): Development, Validity and Reliability in Turkey”. *Sexuality and Disability*, 34 (1), 75-87.

⁸³ Kandemir, A. ve Sezgin-Nartgün, ř. (2022). “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği leğinin Geliştirilmesi”, *Trakya Eğitim Dergisi*, 12(3), 1683-1702.

3.6. Verilerin Değerlendirilmesi

Verilerin analizi SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 29.0.2.0 paket programı ile yapılmıştır. Çalışmada tanımlayıcı özelliklere ilişkin verilerin değerlendirilmesinde sayı, yüzde, ortalama, standart sapma gibi tanımlayıcı istatistikler kullanılmıştır. Verilerin normal dağılıma uygunluğu Skewness ve Kurtosis değerleri ile değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirmede “Cinsel Mitler Ölçeği” (skewness: ,955, kurtosis: 1,222) ve “Toplumsal Cinsiyet Ölçeği” (skewness: -,408, kurtosis: -,196) normal dağılım göstermiştir.⁸⁴ Ölçeklerde iç tutarlılığın değerlendirilmesinde Cronbach’s Alpha testi kullanılmıştır. “Cinsel Mitler Ölçeği” Cronbach’s Alphası ,940 ve “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeği” Cronbach’s Alphası ,936 olarak hesaplanmıştır. Cinsel mitlere inanma ve toplumsal cinsiyet tutumlarının demografik ve kişisel özellikler ile karşılaştırılmasında ANOVA, bağımsız gruplarda t testi ve adımsal regresyon analizi kullanılmıştır. ANOVA sonrası hangi post-hoc çoklu karşılaştırma tekniğinin kullanılacağına karar vermek için öncelikle Levene testi ile grup dağılımlarının varyanslarının homojen olup olmadığı hipotezi sınanmış, varyansların homojen olduğu görülmüştür. Bunun üzerine varyansların homojen olması durumunda sıklıkla kullanılan Tukey ve Benforroni çoklu karşılaştırma teknikleri uygulanmıştır.

Cinsel Mitler Ölçeği ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeği arasındaki ilişkinin incelenmesi için korelasyon analizi yapılmış ve literatüre göre korelasyon katsayısının gücü; 0-0.29 zayıf, 0.30-0.64 orta, 0.65-0.84 yüksek, 0.85-1 arası çok yüksek olarak değerlendirilmiştir.⁸⁵ Katılımcıların cinsel mitlere inanma düzeyi ve toplumsal cinsiyet algılarına ilişkin bakış açısı ilişkisini belirlemek için regresyon analizi kullanılmıştır. Çalışmada istatistiksel anlamlılık $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir.

3.7. Araştırmanın Etik Yönü

Bu araştırma için, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Etik Komisyonu’ndan 20.09.2023 tarihinde, 2023/265 araştırma kodu ile komisyon tarafından oybirliği ile etik açıdan sakınca bulunmadığı yönünde komisyon kararı

⁸⁴ Tabachnick, B.G., L.S. Fidell, L.S. (2013) “Using Multivariate Statistics”, Pearson, Boston.

⁸⁵ Ural, A., Kılıç, İ. (2013). “Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS İle Veri Analizi”. Ankara, 244.

(EK 4) alınmıştır. Ayrıca, Cinsel Mitler Ölçeği kullanımı (EK 5) ve Toplumsal Cinsiyet Ölçeği Kullanımı (EK 6) için yazarlardan izin alınmıştır.

Çalışma verileri online olarak toplandığı için anket formuna geçilmeden önce katılımcılar için bilgilendirilmiş gönüllü onam formu yayınlanmış ve “Araştırmaya katılmayı kabul ediyorum” sekmesi eklenmiştir. Bu sekmede “hayır” cevabını işaretleyenler için anket sonlandırılmış, “evet” cevabını işaretleyenler ankete başlamışlardır.

4. BULGULAR

Bu araştırma bireylerin toplumsal cinsiyet algısının cinsel mitler ile olan ilişkisini araştırmak amacı ile 2023 yılı itibariyle İstanbul'da yaşayan, Türkçe okuma yazma bilen, 18 ve üzeri yaşta olan ve araştırmaya katılmayı kabul eden 569 kişi ile ilişkisel tarama modelinde yapılmıştır. Araştırmada toplanan veriler, aşağıda listelenen 8 ayrı tabloda sunulmuştur;

Tablo 4.1: Katılımcıların Sosyodemografik Özellikleri

Tablo 4.2: Katılımcıların Dini İnançlarını Tanımlaması

Tablo 4.3: Katılımcıların Cinsellik Eğitim/ Bilgi Alma Durumları

Tablo 4.4: Katılımcıların Cinsel Mitler Ölçeği (CMÖ) ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeği (TCEÖ) ve Alt Boyutlarından Aldıkları Puan Ortalamaları.

Tablo 4.5: Katılımcıların demografik özelliklerinin Cinsel Mitler Ölçek(CMÖ) puan ortalamaları ile karşılaştırılması

Tablo 4.6: Katılımcıların demografik özelliklerinin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeği (TCEÖ) puan ortalamaları ile karşılaştırılması

Tablo 4.7: Katılımcıların cinsel mitlere inanma durumu ile toplumsal cinsiyet algısı arasındaki ilişki

Tablo 4.8: Cinsel mitlere inanma düzeyi ve toplumsal cinsiyet algısı arasındaki ilişkilerin modellenmesi.

Özellik	Sayı (n)	Yüzde (%)
Yaş (n=569)		
18-24	131	23,0
25-34	266	46,7
35-44	102	17,9
45-54	48	8,4
55-64	15	2,6
65 yaş ve üzeri	7	1,2

Tablo 4.1. Katılımcıların sosyodemografik özellikleri

Cinsiyet (n=569)		
Kadın	382	67,1
Erkek	184	32,3
Diğer	3	0,5
Eğitim durumu (n=569)		
İlkokul	1	0,2
Ortaokul/İlköğretim	3	0,5
Lise	37	6,5
Ön Lisans	30	5,3
Lisans	314	55,2
Lisansüstü	184	32,3
En uzun süre yaşanılan yer (n=569)		
İl	487	85,6
İlçe	62	10,9
Köy/Kasaba	20	3,5
Çalışma durumu (n=569)		
Çalışıyor	426	74,9
Çalışmıyor	143	25,1
Öğrenci	100	17,6
Emekli	20	3,5
Ev Hanımı/Ev Erkeği	9	1,6
İşsiz	14	2,5
Medeni durum (n=569)		
Evli	200	35,1
Bekar	339	59,6
Boşanmış	26	4,6
Dul	4	0,7
Sosyoekonomik düzey (n=569)		
0-7500 TL	110	19,3
7500 TL - 11.500 TL	32	5,6
11.500 TL - 22.000 TL	90	15,8
22.000 TL - 50.000 TL	256	45,0
50.000 TL ve üzeri	81	14,2
Anne eğitim düzeyi (n=569)		
İlkokul	240	42,2
Ortaokul/İlköğretim	91	16,0

Tablo 4.1. (devam) Katılımcıların sosyodemografik özellikleri

Lise	109	19,2
Ön Lisans	21	3,7
Lisans	93	16,3
Lisansüstü	15	2,6
Baba eğitim düzeyi (n=569)		
İlkokul	159	27,9
Ortaokul/İlköğretim	92	16,2
Lise	127	22,3
Ön Lisans	35	6,2
Lisans	127	22,3
Lisansüstü	29	5,1

Tablo 4.1. (devam) Katılımcıların sosyodemografik özellikleri

Tablo 4.1’de katılımcıların demografik özellikleri gösterilmiştir. Buna göre katılımcıların yaş aralığı dağılımında % 46.7 (n=266) ile en yüksek oran 25-34 arası yaş grubu olurken, en düşük oran % 1.2 (n=7) ile 65 yaş ve üzerinde olan kişilerdir. Katılımcıların % 67.1’i (n=382) kadın, % 32.3’ü (n=184) erkek ve % 0.5’i (n=3) cinsiyetini diğer olarak belirtmiştir. Katılımcıların % 55.2’si (n=314) lisans mezunu iken, % 0.2’si (n=1) ilkokul mezunudur. Katılımcıların, % 85.6’sının (n=487) en uzun yaşadığı yer il merkezleri, % 3.5’inin (n=20) en uzun yaşadığı yer köy ya da kasaba olarak bulunmuştur. Katılımcıların % 74.9’u (n=426) çalışmakta iken, % 25.1’i (n=143) çalışmamaktadır. Çalışmayanların, % 69.9’unun (n=100) öğrenci, % 6.3’ünün (n=9) ev kadını / ev erkeği olduğu çalışmadığı bulunmuştur. Katılımcıların medeni durumlarına bakıldığında % 59.6’sının (n=339) bekar olduğu, % 0.7’sinin (n=4) dul olduğu saptanmıştır. Çalışmaya katılanların % 45’inin (n=256) gelir düzeylerinin 22.000 TL ile 50.000 TL arasında olduğu, % 5.6’sının (n=32) gelir düzeylerinin 7500 TL ile 11.500 TL arasında olduğu bulunmuştur. Katılımcıların anne eğitim düzeylerine bakıldığında en yüksek grubun % 42.2 (n=240) ile ilkokul, % 2.6 (n=15) ile lisansüstü olduğu bulunmuştur. Katılımcıların baba eğitim düzeylerinde ise, aynı şekilde en yüksek grubu % 27.9 (n=159) ile ilkokul oluştururken, en düşük grubu % 5.1 (n=29) ile lisansüstü oluşturmaktadır.

Tanım	Sayı (n)	Yüzde (%)
Herhangi bir inanca sahip değilim.	91	16,0
Bir inancım var ama inancım yaşamımı şekillendirmez.	128	22,5
Bir inancım var ve inancım yaşamımı şekillendirir.	137	24,1
Bir inancım var ve inancım yaşamımı sadece belirli alanlarda şekillendirir.	213	37,4

Tablo 4.2. Katılımcıların dini inançlarını tanımlaması (n=569)

Tablo 4.2’de katılımcıların dini inançlarını tanımlaması gösterilmiştir. Katılımcıların % 84 (n=478) ile çok büyük çoğunlukla bir dini inanca sahip oldukları, % 16 (n=91) oranında da herhangi bir inanca sahip olmadıkları saptanmıştır. Herhangi bir dini inanca sahip olanlardan (n=478) % 44.5’inin (n=213) bir inanca sahip oldukları ancak inançlarının yaşamlarını sadece belirli alanlarda şekillendirdikleri saptanmıştır. Bir inanca sahip olup inançlarının yaşamını şekillendirmediğini ifade edenlerin oranı da herhangi bir inanca sahip olanların (n=478) % 26.7’sini (n=128) oluşturmaktadır. Bir inanca sahip olanlardan (n=478) inançlarının yaşamlarını şekillendirdiğini ifade edenlerin oranı da % 28.6 (n=137) olarak saptanmıştır.

Bilgi / Eğitimin Kim(ler)den Alındığı	Sayı (n)	Yüzde (%)
Bu konuda Hiçbir Yerden Eğitim Almadım	5	0,4
Aile	155	11,7
Okul	255	19,2
Sağlık Personeli	149	11,2
Arkadaş Çevresi	368	27,7
İnternet/Sosyal Medya	395	29,8

*Katılımcılar birden fazla seçenek işaretledi.

Tablo 4.3. Katılımcıların Cinsellik Eğitim/ Bilgi Alma Durumları (n*=1327)

Tablo 4.3’de katılımcıların cinsellik konusunda eğitim/bilgi alma durumları gösterilmiştir. Katılımcıların % 29.8’nin (n=395) cinsellik konusunda internet/sosyal medya aracılığıyla eğitim/bilgi edindiği tespit edilmiştir. İnternet/sosyal medyadan sonra en yüksek oran, % 27.7 (n=368) ile arkadaş çevresi olmuştur. Sağlık personeli

ve aileden eğitim/bilgi edindiklerini ifade edenlerin oranları birbirine çok yakın düzeyde olup sırasıyla % 11.2 (n=149) ve % 11.7 (n=155) olmuştur. Cinsellik konusunda hiçbir yer veya kişiden eğitim/bilgi almadığını ifade edenlerin oranı ise % 0.4 (n=5) olarak tespit edilmiştir.

Ölçekler	X	SS	Min.	Max.
Cinsel mitler ölçeği	52.50	18.92	28	140
Cinsel mitler ölçeği alt boyutları				
Cinsel yönelim	12,16	5,88	5	25
Toplumsal cinsiyet	10,02	4,61	6	30
Yaş ve cinsellik ilişkisi	7,24	3,50	4	20
Cinsel davranış	4,59	2,27	3	15
Mastürbasyon	3,78	2,07	2	10
Cinsel şiddet	5,95	2,57	4	20
Cinsel ilişki	4,42	2,15	2	10
Cinsel memnuniyet	4,30	2,03	2	10
Toplumsal cinsiyet eşitliği ölçeği	88,19	21,01	28	125
Toplumsal cinsiyet eşitliği ölçeği Alt Boyutları				
Aile Yaşamı	28,72	8,57	8	40
Okul Yaşamı	9,49	3,88	3	15
Sosyal Yaşam	21,01	6,28	6	30
İş Yaşamı	12,00	5,23	4	20
Aile Etkisi	16,94	4,28	4	20

Tablo 4.4. Katılımcıların cinsel mitler ölçeği ve toplumsal cinsiyet eşitliği ölçeği ve alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları.

Tablo 4.4’de katılımcıların cinsel mitler ölçeği ve toplumsal cinsiyet eşitliği ölçeği ve alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları gösterilmiştir. Buna göre cinsel mitler ölçeği puan ortalaması 52.50 ± 18.92 ’dir. Ölçeğin alt boyutlarında ise, cinsel yönelimde 12.16 ± 5.88 , toplumsal cinsiyette 10.02 ± 4.61 , yaş ve cinsellik ilişkisinde 7.24 ± 3.50 , cinsel davranışta 4.59 ± 2.27 , mastürbasyonda 3.78 ± 2.07 , cinsel şiddette 5.95 ± 2.57 , cinsel ilişkide 4.42 ± 2.15 , cinsel memnuniyette 4.30 ± 2.03 puan ortalamaları hesaplanmıştır. Katılımcıların toplumsal cinsiyet eşitliği ölçeği puan ortalaması 88.19 ± 21.01 ’dir. Ölçeğin alt boyutlarında ise, aile

yaşamında 28.72 ± 8.57 , okul yaşamında 9.49 ± 3.88 , sosyal yaşamda 21.01 ± 6.28 , iş yaşamında 12.00 ± 5.23 , aile etkisinde 16.94 ± 4.28 puan ortalamaları hesaplanmıştır.

Demografik Özellikler	CMÖ Puan X±SS	İstatistiksel Analiz	Fark
Yaş (yıl)			
18-24	53,06±16,41	F=,703 p=,622	
25-34	51,41±18,06		
35-44	53,65±22,35		
45-54	52,33±19,96		
55-64	59,66±25,66		
65 ve üzeri	52,57±19,15		
Cinsiyet			
Kadın	49,73±16,64	F= 13,767 p= <,001	
Erkek	57,94±21,57		
Eğitim düzeyi			
Ortaokul/İlköğretim (1)	71,25±35,92	F=11,799 p=<,001	2 ve 4,5
Lise (2)	69,13±21,79		
Ön Lisans (3)	58,76±19,60		
Lisans (4)	52,00±18,11		
Lisansüstü (5)	48,59±16,99		
Yaşanılan yer			
İl (1)	52.59±18.05	F=5,029 p=,007	1 ve 3
İlçe (2)	56.22±23.26		
Köy/ Kasaba (3)	63.20±21.05		
Çalışma Durumu			
Çalışıyor	52.41±19.07	F=,037 p=,848	
Çalışmıyor	52.76±18.53		
Medeni durum			
Evli	55,18±20,96	F=2,485 p=,060	
Bekar	50,96±17,02		
Boşanmış	50,65±20,89		
Dul	61,50±38,16		

Tablo 4.5. Katılımcıların demografik özelliklerinin Cinsel Mitler Ölçek(CMÖ) puan ortalamaları ile karşılaştırılması (n=569)

Sosyoekonomik Durum			
0-7500 TL	51,33±17,84	F=1,485 p=,205	
7500 TL - 11.500 TL	53,00±16,80		
11.500 TL - 22.000 TL	56,36±20,80		
22.000 TL - 50.000 TL	52,46±19,21		
50.000 TL ve Üzeri	49,74±17,70		
Anne eğitim düzeyi			
İlkokul (1)	56,98±20,37	F= 5,725 p= <,001	1 ve 5
Ortaokul/İlköğretim (2)	52,25±18,06		
Lise (3)	49,41±16,36		
Ön Lisans (4)	47,71±15,29		
Lisans (5)	46,94±17,23		
Lisansüstü (6)	46,06±16,92		
Baba eğitim düzeyi			
İlkokul (1)	58,35±20,58	F= 5,190 p= <,001	1 ve 5
Ortaokul/İlköğretim (2)	51,91±19,91		
Lise (3)	50,62±15,82		
Ön Lisans (4)	52,85±14,71		
Lisans (5)	49,03±18,82		
Lisansüstü (6)	45,31±16,68		
İnanç durumu			
Herhangi bir inanca sahip değilim. (1)	43,98±15,41	F= 34,351 p= <,001	1 ve 3
Bir inancım var ama inancım yaşamımı şekillendirmez. (2)	46,95±18,23		
Bir inancım var ve inancım yaşamımı şekillendirir. (3)	64,78±16,21		
Bir inancım var ve inancım yaşamımı sadece belirli alanlarda şekillendirir.(4)	51,58±18,15		

P<0,05 alınmıştır.

Tablo 4.5. (devam) Katılımcıların demografik özelliklerinin Cinsel Mitler Ölçek (CMÖ) puan ortalamaları ile karşılaştırılması (n=569)

Tablo 4.5’de, katılımcıların demografik ve dini inançlarına yönelik bilgilerin Cinsel Mitler Ölçeği puan ortalamalarının karşılaştırılmalarına ilişkin veriler gösterilmektedir. Buna göre yaş grupları arasındaki puan ortalamaları birbirine yakın olup, en yüksek puan ortalamasının 59,66±25,66 ile 55-64 yaş arası grubun olduğu

tespit edilmiştir. Erkeklerdeki puan ortalamasının kadınlara göre daha yüksek olduğu, eğitim durumu arttıkça puan ortalamasının düştüğü görülmüştür. Yaşamının büyük bölümünde il merkezinde yaşayanların ilçe ya da köy/kasabada yaşayanlara göre daha düşük puan ortalamasına sahip olduğu tespit edilmiştir. Evlilerdeki puan ortalaması (55,18±20,96), bekârlardaki puan ortalamasına göre (50,96±17,02) daha yüksek saptanmıştır. Hem anne hem de baba eğitim düzeyinde en yüksek puan ortalaması ilkokul olarak tespit edilmiştir.

Demografik Özellikler	TCEÖ Puan X±SS	İstatistiksel Analiz	Fark
Yaş (yıl)			
18-24 (1)	90,16±20,15	F=9,908 p=<,001	1 ve 5 2 ve 5 3 ve 5
25-34 (2)	91,18±19,70		
35-44 (3)	87,50±20,41		
45-54 (4)	78,75±21,69		
55-64 (5)	61,20±21,69		
65 ve üzeri (6)	70,71±25,55		
Cinsiyet			
Kadın	89,77±20,76	F= 3,976 p= ,019	
Erkek	85,21±20,92		
Eğitim düzeyi			
Ortaokul/İlköğretim (1)	77,50±11,84	F= 3,297 p= ,011	2 ve 4 2 ve 5
Lise (2)	78,56±27,67		
Ön Lisans (3)	82,20±22,41		
Lisans (4)	89,04±20,47		
Lisansüstü (5)	89,90±19,73		
Yaşanılan yer			
İl (1)	88,13±20,70	F=1,351 p=,260	
İlçe (2)	90,72±21,42		
Köy/ Kasaba (3)	81,90±26,33		
Çalışma Durumu			
Çalışıyor	88,44±20,91	F=,239 p=,625	
Çalışmıyor	87,45±21,54		

Tablo 4.6. Katılımcıların demografik özelliklerinin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeği (TCEÖ) puan ortalamaları ile karşılaştırılması (n=569)

Medeni durum			
Evli (1)	85,11±22,34	F=4,006 p=,008	1 ve 2
Bekar (2)	90,61±19,98		
Boşanmış (3)	81,30±19,95		
Dul (4)	83,00±20,60		
Sosyoekonomik Durum			
0-7500 TL	88,36±20,63	F=,918 p=,453	
7500 TL - 11.500 TL	90,18±23,10		
11.500 TL - 22.000 TL	86,83±22,85		
22.000 TL - 50.000 TL	87,20±21,01		
50.000 TL ve Üzeri	91,83±18,40		
Anne eğitim düzeyi			
İlkokul (1)	83,78±22,37	F= 5,707 p= <,001	1 ve 5
Ortaokul/İlköğretim (2)	89,34±21,20		
Lise (3)	88,67±19,62		
Ön Lisans (4)	101,33±17,40		
Lisans (5)	93,93±16,68		
Lisansüstü (6)	94,46±19,40		
Baba eğitim düzeyi			
İlkokul (1)	84,23±21,60	F= 6,376 p= <,001	2 ve 3 2 ve 5
Ortaokul/İlköğretim (2)	80,80±22,93		
Lise (3)	93,13±20,94		
Ön Lisans (4)	90,31±17,00		
Lisans (5)	92,74±17,53		
Lisansüstü (6)	89,34±20,59		
İnanç durumu			
Herhangi bir inanca sahip değilim. (1)	87,41±18,70	F= 1,937 p= ,122	
Bir inancım var ama inancım yaşamımı şekillendirmez. (2)	90,85±21,02		
Bir inancım var ve inancım yaşamımı şekillendirir. (3)	84,94±22,91		
Bir inancım var ve inancım yaşamımı sadece belirli alanlarda şekillendirir.(4)	89,02±20,50		

P<0,05 alınmıştır.

Tablo 4.6. (devam) Katılımcıların demografik özelliklerinin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeği (TCEÖ) puan ortalamaları ile karşılaştırılması (n=569)

Tablo 4.6’da katılımcıların demografik özelliklerinin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeği puan ortalamaları ile karşılaştırılması verilmiştir.

Buna göre yaş grupları arasındaki puan ortalamalarında, en yüksek puan ortalamasının $91,18 \pm 19,70$ ile 25-34 yaş arası grubun olduğu, en düşük puan ortalamasının da, $61,20 \pm 21,69$ ile 55-64 yaş grubunun olduğu tespit edilmiştir. Erkeklerdeki puan ortalamasının kadınlara göre daha düşük olduğu, eğitim durumu arttıkça puan ortalamasının yükseldiği saptanmıştır. Yaşamının büyük bölümünde ilçede yaşayanların $90,72 \pm 21,42$ puan ortalaması ile en yüksek puan ortalamasına sahip olduğu tespit edilmiştir. Çalışanların puan ortalamasının çalışmayanlara göre az farkla daha yüksek olduğu, bekârların $90,61 \pm 19,98$ puan ortalaması ile evli, dul ya da boşanmış bireylere oranla daha yüksek puan ortalamasına sahip olduğu tespit edilmiştir. Anne eğitim düzeyinde, ilkokul mezunu olan grubun $83,78 \pm 22,37$ ile en düşük puan ortalamasına sahip olduğu tespit edilmiş, baba eğitim düzeyinde ise ortaokul mezunu olan grubun $80,80 \pm 22,93$ ile en düşük puan ortalamasına sahip olan grup olduğu tespit edilmiştir.

	Cinsel Mitler Ölçeği	
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeği	r	p
	-0,101	0,016*

*p<0.05

Tablo 4.7. Katılımcıların cinsel mitlere inanma durumu ile toplumsal cinsiyet algısı arasındaki ilişki (n=569)

Model	Değişken	B	SH	β	t	R²	F
1	Cinsel Mitler Ölçeği (Sabit)	60,534	3,411	-	17,745*	,010	5,852*
	Toplumsal Cinsiyet Ölçeği	-,091	,038	-,101	-2,419*		

*p<0.001

Tablo 4.8. Cinsel mitlere inanma düzeyi ve toplumsal cinsiyet algısı arasındaki ilişkilerin modellenmesi

5. TARTIŞMA

Bu araştırma bireylerin toplumsal cinsiyet algısının cinsel mitler ile olan ilişkisini araştırmak amacı ile ilişkisel tarama modelinde yapılmıştır. Ayrıca katılımcıların demografik veriler formuna verdikleri cevaplarla sosyo-demografik özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediğine yönelik değerlendirmeler yapılmıştır.

Çalışmada Foucault'nun biyo-politika ve bilgi-iktidar ilişkisi, Barthes'ın mit kavramı ve feminist teorilerin toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki yaklaşımları temel alınmıştır. Bu kuramsal yaklaşımlar, çalışmanın bulgularının yorumlanmasında ve sonuçların değerlendirilmesinde rehberlik etmiştir.

5.1. Katılımcı Demografisi ve Toplumsal Cinsiyet Algısı

Çalışmaya 569 kişi katılmıştır. Katılımcıların yaş aralığı dağılımı incelendiğinde, %46,7 ile yani neredeyse yarıya yakın bir oranla (n=266), 25-34 yaş arasındaki katılımcılar tarafından oluşturulduğu görülmüştür. En düşük oranın %1,2 (n=7) ile 65 yaş ve üzerinde olan kişiler tarafından oluşturulduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, ikinci en yüksek oran %23 (n=131) ile 18-24 yaş arasındaki katılımcılar tarafından elde edilmiştir. Bu yaş aralığındaki katılımcı sayısının artması, yaş aralığı arttıkça katılımın azalmasıyla dikkat çekmektedir. Son yıllarda, toplumsal cinsiyet konusunun her alanda daha fazla gündemde olmasının genç yetişkinleri daha fazla etkilediği ve genç yaş grubundaki yetişkinlerin araştırmaya daha fazla ilgi gösterdiği sonucuna varmak mümkündür.

Katılımcıların %67.1'i (n=382) kadın, %32.3'ü (n=184) erkek ve %0.5'i (n=3) cinsiyetini diğer olarak belirtmiştir. Buna göre kadınların çok yüksek bir oranla çoğunlukta olmasından, tezin teorik kısmında da açıklandığı gibi kadınların toplumsal cinsiyet konusunda daha fazla eşitsizlik yaşamasından dolayı bu konuda daha duyarlı oldukları ve araştırmaya daha çok ilgi gösterdikleri sonucunu çıkarılabiliriz. Keteci (2020), Atınç Köse (2022), Büber Düztaş (2023)'ün çalışmalarında da katılımcılar arasında kadınların büyük çoğunluğu oluşturduğu görülmesi bu savımızı desteklemektedir.⁸⁶

⁸⁶ Büber Düztaş, İ.S. (2023) *"İzmir'de Çalışan Aile Hekimliği Asistanlarının Cinsel Sağlık Bilgi Düzeyi ve Cinsel Mitlere İnanma Durumu"*, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Uzmanlık Tezi, İzmir, 25. Atınç Köse B. (2022), *Yetişkin Bireylerde*

Katılımcıların %99,3'nün (n=565) yani neredeyse tamamının en az lise ve üzeri düzeyde eğitim aldığı, % 85.6'sının (n=487) en uzun yaşadığı yer il merkezlerinin olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca katılımcıların %74.9'unun (n=426) çalıştığı, çalışmayanlarında, %69.9'unun (n=100) öğrenci olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların anne ve baba eğitim düzeylerinde en yüksek grubun her iki ebeveyn için de ilkokul olduğu ve en az sayının da lisansüstü mezunu olduğu bulunmuştur. Katılımcıların inanç durumları incelendiğinde %84'nün (n=478) bir inanca sahip olduğu tespit edilmiştir. Cinsel eğitim durumlarına bakıldığında katılımcılardan sadece 5 kişinin cinsel konularda hiçbir yerden eğitim almadıklarını beyan etmiştir.

Bu çalışmada cinsel mitler ve toplumsal cinsiyet algısının sosyo-demografik değişkenlerle olan ilişkisi, bireylerin toplumsal yapı içerisindeki konumlarının ve sosyalleşme süreçlerinin bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Özellikle, kadınların toplumsal cinsiyet eşitliği konusuna daha duyarlı olmaları, toplumda tarihsel olarak maruz kaldıkları ayrımcılık ve eşitsizliklerle ilişkilendirilebilir. Kadınlar, toplumun cinsiyetçi yapıları tarafından daha fazla sınırlandırılmış ve bu sınırlandırmalar, toplumsal cinsiyet eşitliği algılarının gelişiminde kritik bir rol oynamıştır. Erkeklerin ise bu eşitsizliği daha az fark etmeleri, toplumsal iktidar ve erkek egemen yapıların verdiği avantajlardan kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda, kadınların eşitlikçi tutumlarının güçlenmesi, sosyolojik açıdan toplumsal iktidar yapılarına karşı bir direnç ve farkındalık olarak değerlendirilebilir. Toplumdaki cinsiyet eşitsizliklerinin derinlemesine analizi, yalnızca bireysel tutumlarla sınırlı kalmamakta, aynı zamanda yapısal eşitsizlikler ve iktidar ilişkileri ile de açıklanabilir. Cinsel mitlerin yaygınlaşması, toplumsal yapının ataerkil değerlerle pekiştirilmesi ve güç ilişkileriyle doğrudan bağlantılıdır. Kadınların toplumdaki ikincil konumlarının, erkek egemen yapılarla ve kültürel değerlerle süreklilik kazandığı bu durum, toplumsal cinsiyet eşitliğine ulaşmanın önünde bir engel olarak durmaktadır. Bu açıdan, feminist kuramların da vurguladığı gibi, cinsiyet eşitsizlikleri sadece bireysel tutumlar değil, sosyo-ekonomik ve politik yapılar

üzerinden de çözümlenmelidir. Toplumsal kurumların, özellikle eğitim, medya ve hukuk sisteminin eşitliği teşvik edecek şekilde yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.

5.2. Ölçeklerin Puan Ortalamaları ve Korelasyonları

Tablo 4'e göre, katılımcılar, "Cinsel Mitler Ölçeği'nden" ortalama 52,50 puan almışlardır. "Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeği'nden" de ortalama 88,19 puan almışlardır. "Cinsel Mitler Ölçeği'nden" alınan puan ortalamasının, cinsel mitlere inanma düzeyi ile arasında pozitif korelasyon varken, "Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeği'nden" alınan puanlar ile toplumsal cinsiyet konusunda geleneksel tutuma sahip olma arasında negatif yönlü bir korelasyon vardır.

5.3. Cinsel Mitler Ölçeği ve Sosyo-Kültürel Değişkenler

Tablo 5'de, katılımcıların yaşının, çalışma ve medeni durumlarının ve gelir düzeylerinin CMÖ (Cinsel Mitler Ölçeği) puan ortalamaları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Buna karşın, Ayazaguk (2023)'un çalışmasında, "Cinsel Mitler Ölçeği" puanları ile çalışma durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmuş ve çalışmasındaki ev kadınlarının diğer çalışanlara göre daha yüksek CMÖ puan ortalamasına sahip olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu çalışmada, kadının ev kadını olmasının, eğitim düzeyi ile alakalı olduğuna vurgu yapılmış ve puan ortalamasının yüksekliği aslında eğitim seviyesinin düşük olmasıyla açıklanmıştır.⁸⁷ Bu değerlendirmeyi yaparken, çalışmada durumunun sadece ev kadınları ile yani sadece kadın cinsiyeti ile sınırlandırılmış olması da göz önünde bulundurulmalıdır.

Yine çalışmamızda CMÖ puan ortalamaları ile arasında anlamlı ilişki bulunmayan, medeni durum, bazı çalışmalarda CMÖ puan ortalamaları ile arasında anlamlı ilişki bulunmaktadır. Atınç Köse'nin (2022) çalışmasında, eşi ölmüş veya boşanmış katılımcıların, bekâr katılımcılara göre daha fazla cinsel mit inanışları olduğu saptanmıştır.⁸⁸ Bayraktar'ın (2021) da hekimler üzerinde yaptığı çalışmasında, evli olan hekimlerin CMÖ puan ortalamalarının daha yüksek olduğu saptanmıştır.⁸⁹ Ayrıca, Torun ve arkadaşlarının (2011) çalışmasında da, evli

⁸⁷ Ayazaguk, D. (2023) "*Cinsel Mitlerin Cinsel Kompülsiyon Üzerine Etkisinin Araştırılması*", İstanbul Medipol Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 41.

⁸⁸ Atınç Köse B. (2022), A.g.e, 82.

⁸⁹ Bayraktar, K, N. (2021) "*Hekimlerde Cinsel Mitler, Kişilik Özellikleri ve Yaşam Doyum İlişkisi*", Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Tepecek Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi, İstanbul Medipol Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Uzmanlık Tezi, İzmir, 73.

erkeklerin bekâr olanlara göre her bir mite daha yüksek oranda katıldıkları saptanmıştır.⁹⁰

Çalışmamızda, kadınların erkeklere oranla daha az cinsel mite sahip oldukları ve aralarındaki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur. Bu bulgular, toplumsal cinsiyet rolleri ve sosyalizasyon süreçlerinin cinsel mitlere inanma düzeyinde önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Foucault (2020)'nın biyo-politika ve bilgi-iktidar ilişkisi kavramları⁹¹ üzerinden bu sonucu değerlendirebiliriz. Foucault, toplumun bireylerin bedenleri ve cinsellikleri üzerindeki denetimi ve bu denetimin bilgi üretimiyle nasıl ilişkilendirildiğini vurgular. Kadınlar, toplumda genellikle duygusal zekâyı ve empatiyi ön plana çıkaran bir şekilde yetiştirilirler, bu da onların cinsellik konusundaki mitlere karşı daha eleştirel ve sorgulayıcı olmalarını sağlar. Erkekler ise, cinsellik konusunda güç ve kontrol sahibi olma beklentisiyle yetiştirilir ve bu sosyalizasyon süreci, onların cinsellik hakkında daha kalıplaşmış ve geleneksel mitlere inanma eğiliminde olmalarına yol açar.

Medyanın cinsellik üzerine verdiği mesajlar da cinsiyetlere göre farklılık gösterir; kadınlar genellikle cinsel eğitim ve sağlık konularında bilinçlendirilirken, erkekler cinsel performans ve güç üzerine odaklanır. Foucault'un belirttiği gibi, bilgi üretimi ve bu bilginin dağılımı, iktidarın bir biçimi olarak işlev görür ve bu bağlamda kadınlar daha fazla cinsel sağlık bilgisine erişim sağlayabilirken, erkekler genellikle bu bilgilere ulaşmada daha kısıtlı kalabilirler. Eğitim sistemleri ve sağlık kampanyaları, kadınların cinsellik konusundaki bilgilerini artırmada etkili olabilir, bu da onların cinsel mitleri sorgulamalarını kolaylaştırır. Barthes'ın (1990) mitler üzerine yaptığı çalışmalar da medyanın bu rolünü destekler niteliktedir. Barthes'a göre, medya aracılığıyla yayılan mitler, toplumsal normları pekiştirir ve cinsellik gibi konularda da belirli algıları sürdürür.⁹² Medyanın kadınlara yönelik cinsel sağlık ve eğitim mesajlarını vurgulaması, kadınların bu konularda daha bilinçli olmasını sağlarken; erkeklerin cinsel performans ve güç üzerine odaklanan mesajlarla karşılaşmaları, onların cinsel sağlık ve eğitim bilgilerinden uzak kalmalarına neden olabilir. Bu durum, cinsel mitlerin devamlılığını ve cinsiyetler arasındaki bilgi eşitsizliğini artırır.

⁹⁰ Torun F, Torun S. D, Özaydın N. A. (2011). "Erkeklerde Cinsel Mitlere İnanma Oranları ve Mitlere İnanmayı Etkileyen Faktörler". *Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*. 24(1), 28.

⁹¹ Foucault, M. (2020). *Cinselliğin Tarihi*, İstanbul, 98-102

⁹² Barthes R. (1990). *A.g.e s.30*.

Katılımcıların eğitim düzeyi arttıkça cinsel mitlere inanma düzeylerinin anlamlı derecede azaldığı tespit edilmiştir. Ayrıca CMÖ puan ortalaması lisans ve lisansüstü eğitim alanlarda en düşük düzeyde saptanırken, lise mezunlarının CMÖ puan ortalaması ile karşılaştırıldığında aradaki farkların anlamlı olduğu görülmektedir. Katılımcıların anne ve baba eğitim düzeyleri ve CMÖ puan ortalaması arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Anne veya babası lisans mezunu olanlar, ilköğretim mezunu olanlara kıyaslandığında önemli derecede fark olduğu görülmektedir. Eğitim düzeyi arttıkça cinsel mitlere inanmanın anlamlı derecede azalması, eğitimin bireylerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirmesiyle açıklanabilir. Eğitim düzeyi arttıkça bireylerin doğru ve bilimsel bilgiye erişimi de artar; eğitilmiş bireyler, cinsellik konusundaki doğru bilgileri edinme konusunda diğerlerine göre daha avantajlıdır. Foucault'un bilgi ve iktidar ilişkisi çerçevesinde, eğitim, bireylerin kendilerini ve bedenlerini nasıl algıladıklarını etkiler. Eğitilmiş bireyler, genellikle daha fazla kitap okuma, araştırma yapma ve akademik makalelere erişim gibi fırsatlara sahip olurlar, bu da onların cinsel mitler hakkındaki bilgilerini artırır. Eğitim, toplumsal ve kültürel normların sorgulanmasını teşvik eder. Yüksek eğitim düzeyine sahip bireyler, toplumun dayattığı cinsel mitleri daha fazla sorgular ve bu mitlere karşı daha eleştirel bir yaklaşım sergilerler. Cinsellik konusundaki bilimsel araştırmalar ve bulgular hakkında daha fazla bilgi sahibi olurlar bu bilgiler de cinsel mitlerin geçerliliğini sorgulamalarına ve bu mitlere inanmayı bırakmalarına yardımcı olur. Foucault'un perspektifinden bakıldığında, bilgiye erişim ve bu bilginin bireylerin yaşamlarına nasıl entegre edildiği, toplumsal cinsiyet algıları ve cinsellik üzerindeki iktidar yapılarını anlamada kritik öneme sahiptir. Bu bulgular, cinsellik ve toplumsal cinsiyet konularındaki farkındalığın artırılması ve cinsel mitlerin yıkılması için eğitim ve sosyalizasyon süreçlerinin önemini vurgular. Eğitim düzeyi arttıkça bireylerin cinsel mitlere olan inançlarının azalması, eğitim politikalarının cinsel eğitim konusuna daha fazla odaklanması gerektiğini gösterir. Aynı şekilde, toplumsal cinsiyet rolleri ve cinsellik konusundaki farkındalığın artırılması, cinsiyetler arası farklılıkların giderilmesine ve cinsel mitlerin yıkılmasına katkıda bulunabilir.

Yaşamının büyük çoğunluğunu il merkezinde geçirenlerin, köy veya kasabada geçirenlere oranla CMÖ'den daha az puan aldıkları ve aradaki farkın anlamlı olduğu görülmektedir ($p=,007$). Bu bulguyu Foucault'un güç ve bilgi ilişkisi ile Barthes'in

mitolojiler (mythologies) kavramı üzerinden değerlendirdiğimizde, şehir ve kırsal alanlar arasındaki sosyo-kültürel dinamiklerin cinsel mitler üzerindeki etkisini daha iyi anlayabiliriz.

Foucault'un güç ve bilgi ilişkisi,⁹³ bilginin iktidar tarafından nasıl üretildiği ve toplumda nasıl yayıldığına dair önemli ipuçları sunar. Şehirlerde, bilgiye erişim genellikle daha geniş ve çeşitlidir; eğitim kurumları, medya, kültürel etkinlikler ve sosyal etkileşimler aracılığıyla bireyler farklı perspektiflere maruz kalır. Şehir hayatı, bireylerin daha fazla bilgi kaynağına ve eleştirel düşünceye erişim sağlamasına olanak tanır. Bu, Foucault'un belirttiği gibi, bireylerin mevcut güç yapıları ve söylemleri sorgulamalarına ve bu söylemleri dönüştürmelerine olanak tanır. Şehirde yaşayan bireylerin daha düşük CMÖ puanlarına sahip olmaları, bu geniş bilgi ve eleştirel düşünce imkanlarına erişimlerinin bir sonucudur. Barthes ise mitolojiler kavramı ile gündelik yaşamda sıradan görünen şeylerin aslında nasıl ideolojik anlamlar taşıdığını ve bu anlamların toplumsal normlar ve değerler tarafından nasıl inşa edildiğini analiz eder. Barthes'a göre, mitler toplumda mevcut güç yapılarını pekiştiren ve onları doğal ve değişmez gösteren anlatılardır. Köy veya kasaba gibi daha küçük ve daha kapalı topluluklarda, bu mitler daha güçlü bir şekilde korunur ve aktarılır. Topluluk içindeki geleneksel değerler ve normlar, cinsel mitlerin devamlılığını sağlar ve bu mitler sorgulanmadan kabul edilir.⁹⁴ Bu, kırsal alanlarda yaşayan bireylerin daha yüksek CMÖ puanlarına sahip olmasının bir nedeni olabilir. Barthes'in mitolojiler kavramı, şehirde yaşayan bireylerin farklı ve çeşitli bilgi kaynaklarına erişim sayesinde bu mitleri daha fazla sorgulayabildiklerini ve eleştirebildiklerini gösterir. Şehir yaşamının getirdiği çeşitlilik ve çok kültürlülük, bireylerin farklı yaşam tarzları ve düşünce biçimleriyle tanışmasına olanak tanır. Bu da, cinsel mitlerin şehirde yaşayan bireyler arasında daha az yaygın olmasına katkıda bulunur.

5.4. Dini İnançlar ve Cinsel Mitler

Araştırma bulgularımız, herhangi bir inanca sahip olmadıklarını belirten bireylerin, inançlarının hayatlarını şekillendirdiğini söyleyen bireylere kıyasla Cinsel Mitler Ölçeği'nden (CMÖ) daha düşük puan aldıklarını ve aradaki farkın anlamlı

⁹³ Foucault, M. A.g.e. 35-50.

⁹⁴ Yılmaz A. (2020). "İnsan Ticaretinin Kamu Spotu Reklamlarında Sunumu: Roland Barthes'ın Mit Olgusu Üzerinden Göstergebilimsel Analiz". *Göç Araştırmaları Dergisi*. 6(1), 15-17.

olduğunu ortaya koymaktadır. Toplumsal cinsiyet kuramlarına göre, cinsiyet rolleri ve bu rollere ilişkin beklentiler, toplumsal süreçler ve kurumlar aracılığıyla öğrenilir ve pekiştirilir. Psikanalitik kuram, bireylerin çocukluk döneminde aile içindeki rolleri gözlemleyerek ve taklit ederek cinsiyet rollerini öğrendiklerini vurgular. Sosyobiyolojik kuram ise, cinsiyet rollerinin evrimsel süreçlerle belirlendiğini ve bu rollerin biyolojik temelleri olduğunu savunur. Sosyal bilişsel kuram, bireylerin cinsiyet rolleri hakkındaki bilgilerini çevrelerinden ve toplumsal etkileşimlerden elde ettiklerini belirtir. Bilişsel gelişim kuramı ise, bireylerin cinsiyet rollerini bilişsel süreçler ve sosyal etkileşimler aracılığıyla öğrendiklerini öne sürer. Toplumsal cinsiyet şeması kuramı, bireylerin cinsiyet rollerini toplumsal normlar ve kültürel değerler çerçevesinde oluşturduklarını ifade ederken, sosyal rol kuramı cinsiyet rollerinin toplumsal beklentiler ve roller doğrultusunda şekillendiğini vurgular. Feminist kuramlar ise, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin ve rollerinin toplumsal yapı ve kültürel normlar tarafından nasıl üretildiğini ve sürdürüldüğünü analiz eder.

Toplumsallaşma sürecinde, aile, medya ve eğitim kurumları gibi araçlar, bireylerin cinsel mitleri öğrenmesinde ve bu mitlerin pekiştirilmesinde önemli rol oynar. Sosyal öğrenme kuramına göre, bireyler çevrelerindeki davranışları gözlemleyerek ve taklit ederek öğrenirler. Bu bağlamda, medya ve aile gibi sosyalizasyon ajanları, cinsel mitlerin yayılmasında etkili olur. Örneğin, medya kadın ve erkeklere yönelik belirli cinsel roller ve davranışlar hakkında mesajlar verirken, aileler de çocuklarına cinsiyet rollerini ve bu rollere ilişkin beklentileri öğretir.

Foucault, bilgi ve iktidarın nasıl birbirini şekillendirdiğini ve toplumsal normların bu ilişkiler üzerinden nasıl oluştuğunu vurgular. Dini inançlar, güçlü bilgi ve iktidar kaynaklarıdır ve bireylerin düşünce ve davranışlarını önemli ölçüde şekillendirir. İnançlarının hayatlarını şekillendirdiğini belirten bireyler, dini otoriteler tarafından yaygınlaştırılan cinsel mitlere daha fazla inanma eğiliminde olabilirler. Bu mitler, dini söylemlerle pekiştirilir ve sorgulanmadan kabul edilir. Ayrıca, Barthes'ın belirttiği gibi, dini inançlar güçlü mitolojik anlatılar içerir ve bu anlatılar toplumsal cinsiyet ve cinsellik konularında belirli normları ve değerleri pekiştirir. Dini mitolojiler, cinsel mitlerin toplumda yaygın bir şekilde kabul görmesine ve bireyler arasında bu mitlerin güçlü bir şekilde benimsenmesine katkıda bulunur. İnançlarının

hayatlarını şekillendirdiğini belirten bireyler, bu mitolojik anlatıların etkisi altında kalarak cinsel mitlere daha fazla inanabilirler.

Öte yandan, herhangi bir inanca sahip olmadıklarını belirten bireyler, bu dini ve mitolojik söylemlerin dışında kalarak daha eleştirel ve sorgulayıcı bir perspektif geliştirebilirler. Dini inançların şekillendirdiği normlardan bağımsız olan bu bireyler, cinsel mitlere inanma konusunda daha az eğilim gösterebilirler. Bu, Foucault'un belirttiği ve yukarıda da değindiğimiz gibi, bilgiye ve söylemlere daha eleştirel yaklaşabilme yeteneği ile ilgilidir. Dini inançların ve bu inançların oluşturduğu normların dışında kalan bireyler, toplumsal cinsiyet ve cinsellik konularında daha açık fikirli ve sorgulayıcı olabilirler.

Sonuç olarak, inançlarının hayatlarını şekillendirdiğini belirten bireylerin daha yüksek CMÖ puanlarına sahip olmaları, dini söylemlerin ve bu söylemler tarafından pekiştirilen cinsel mitlerin etkisiyle açıklanabilir. Barthes'ın mitolojiler kavramı ve Foucault'un bilgi ve iktidar ilişkisi, dini inançların cinsel mitler üzerindeki etkisini anlamak için önemli bir çerçeve sunar. İnançları hayatlarını şekillendirmeyen bireyler ise bu mitolojik ve dini söylemlerin etkisinden daha bağımsız olarak, daha düşük CMÖ puanlarına sahip olabilirler. Bu bulgu, dini inançların toplumsal cinsiyet algıları üzerindeki derin etkisini ve bireylerin cinsel mitlere inanma eğilimlerini nasıl şekillendirdiğini göstermektedir.

Toplumun temel kurumlarından biri olan din, bireylerin toplumsal cinsiyet rolleri ve cinsel mitlerle ilgili tutumlarını önemli ölçüde etkileyen bir faktördür. Dini inançlar, toplumsal normların belirlenmesinde ve pekiştirilmesinde büyük rol oynar. Dinin toplumsal bir kurum olarak cinsiyet rolleri üzerindeki etkisini sosyolojik açıdan ele aldığımızda, dinin genellikle ataerkil bir yapı sergilediği ve bu yapının kadınların toplumsal rolünü sınırlandığı görülmektedir. Araştırma bulgularına göre, inançlarının hayatlarını şekillendirdiğini belirten bireylerin cinsel mitlere daha fazla inanma eğiliminde olması, dini söylemlerin bireylerin cinsellik konusundaki tutumlarını nasıl şekillendirdiğini göstermektedir. Dini kurumlar, cinselliği kontrol etme ve düzenleme konusunda tarihsel olarak belirleyici olmuştur ve bu kontrol, genellikle erkek egemen normların pekiştirilmesine hizmet etmiştir. Dini inançların cinsel mitleri güçlendirmesi, toplumun geleneksel cinsiyet rollerini sürdürmesine katkıda bulunur. Cinsellik konusunda kapalı ve tabu sayılan toplumlarda, dinin

otoritesi cinsel mitlerin varlığını devam ettirir. Örneğin, cinsellikle ilgili dinsel yasaklar ve normlar, bireylerin cinselliği gizli, ayıplanan ve kontrol edilmesi gereken bir alan olarak görmelerine yol açabilir. Bu, cinsel mitlerin bireyler arasında yaygın olmasına ve bu mitlerin toplumsal cinsiyet eşitliğini engellemesine neden olabilir. Sosyolojik açıdan bakıldığında, bu durum, dini inançların güç ve iktidar ilişkileriyle nasıl iç içe geçtiğini ve toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini nasıl pekiştirdiğini gösterir.

5.5. Cinsiyet, Eğitim Düzeyi ve Ebeveyn Eğitim Düzeylerinin Cinsel Mitler Üzerindeki Etkisi

Çalışmamızda cinsiyet, eğitim düzeyi ve anne baba eğitim düzeyleri ile Cinsel Mitler Ölçeği (CMÖ) puan ortalamaları arasında anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Bu bulgu, literatürde de geniş çapta desteklenmektedir. Keteci (2020), Bayraktar K. N (2021), Atınç Köse (2022), Ayazguk D (2023) ve Büber Düztaş (2023)'ün çalışmalarında da, CMÖ puan ortalamaları ile bu demografik değişkenler arasında anlamlı ilişkiler olduğu ortaya koyulmuştur.

Keteci'nin (2020) çalışmasında erkeklerin, kadınlara göre Cinsel Mitler Ölçeği'nden aldıkları ortalama puanların anlamlı ölçüde yüksek olduğu saptanmıştır. Keteci'nin çalışmasında, cinsiyetler arasında cinsel mitlere inanma durumu ile ilgili anlamlı fark bulunmuş ve erkeklerin cinsel mitlere kadınlardan daha fazla inandığı belirlenmiştir. Ayrıca, Keteci'nin çalışmasında ebeveyn eğitim durumu da incelenmiş ve babası ilkokul ve ortaokul mezunu olanların, babası üniversite mezunu olanlara göre Cinsel Mitler Ölçeği'nden aldıkları ortalama puanların anlamlı ölçüde yüksek olduğu saptanmıştır. Aynı şekilde, annesi ilkokul mezunu olanların, annesi üniversite mezunu olanlara göre Cinsel Mitler Ölçeği'nden aldıkları ortalama puanların anlamlı ölçüde yüksek olduğu belirlenmiştir.⁹⁵

Bayraktar'ın (2021) hekimlerde cinsel mitler üzerine yaptığı çalışmada ise hekimlerin cinsiyete göre CMÖ toplam ölçek puanı değerlendirildiğinde erkek hekimlerin kadın hekimlere göre daha yüksek CMÖ toplam ölçek puan ortalamasına sahip olduğu bulunmuştur. Bayraktar'ın çalışmasında ayrıca, hekimlerin anne

⁹⁵ Keteci, E. (2020), A.g.e, 55-57.

öğrenim düzeyinin yüksek lisans ve üstü olması durumunda cinsel mit düzeylerinin daha düşük olduğu bulunmuştur.⁹⁶

Atınç Köse'nin (2022) çalışmasında, cinsel mit ve eğitim düzeyi arasındaki ilişki incelenmiş ve lise mezunu olan katılımcıların cinsel mit inanışlarının, üniversite/yüksek lisans/doktora düzeyinde eğitim alan katılımcılara göre daha fazla olduğu saptanmıştır. Cinsel Mit Ölçeği'nin alt boyutları olan cinsel yönelim, toplumsal cinsiyet, yaş ve cinsellik, cinsel davranış, mastürbasyon, cinsel şiddet, cinsel ilişki ve cinsel memnuniyet boyutları eğitim durumu ile kıyaslandığında lise mezunu olan bireylerin üniversite/yüksek lisans/doktora düzeyinde eğitim alanlara göre daha yüksek puanlar aldığı görülmüştür.⁹⁷

Ayazaguk'un (2023) çalışmasında, cinsel mitler ölçeği puanları ile cinsiyet, eğitim düzeyi ve ebeveyn eğitim düzeyleri arasında anlamlı farklar bulunmuştur. Erkeklerin cinsel mitler ölçeği, cinsel yönelim, toplumsal cinsiyet ve cinsel davranış puanlarının kadınlardan yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca, lise ve altı eğitim durumuna sahip katılımcıların cinsel mitler puanı, üniversite mezunlarından yüksek bulunmuştur. Ayazguk, erkeklerin cinsel mit puanlarının kadınlardan yüksek olmasının, cinselliğe yönelik bilgi eksikliğinden kaynaklandığını belirtmiştir. Ayrıca, bireylerin annelerinin eğitim düzeyi ile cinsel mitlere inanma durumu arasında anlamlı bir ilişki saptanmış ve annelerinin eğitim düzeyi yüksek olan bireylerin cinsel mit ölçeği puanlarının düşük olduğu bulunmuştur.⁹⁸

Büber Düztaş'ın (2023) çalışmasında da, cinsiyetler arasında cinsel mitlere inanma durumu ile ilgili anlamlı farklar bulunmuştur. Erkek bireylerin cinsel mit ölçeğinden aldıkları puan, kadın bireylerin aldıkları puandan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Anne ve baba eğitim düzeyleri ile cinsel mitlere inanma durumu arasındaki ilişkinin de incelendiği çalışmada, baba eğitimi ile cinsel mitlere inanma durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken, anne eğitimi ile anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Annelerinin eğitimi üniversite ve üstü olan bireylerin cinsel mit ölçeği puanının belirgin düzeyde azaldığı görülmüştür.⁹⁹

⁹⁶ Bayraktar, K. N. (2021), 73, 76.

⁹⁷ Atınç Köse B. (2022), A.g.e, 81,82.

⁹⁸ Ayazaguk, D. (2023) , A.g.e, 40.

⁹⁹ Büber Düztaş, İ.S. (2023), A.g.e, 39,40.

Sonuç olarak, cinsiyet, eğitim düzeyi ve ebeveyn eğitim düzeyi gibi demografik değişkenler ile cinsel mitlere inanma durumu arasında anlamlı ilişkiler bulunmaktadır. Bu bulgular, literatürdeki diğer çalışmalarla da uyumludur ve cinsel mitlerin yayılmasında ve bu mitlere inanma düzeyinde eğitim ve cinsiyetin önemli rol oynadığını göstermektedir. Eğitim seviyesinin yükselmesi, bireylerin cinsel mitlere olan inancını azaltmakta, bu da cinsel eğitimin ve bilgilendirmenin önemini vurgulamaktadır.

5.6. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeği ve Demografik Değişkenler

Tablo 6'da, katılımcıların yaşadıkları yer, çalışma durumları, sosyoekonomik durumları ve inanç tanımları toplumsal cinsiyet algılarıyla ilişkili bulunmazken; yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, medeni durum ve anne/baba eğitim durumunun katılımcıların toplumsal cinsiyet algılarıyla anlamlı farklar gösterdiği tespit edilmiştir. Çalışmamızda anlamlı ilişki bulunamayan sosyo-ekonomik durumla ilgili olarak, Tunca'nın (2021) kadınlar üzerinde yaptığı ve "Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği" ile "Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği" kullandığı çalışmasında, katılımcıların ailelerinin gelir durumu arttıkça, eşitlikçi cinsiyet rolü puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Gelir durumu yüksek olan bireylerin daha yüksek eşitlikçi cinsiyet rolü puanlarına sahip oldukları tespit edilmiştir.¹⁰⁰

Katılımcıların yaş gruplarına göre TCEÖ puan ortalamaları arasında anlamlı farklar bulunmuştur ($F=9.908$, $p<0.001$). Özellikle 55-64 yaş grubunun ($\bar{X}=61.20$) diğer yaş gruplarına göre daha düşük bir puana sahip olduğu görülmektedir. Bu bulgu, yaşın toplumsal cinsiyet eşitliği algısı üzerinde etkili olduğunu ve daha genç katılımcıların daha eşitlikçi bir bakış açısına sahip olma eğiliminde olduğunu göstermektedir. Bu bulgu, bilişsel gelişim kuramı bağlamında değerlendirildiğinde, yaşın bireylerin toplumsal cinsiyet algılarını şekillendiren önemli bir faktör olduğunu ortaya koymaktadır. Piaget'in bilişsel gelişim kuramına göre, bireyler yaşlandıkça bilişsel yapıları daha sabit hale gelir ve değişime daha az açık olurlar. Bu durum, yaşlı bireylerin toplumsal normlara ve cinsiyet rollerine daha bağlı kalmasını

¹⁰⁰ Tunca, B. (2021) 'Kadınların Şiddete Maruziyetinde Toplumsal Cinsiyet Rollerine Yönelik Tutum ile Toplumsal Cinsiyet Algısı İlişkisi: Siirt Populasyonu', Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ebelik Yüksek Lisans Programı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 42.

sağlar.¹⁰¹ Freud'un psikanalitik kuramı¹⁰² ise bireylerin çocukluk döneminde edindikleri deneyimlerin ve içselleştirdikleri rollerin yetişkinlikteki davranış ve tutumlarını nasıl şekillendirdiğini açıklar. Freud'a göre, çocukluk döneminde ebeveynlerle ve diğer önemli kişilerle yaşanan ilişkiler, bireylerin bilinçaltında kalıcı izler bırakır ve bu izler, bireylerin gelecekteki toplumsal rollerini ve kimliklerini etkiler. Yaşlı bireyler, çocukluk ve gençlik dönemlerinde edindikleri toplumsal cinsiyet rollerini daha derinlemesine içselleştirmiş olurlar. Bu nedenle, yaşlandıkça bu içselleştirilmiş rollerden uzaklaşmaları ve yeni toplumsal normlara uyum sağlamaları daha zor olabilir. Geleneksel cinsiyet rollerinin, yaşlı bireylerin bilinçaltında daha güçlü bir şekilde yer etmiş olması, onların toplumsal cinsiyet eşitliği algısının daha düşük olmasına yol açabilir. Yani, yaşlı bireyler, çocukluk ve gençlik dönemlerinde öğrendikleri ve içselleştirdikleri cinsiyet rollerini değiştirmekte daha zorlanabilirler.

Kadınların TCEÖ puan ortalamaları ($\bar{X}$ =89.77) erkeklerden ($\bar{X}$ =85.21) anlamlı derecede yüksektir ($F=3.976$, $p=0.019$). Bu sonuç, kadınların toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda daha duyarlı ve eşitlikçi tutumlara sahip olduklarını göstermektedir. Feminist kuramlar, cinsiyet eşitliğini sağlamak için kadınların toplumsal cinsiyet rollerini ve normlarını sorgulamalarını teşvik eder. Feminist perspektife göre, kadınlar toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinden daha fazla etkilendikleri için bu eşitsizlikleri daha fazla fark eder ve bu konuda daha eşitlikçi tutumlar sergilerler. Sosyal rol kuramında toplumsal cinsiyet rollerinin bireylerin sosyal çevreleri ve toplumsal beklentiler tarafından nasıl şekillendirildiğini kavramsal çerçeve kısmında detaylı olarak açıklamıştık. Kadınların, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinden daha fazla etkilenmeleri, onları toplumsal cinsiyet eşitliği konusuna daha duyarlı ve ilgili hale getirir. Bu kuramlar, kadınların toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesinde farkındalıklarını artırarak daha aktif rol oynamalarını teşvik ederler.

Eğitim düzeyi ile TCEÖ puanları arasında anlamlı farklar bulunmuştur ($F=3.297$, $p=0.011$). Lisans ve lisansüstü eğitime sahip olanların ($\bar{X}$ =89.04 ve $\bar{X}$ =89.90) daha yüksek puanlara sahip olduğu, ortaokul/ilköğretim mezunlarına ($\bar{X}$ =77.50) göre daha eşitlikçi tutumlar sergiledikleri görülmektedir. Bu, eğitim

¹⁰¹ Dökmen, Z. (2009). *Toplumsal Cinsiyet*, İstanbul, 64-68.

¹⁰² Dökmen, Z. (2009). A.e, 42-48.

düzeşinin toplumsal cinsiyet eşitliği algısını olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. Sosyal bilişsel kuram¹⁰³, bireylerin sosyal öğrenme yoluyla davranış ve tutum geliştirdiğini vurgular. Bandura'nın bu kuramına göre, eğitim, bireylerin eleştirel düşünme becerilerini artırır ve toplumsal normları sorgulamalarına yardımcı olur. Yüksek eğitim düzeyi, bireylerin toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda daha açık ve duyarlı olmalarını sağlar. Bilişsel gelişim kuramı ise eğitimin bireylerin bilişsel yapılarının gelişimine katkıda bulunduğunu ve bu gelişimle birlikte toplumsal normlara daha eleştirel yaklaşabildiklerini açıklar. Yüksek eğitim düzeyine sahip bireyler, toplumsal cinsiyet eşitliğine daha açık ve duyarlı olmaları sayesinde daha yüksek TCEÖ puanlarına sahip olurlar.

Medeni durumun da, TCEÖ puanları üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu bulunmuştur ($F=4.006$, $p=0.008$). Bekâr katılımcılar ($\bar{X}=90.61$) evli katılımcılara ($\bar{X}=85.11$) göre daha yüksek puanlara sahiptir. Bu, medeni durumun toplumsal cinsiyet eşitliği algısı üzerinde etkili olabileceğini göstermektedir. Sosyal rol kuramı, evliliğin bireylerin toplumsal cinsiyet rollerini nasıl pekiştirdiğini ve bu rollerin evlilik kurumunda nasıl daha belirgin hale geldiğini açıklar. Evli bireyler, geleneksel cinsiyet rollerini daha sıkı takip etme eğilimindedirler, bu da onların toplumsal cinsiyet eşitliği algılarının daha düşük olmasına neden olabilir. Psikanalitik kuram ise evliliğin bireylerin toplumsal rollerini ve kimliklerini nasıl pekiştirdiğini açıklar. Evlilik, bilinçdışı motiflerin, içselleştirilmiş normların ve savunma mekanizmalarının etkileşim içinde olduğu bir alan olarak, bireylerin toplumsal kimliklerini ve rollerini pekiştirir ve sürdürür. Evli bireyler, toplumsal cinsiyet rollerini daha derinden içselleştirmiş olabilir ve bu durum, onların toplumsal cinsiyet eşitliğine daha az duyarlı olmalarına yol açabilir. Bekâr bireyler ise bu rollere daha az bağlı kalabilir ve daha eşitlikçi tutumlar geliştirebilir. Evlilikle birlikte ebeveynlik rollerinin de devreye girmesi, toplumsal cinsiyet rollerinin bir sonraki kuşağa aktarılmasında önemli bir etken olabilir. Anne ve babalar, çocuklarına kendi içselleştirdikleri toplumsal cinsiyet rollerini model olarak sunarlar. Bu süreç, toplumsal cinsiyet eşitliği algısının kuşaklar arası aktarımında belirleyici olabilir. Ebeveynler, çocuklarının cinsiyet rollerini öğrenme ve benimseme sürecinde önemli bir rol oynar

¹⁰³ Dökmen, Z. (2009). A.e, 63-64.

ve bu rollerin içselleştirilmesi, toplumsal cinsiyet eşitliği algılarının pekiştirilmesine ya da zayıflatılmasına yol açabilir.

Anne ve baba eğitim düzeylerinin TCEÖ puanları üzerinde anlamlı etkileri olduğu bulunmuştur (Anne: $F=5.707$, $p<0.001$; Baba: $F=6.376$, $p<0.001$). Yüksek eğitim düzeyine sahip anne ve babaların çocukları, daha yüksek TCEÖ puanlarına sahiptir. Bu, ebeveynlerin eğitim düzeyinin çocukların toplumsal cinsiyet eşitliği algısı üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Burada dikkat çekici bir karşıtlık ortaya çıkmaktadır: Evlilik, geleneksel cinsiyet rollerinin sürdürülmesinde işlevsel olurken, yüksek eğitim düzeyine sahip ebeveynler bu rollerde değişimi teşvik etmektedir. Evlilik, bireylerin toplumsal cinsiyet rollerini pekiştirirken, yüksek eğitilmiş ebeveynler, çocuklarına daha eşitlikçi değerler aşılayarak toplumsal cinsiyet eşitliği algısının gelişmesine katkıda bulunurlar. Bu durum, eğitimin toplumsal cinsiyet rollerinin yeniden şekillendirilmesindeki önemini vurgularken, evliliğin geleneksel rolleri sürdürme konusundaki etkisini de ortaya koymaktadır. Eğitilmiş ebeveynlerin çocukları, toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda daha bilinçli ve duyarlı hale gelerek, bu eşitlikçi tutumları kendi yaşamlarında uygulama eğiliminde olurlar.

5.7. Cinsel Mitlere İnanma Düzeyi ile Toplumsal Cinsiyet Algısı Arasındaki İlişki ve Bu İlişkinin Modellenmesi

Tablo 7'de katılımcıların cinsel mitlere inanma durumu ile toplumsal cinsiyet algısı arasındaki ilişki incelenmiştir. Yapılan korelasyon analizi sonucunda, Cinsel Mitler Ölçeği (CMÖ) puanları ile Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeği (TGEÖ) puanları arasında negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir ($r = -0.101$, $p = 0.016$). Bu bulgu, cinsel mitlere inanma düzeyi azaldıkça, katılımcıların toplumsal cinsiyet konusunda daha eşitlikçi bir tutuma sahip olduklarını göstermektedir. Negatif korelasyon, cinsel mitlerin toplumsal cinsiyet algıları üzerindeki olumsuz etkisini ortaya koymaktadır. Yani, cinsel mitlerin yaygın olarak kabul edilmesi, toplumsal cinsiyet eşitliğine olan inancı zayıflatmakta; buna karşın, cinsel mitlere inanma düzeyi azaldıkça, bireylerin toplumsal cinsiyet eşitliğine olan inançları güçlenmektedir.

Tablo 8'de, cinsel mitlere inanma düzeyi ile toplumsal cinsiyet algısı arasındaki ilişkilerin modellenmesi gösterilmiştir. Bu ilişkiyi daha ayrıntılı bir şekilde

incelemek amacıyla adımsal regresyon analizi kullanılmıştır. Analiz sonucunda, cinsel mitlere inanma düzeyi ile toplumsal cinsiyet algısı arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Kurulan modelde, bağımsız değişken olarak cinsel mitlere inanma düzeyi (Cinsel Mitler Ölçeği) ve bağımlı değişken olarak toplumsal cinsiyet algısı (Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeği) yer almıştır. Regresyon analizine göre, toplumsal cinsiyet algısı değişkeni, cinsel mitlere inanma düzeyinin varyansının %10'unu ($R^2=0.10$) açıklamaktadır. Bu bulgu, toplumsal cinsiyet algısının, cinsel mitlere inanma düzeyi üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir ($t=17.745$, $p<0.05$). Modelin genel olarak istatistiksel olarak anlamlı olduğu da belirlenmiştir ($F=5.852$, $p<0.001$). Bu sonuçlar, cinsel mitlere inanma düzeyi ile toplumsal cinsiyet algısı arasındaki ilişkinin dikkate değer ve anlamlı olduğunu doğrulamaktadır. İstatistiksel anlamlılık, modelin güvenilir olduğunu ve elde edilen bulguların tesadüfi olmadığını göstermektedir. Bu bağlamda, cinsel mitlerin azaltılması, toplumsal cinsiyet eşitliği algısının güçlendirilmesine katkıda bulunabilir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma, bireylerin toplumsal cinsiyet algısı ve cinsel mitlere inanma durumlarını çeşitli sosyo-demografik özellikler çerçevesinde incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma bulguları, toplumsal cinsiyet eşitliği ve cinsel mitler arasındaki ilişkileri derinlemesine anlamamıza ve bu ilişkilerin bireylerin tutum ve davranışlarını nasıl etkilediğini ortaya koymamıza olanak tanımıştır. Aşağıda, çalışmaya ilişkin ana bulgular, bu bulguların literatürle karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi ve çalışmanın hipotezlerinin doğrulanıp doğrulanmadığı yer almaktadır.

- **Katılımcıların Demografik Özellikleri ve Toplumsal Cinsiyet Algısı**

Çalışmaya katılan 569 kişinin yaş, cinsiyet, eğitim durumu, en uzun süre yaşanılan yer, çalışma durumu, medeni durum ve sosyo-ekonomik düzey gibi demografik özellikleri incelendiğinde, bu değişkenlerin toplumsal cinsiyet algısı üzerinde önemli etkileri olduğu görülmüştür. Özellikle, genç yaş gruplarının toplumsal cinsiyet eşitliği konusuna daha fazla ilgi göstermesi ve kadınların bu konuda daha duyarlı olması dikkat çekicidir. Eğitim düzeyi arttıkça toplumsal cinsiyet eşitliği algısının da arttığı bulunmuştur. Bu bulgular, literatürde yer alan benzer çalışmalarla uyumludur ve eğitimin bireylerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirerek cinsiyet eşitliği konusundaki farkındalıklarını artırdığını göstermektedir.

- **Cinsel Mitler ve Toplumsal Cinsiyet Algısı Arasındaki İlişki**

Araştırma bulgularına göre, cinsel mitlere inanma ile toplumsal cinsiyet algısı arasında negatif yönlü zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Bu, cinsel mitlere inanma düzeyi azaldıkça bireylerin toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda daha eşitlikçi tutumlar sergilediklerini göstermektedir. Cinsel mitler, toplumda kadın ve erkek rolleri hakkında yanlış ve yanıltıcı inanışlar yayarak cinsiyet eşitsizliklerini pekiştirmektedir. Bu nedenle, cinsel mitlerle mücadele etmek, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamada önemli bir adımdır.

- **Sosyo-demografik Özelliklerin Cinsel Mitler Üzerindeki Etkisi**

Çalışmanın bulguları, katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, anne ve baba eğitim düzeyi gibi sosyo-demografik özelliklerinin cinsel mitlere inanma düzeyleri üzerinde anlamlı etkilerinin olduğunu ortaya koymuştur. Özellikle, eğitim düzeyi

arttıkça cinsel mitlere inanmanın anlamlı derecede azaldığı bulunmuştur. Lisans ve lisansüstü eğitim almış bireylerin cinsel mitlere inanma düzeyleri en düşük seviyede saptanmıştır. Bu durum, eğitimin bireylerin cinsellik konusundaki doğru bilgileri edinmelerini ve cinsel mitlerin yanlış olduğunu anlamalarını sağladığını göstermektedir.

- **Cinsiyet Farklılıklarına İlişkin Bulgular**

Araştırma bulguları, feminist kuramlar, sosyal rol kuramı ve psikanalitik kuram gibi toplumsal cinsiyet kuramları çerçevesinde değerlendirildiğinde, bu kuramların öngörülerini desteklemektedir. Feminist kuramlar, kadınların toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinden daha fazla etkilendiklerini ve bu nedenle toplumsal cinsiyet eşitliği konusuna daha duyarlı olduklarını savunur. Sosyal rol kuramı ise toplumsal cinsiyet rollerinin sosyal çevre ve toplumsal beklentiler tarafından nasıl şekillendirildiğini açıklar. Bu çalışmada da kadınların toplumsal cinsiyet eşitliği konusuna daha fazla ilgi gösterdikleri ve daha eşitlikçi tutumlar sergiledikleri görülmüştür.

- **Evliliğin Toplumsal Cinsiyet Rollerindeki Etkisi**

Psikanalitik kuram, evliliğin bireylerin toplumsal rollerini ve kimliklerini nasıl pekiştirdiğini açıklar. Evlilikte, bireyler çocukluk döneminde öğrendikleri ve içselleştirdikleri toplumsal cinsiyet rollerini yeniden canlandırır ve pekiştirirler. Bu çalışmada da evli bireylerin toplumsal cinsiyet rolleri ile ilgili tutumları incelendiğinde, evliliğin toplumsal cinsiyet rollerinin pekiştirilmesinde önemli bir rol oynadığı görülmüştür.

- **Dini İnanç ve Toplumsal Cinsiyet Algısı**

Araştırma bulgularına göre, dini inançların bireylerin toplumsal cinsiyet algısı üzerinde önemli etkileri bulunmaktadır. İnançlarının hayatlarını şekillendirdiğini belirten bireylerin cinsel mitlere inanma eğilimlerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu, dini inançların cinsiyet rolleri ve cinsellik konusundaki tutumları etkileyen önemli bir faktör olduğunu göstermektedir.

Bu çalışma, toplumsal cinsiyet algısı ile cinsel mitler arasındaki ilişkileri ve bu ilişkilerin sosyodemografik özelliklerle nasıl şekillendiğini ortaya koymuştur. Bulgular, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak için cinsel mitlerle mücadele

etmenin ve eğitimin önemini vurgulamaktadır. Ayrıca, dini inançların ve evliliğin toplumsal cinsiyet rolleri üzerindeki etkileri de dikkate alınmalıdır.

Çalışmanın başında belirtilen hipotezlere ilişkin sonuçlar da şu şekildedir;

Hipotez 1: Cinsel mitlere inanma düzeyinin sosyo-demografik özelliklerle ilişkisi vardır.

Bulgular, cinsel mitlere inanma düzeyinin yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, anne ve baba eğitim durumu gibi sosyo-demografik özelliklerle anlamlı bir şekilde ilişkili olduğunu göstermiştir. Eğitim düzeyi arttıkça cinsel mitlere inanma düzeyinin azaldığı saptanmıştır. Bu sonuçlar hipotezi desteklemekte ve literatürde yer alan önceki çalışmalarla uyumludur.

Hipotez 2: Toplumsal cinsiyet algısının sosyo-demografik özelliklerle ilişkisi vardır.

Çalışma, toplumsal cinsiyet algısının da yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, çalışma durumu ve medeni durum gibi sosyo-demografik faktörlerle anlamlı bir ilişki içinde olduğunu ortaya koymuştur. Özellikle genç yaş grupları ve eğitim düzeyi yüksek olan katılımcılar daha eşitlikçi tutumlar sergilemiştir. Bu bulgu da hipotezi desteklemektedir.

Hipotez 3: Toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda geleneksel yaklaşıma sahip olanların cinsel mitlere inanma sıklığı daha fazladır.

Araştırma bulgularına göre, toplumsal cinsiyet eşitliği algısı düşük olan bireylerin cinsel mitlere inanma sıklığı daha fazladır. Bu bulgular hipotezi doğrulamakta ve toplumsal cinsiyet algısının bireylerin cinsel mitlere olan inanışları üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

Hipotez 4: Toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda geleneksel yaklaşıma sahip olma ile cinsel mitler arasında pozitif yönde bir korelasyon vardır.

Araştırma bulguları, toplumsal cinsiyet eşitliği algısı düşük olan bireylerin cinsel mitlere inanma düzeylerinin daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Bu sonuç, hipotezi desteklemektedir ve cinsel mitlerin, toplumsal cinsiyet eşitliği algısını olumsuz yönde etkilediğini göstermektedir.

Bütün bu sonuçlar değerlendirildiğinde, aşağıdaki öneriler sunulabilir:

- **Eğitim Programları:**

Toplumsal Cinsiyet Eğitimi: Temel eğitim ve yüksek öğrenimde, toplumsal cinsiyet eşitliği ve cinsel mitler konusunda farkındalığı artıracak dersler ve seminerler düzenlenmelidir. Bu programlar, öğrencilere eleştirel düşünme becerileri kazandırarak cinsiyet eşitliği konusundaki farkındalıklarını artırabilir.

Sürekli Eğitim: İş yerlerinde ve topluluklarda sürekli eğitim programları düzenlenerek, yetişkinlerin toplumsal cinsiyet eşitliği ve cinsel mitler konusundaki bilgileri güncellenmeli ve bu konularda bilinçlendirilmeleri sağlanmalıdır.

Müfredat Geliştirme: Eğitim müfredatına toplumsal cinsiyet eşitliği ve cinsel mitler konularında modüller eklenmeli ve bu konuların tüm derslerde entegrasyonu sağlanmalıdır. Eğitimciler, öğrencilerin bu konularda eleştirel düşünme becerilerini geliştirecek aktiviteler ve projeler düzenlemelidir.

- **Medya ve İletişim**

Toplumsal Bilinçlendirme Kampanyaları: Medya organları, toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik eden ve cinsel mitlerle mücadele eden içerikler üretmeli ve yaygınlaştırmalıdır. Kamu spotları, belgeseller ve diziler bu amaçla kullanılabilir.

Pozitif Rol Modeller: Medya aracılığıyla pozitif rol modeller sunularak, toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki olumlu tutumlar teşvik edilmelidir. Bu, özellikle genç izleyiciler için önemli bir etki yaratabilir.

Sosyal Medya Kampanyaları: Günümüzün en etkili kitle iletişim alanı olan sosyal medya platformlarında toplumsal cinsiyet eşitliği ve cinsel mitler konusunda farkındalık yaratacak kampanyalar düzenlenmelidir. Influencerlar ve ünlüler, bu konularda bilinçlendirme çalışmalarına dahil edilmelidir.

- **Aile Eğitimleri**

Ebeveyn Eğitimi: Aile içi eğitimlerde, ebeveynlerin toplumsal cinsiyet eşitliği ve cinsel mitler konusunda bilinçlendirilmesi önemlidir. Aile danışmanlığı hizmetleri bu konuda destek sağlayabilir.

Eşitlikçi Çocuk Yetiştirme: Ebeveynler, çocuklarını toplumsal cinsiyet eşitliği bilinciyle yetiştirmeye teşvik edilmelidir. Bu, gelecekte daha eşitlikçi bir toplum oluşturulmasına katkı sağlayacaktır.

Erken Çocukluk Eğitimi: Erken çocukluk döneminde cinsiyet eşitliği eğitimi verilerek, çocukların toplumsal cinsiyet rolleri hakkında daha bilinçli ve eşitlikçi bireyler olarak yetişmeleri sağlanmalıdır.

- **Araştırmaların Desteklenmesi**

Akademik Araştırmalar: Toplumsal cinsiyet eşitliği ve cinsel mitler konusunda daha fazla araştırma yapılması teşvik edilmeli ve bu araştırmaların sonuçları politika yapıcılar ve eğitimcilerle paylaşılmalıdır. Bu, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak için stratejilerin geliştirilmesine yardımcı olacaktır.

Veri Tabanları ve Kaynaklar: Üniversiteler ve araştırma kuruluşları, toplumsal cinsiyet eşitliği ve cinsel mitler konusundaki çalışmaları desteklemek için veri tabanları ve kaynaklar oluşturmalı ve erişimi kolaylaştırmalıdır.

Disiplinlerarası Çalışmalar: Farklı disiplinlerden araştırmacılar, toplumsal cinsiyet eşitliği ve cinsel mitler konularında disiplinlerarası çalışmalar yaparak daha kapsamlı ve bütüncül yaklaşımlar geliştirmelidir.

- **Politika ve Mevzuat Geliştirilmesi**

Yasal Düzenlemeler: Toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik eden ve cinsel mitlerle mücadele eden daha fazla yasal düzenleme yapılmalı ve mevcut yasalar güçlendirilmelidir.

Politika Geliştirme: Hükümet ve yerel yönetimler, toplumsal cinsiyet eşitliği politikaları geliştirerek özellikle bu politikaların uygulanmasını sağlamalıdır. İş yerlerinde ve eğitim kurumlarında toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik eden politikalar benimsenmelidir.

İzleme ve Değerlendirme: Toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki politika ve programların etkileri düzenli olarak izlenmeli ve değerlendirilmelidir. Bu süreçte elde edilen veriler, gelecekteki stratejilerin geliştirilmesine katkı sağlayacaktır.

- **Sivil Toplum ve STK'lar**

Sivil Toplum Katılımı: Sivil toplum kuruluşları (STK'lar), toplumsal cinsiyet eşitliği ve cinsel mitler konularında farkındalık yaratmak için daha fazla kampanya ve projeler düzenlemelidir. Bu kuruluşlar, toplumun geniş kesimlerine ulaşarak bu konularda bilinçlendirme çalışmalarına daha fazla katkıda bulunabilir.

Destek Hizmetleri: STK'lar, cinsiyet eşitliği ve cinsel mitler konusunda bireylere danışmanlık ve destek hizmetleri sunmalıdır. Bu hizmetler, toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesinde bireylerin güçlenmesine yardımcı olacaktır.

Gönüllü Programları: Toplumsal cinsiyet eşitliği ve cinsel mitlerle mücadele için gönüllü programları oluşturulmalı ve bu programlar aracılığıyla toplumun her kesiminden bireylerin katılımı sağlanmalıdır.

Sonuç olarak, toplumsal cinsiyet algısı ve cinsel mitler arasındaki bu karmaşık ilişkiyi anlamak, cinsel sağlık ve cinsel eşitsizlikle mücadelede daha etkili stratejiler geliştirmemize yardımcı olabilir. Bu çalışmanın sonuçları, cinsel sağlık ve toplumsal cinsiyet konularında daha bilinçli bir toplum oluşturmak için önemli bir adım olarak değerlendirilmelidir. Bu sonuçlar, cinsel sağlık eğitimi ve cinsel eşitsizlikle mücadelede çalışan profesyoneller için önemli ipuçları sunmaktadır. Ayrıca, gelecekte yapılacak araştırmaların, bu alandaki bilgiyi daha da genişleteceği ve toplumsal cinsiyet algısı ile cinsel mitler arasındaki ilişkiyi daha iyi anlamamıza yardımcı olacağı umulmaktadır. Elde edilen bulgular, toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik etmek ve cinsel mitlerin olumsuz etkilerini azaltmak için stratejilerin geliştirilmesine katkı sağlayacaktır. Eğitimin, medya ve iletişimin, ailelerin, dini liderlerin, araştırma kuruluşlarının, politika yapıcıların ve sivil toplumun bu süreçte oynayacağı roller büyük önem taşımaktadır. Bu doğrultuda yapılacak çalışmalar, daha eşitlikçi ve bilinçli bir toplumun oluşturulmasına yardımcı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akıncı, N., İlkaracan Ajas, İ., Etizer Karacık, N. ve Vardar, S. (2017). *Cinselliğimiz var*. İstanbul: İmak Ofset Basım Yayın.
- Aktaş, G. (2013). Feminist söylemler bağlamında kadın kimliği: Erkek egemen bir toplumda kadın olmak. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 30(1), 53-72.
- Anar, B. (2011). *Evli ve çalışan yetişkinlerin toplumsal cinsiyet rolleri ile evlilik doyumu ve iş doyumu ilişkisinin incelenmesi*. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana.
- Aslan, M. (2023). *Gebelerin çocukluk çağı olumsuz yaşantılarının cinsel mit inançlarına ve doğum korkusuna etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Atınç Köse, B. (2022). *Yetişkin bireylerde cinsel mit inanışları cinsel doyum ve somatizasyon arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Okan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Ayazaguk, D. (2023). *Cinsel mitlerin cinsel kompülsiyon üzerine etkisinin araştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Medipol Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Baltacı, A. (2018). *Nitel Araştırmalarda Örneklem Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme*. Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7 (1), 240.
- Barthes, R. (1990). *Çağdaş Söylenler*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Bayraktar, K. N. (2021). *Hekimlerde cinsel mitler, kişilik özellikleri ve yaşam doyum ilişkisi*. Uzmanlık Tezi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Tepeceik Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi, İstanbul Medipol Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Bolat, İ. (2023). *Feminist kuram açısından 2000 sonrası Türk sinemasında kadına şiddet teması*. Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir.
- Bozdemir, N. ve Özcan, S. (2011). Cinselliğe ve Cinsel Sağlığa Genel Bakış. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, 5(4), 37-46.
- Büber Düztaş, İ.S. (2023). *İzmir’de çalışan aile hekimliği asistanlarının cinsel sağlık bilgi düzeyi ve cinsel mitlere inanma durumu*. Uzmanlık Tezi, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Tıp Fakültesi, İzmir.
- Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği. (2006). *Cinsel sağlık ve üreme sağlığı araştırması*. İstanbul.
- Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği. (2006). *Cinsel yaşam ve sorunları*. İstanbul: CETAD.
- Civil, B. ve Yıldız, H. (2010). Erkek öğrencilerin cinsel deneyimleri ve toplumdaki cinsel tabulara yönelik görüşleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 3(2), 58-64.
- Çıtak, A. (2008). *Kadınların çalışmasına yönelik tutum: cinsiyet, cinsiyet rolü ve sosyoekonomik düzeye göre bir karşılaştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çiftçi, E. (2020). *Toplumsal cinsiyet, feminizm ve LGBTIQ+*. İstanbul: Kökler Derneği Yayınları.
- Demir, Z. (1997). *Modern ve postmodern feminizm*. İstanbul: İz Yayıncılık

- Demirbilek, S. (2007). Cinsiyet Ayrımcılığının Sosyolojik Açıdan İncelenmesi. *Finans Politik Ekonomik Yorumlar Dergisi*, 44(511), 12-27.
- Dirik, N. (2020). *Felsefi bilgi ideallerinin ışığında hegemonik babalık*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Dökmen, Z. (2009). *Toplumsal cinsiyet*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Foucault, M. (2020). *Cinselliğin tarihi*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Girginer, H. U. (1994). *Türk toplumunda cinsiyet rolleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Gölbaşı, Z., Evcili, F., Eroğlu, K. ve Bircan, H. (2016). Sexual myths scale (SMS): Development, validity and reliability in Turkey. *Sexuality and Disability*, 34(1), 75-87.
- Gülsün M., Ak M. ve Bozkurt A. (2009). Psikiyatrik açıdan evlilik ve cinsellik. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1(1), 68-79.
- İmamoğlu, S. (2008). *Genç yetişkinlikte kişilerarası ilişkilerin cinsiyet, cinsiyet rolleri ve yalnızlık algısı açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- İmançer, D. (2006). *Medya ve kadın*. İstanbul: Ebabil Yayınları.
- İnternet: Dedecan, I. (Çev.). (n.d.). *Cinsel haklar bildirgesi*. Web: https://www.worldsexualhealth.net/_files/ugd/793f03_b5305b356b00491e9f779cdc993879f2.pdf?index=true, Son Erişim Tarihi: 17.12.2023.
- İnternet: Türk Dil Kurumu. *Cinsiyet*. Web: <https://sozluk.gov.tr/>, Son Erişim Tarihi: 17.09.2023.
- İnternet: Zhou, M., ve Brown, D. (2021, January 4). 3.2: Required reading. Web: https://socialsci.libretexts.org/Bookshelves/Early_Childhood_Education/Book%253A_Educational_Learning_Theories_%28Zhou_and_Brown%29/03%253A_A_Social_Cognitive_Theory/3.02%253A_Required_Reading#:~:text=One%20of%20the%20main%20criticisms,within%20the%20social%2Dcognitive%20perspective, Son Erişim Tarihi: 10.10.2023.
- İnternet: <https://tr.euronews.com/2023/08/22/siyasette-kadin-turkiye-kadin-bakan-oraninda-42-ulke-icinde-son-sirada>, Son Erişim Tarihi: 27.08.2024
- İnternet: <https://www.dunya.com/gundem/kadin-milletvekili-oraninda-turkiye-129uncu-sirada-haberi-676015>, Son Erişim Tarihi: 27.08.2024
- İnternet: <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2024/kadinlarin-yuksekogretime-erisimi.aspx>
- Jenks, C. (2012). *Temel sosyolojik dikotomiler*, Ankara: Atıf Yayınları.
- Kandemir, A. (2021). *Öğretmenlerin toplumsal cinsiyet eşitliği, örgütsel dışlanma ve örgütsel engel algıları arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Bolu.
- Kandemir, A. ve Sezgin-Nartgün, Ş. (2022). Toplumsal cinsiyet eşitliği ölçeğinin geliştirilmesi. *Trakya Eğitim Dergisi*, 12(3), 1683-1702.
- Karapınar, Z. M. (2022). *Feminist kuramlarda kadın kimliği ve kendilik feminizmi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Keçe, C. (2013). *Cinselliğin dayanılmaz ağırlığı*. Ankara: Pusula Yayınevi.
- Keteci, E. (2020). *Üniversite öğrencilerinde cinsel mitlerin anksiyete düzeyi benlik saygısına etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kükrer, Ö. (2010). Reklamda mitler ve anlam. *Akdeniz İletişim Dergisi*, 13, 25-43.

- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji sözlüğü*, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Mora, N. (2008). *Medya çalışmaları medya pedagojisi ve küresel iletişim*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Nar, M. Ş. (2014). Günümüz toplumunda mitler: anadolu efsaneleri üzerine genel bir değerlendirme. *Folklor/Edebiyat*, 20(79), 55-77.
- Osborne, T. L. (2004), *Male gender role conflict and perceived social support: predicting help seeking in college men*. Master's Thesis, Missouri Üniversitesi, St. Louis
- Öngen, B., ve Aytaç, S. (2013). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve yaşam değerleri ilişkisi. *Istanbul Journal of Sociological Studies*, 48.
- Özbay, Y., Terzi, Ş., Erkan, S., ve Cihangir Çankaya, Z. (2011). Üniversite öğrencilerinin profesyonel yardım arama tutumları, cinsiyet rolleri ve kendini saklama düzeyleri. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(4), 59-71.
- Özcan, A. (2012). *Toplumsal cinsiyet eğitiminin üniversite öğrencilerini toplumsal cinsiyet rol tutumlarına etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Saygılıgil, F. (2010). *Toplumsal cinsiyet tartışmaları*. İstanbul: Dipnot Yayınları.
- Slaterry, M. (2011). *Sosyolojide temel fikirler*. İstanbul: Sentez Yayınları.
- T.C. Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü. (2009). *Üreme sağlığına giriş*. Ankara: Sağlık Bakanlığı.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics*. Boston: Pearson,
- Torun, F., Torun S. D. ve Özaydın N. A. (2011). Erkeklerde cinsel mitlere inanma oranları ve mitlere inanmayı etkileyen faktörler. *Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 24(1), 24-31.
- Tunca, B. (2021). *Kadınların şiddete maruziyetinde toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutum ile toplumsal cinsiyet algısı ilişkisi: siirt popülasyonu*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Tuncel S., Altunpolat R., Gökpınar Ö., ve Güner U. (2010). *Eğitimde cinsel kimlik ayrımcılığına son*. Ankara: Kaos/GL.
- Ural, A., ve Kılıç, İ. (2013). *Bilimsel araştırma süreci ve SPSS ile veri analizi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Ünal, M. F. (2012). *Roland Barthes'de mitlerin okunuşu*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Vargel Pehlivan, P. (2017). Toplumsal cinsiyet bağlamında kuramsal yaklaşımlar: Bir literatür taraması. *Istanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31(1). 497-521
- Vatandaş, C. (2007). Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin algılanışı. *Istanbul Journal of Sociological Studies*, (35), 29-56.
- Yılmaz, A. (2020). İnsan ticaretinin kamu spotu reklamlarında sunumu: Roland Barthes'ın mit olgusu üzerinden göstergebilimsel analiz. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 8-34.
- Yüksel, M. (2001), *Feminist hukuk kuramı ve feminist düşünce teorileri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

EKLER

EK-1. Demografik Veriler Formu

DEMOGRAFİK VERİLER FORMU

1- Yaşınız :

() 18-24 () 25-34 () 35-44 () 45-54 () 55-64 () 65 ve üzeri

2- Cinsiyetiniz :

() Kadın () Erkek () Diğer

3- Eğitim Durumunuz :

() İlköğretim () Lise () Ön Lisans () Lisans () Lisansüstü

4- Yaşadığınız Yer :

() İl () İlçe () Köy

5- Çalışıyor musunuz?

() Evet () Hayır

6- Cevabınız Hayır İse Nedenini Belirtiniz:

() Öğrenci () Emekli () Ev Hanımı / Ev Erkeği () İşsiz () Diğer

7- Medeni Durumunuz :

() Evli () Bekar () Boşanmış () Dul

8- Gelir Düzeyinizi Nasıl Tanımlarsınız?

() Gelir Giderden Fazla () Gelir Gidere Denk () Gelir Giderden Az

9- Annenizin Eğitim Durumu :

() İlköğretim () Lise () Ön Lisans () Lisans () Lisansüstü

10- Babanızın Eğitim Durumu :

☐ İlköğretim ☐ Lise ☐ Ön Lisans ☐ Lisans ☐ Lisansüstü

11- Cinsel Eğitim Aldınız mı?

☐ Evet ☐ Hayır

12- Cevabınız Evet ise Bu Eğitimi Nereden Aldınız? (Birden Fazla Seçenek işaretlenebilir.)

☐ Aile

☐ Okul

☐ Sağlık Personeli

☐ Arkadaş Çevresi

☐ İnternet / Sosyal Medya

☐ Diğer

13- Dini İnanç Yönünden Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız?

☐ Herhangi bir inanca sahip değilim.

☐ Bir inancım var ama inancım yaşamımı şekillendirmez.

☐ Bir inancım var ve inancım yaşamımı şekillendirir.

☐ Bir inancım var ve inancım yaşamımı sadece belirli alanlarda şekillendirir.

EK-2. Cinsel Mitler Ölçeği

CİNSEL MİTLER ÖLÇEĞİ

Cinsellikle ilgili olarak aşağıda verilen ifadelerden her birini okuyarak size uygun olan seçeneği (X) şeklinde işaretleyiniz. Lütfen hiçbir maddeyi boş bırakmayınız.

Teşekkür ederiz.

	İFADELER	İlmıyorum(1)	Katılmıyorum (2)	Kararsızım (3)	Katılıyorum(4)	Kesinlikle Katılıyorum (5)
1	Eşcinsellik bir hastalıktır.					
2	Eşcinsellik tedavi edilmelidir.					
3	Eşcinseller toplum için zararlıdır.					
4	Eşcinsel erkekler kadın gibi davranır.					
5	Bireyin cinsel yönelimi dış görüntüsünden (giyimi, konuşması, davranışları) anlaşılır.					
6	Erkekler matematik gibi zeka gerektiren işlerde kadınlardan daha başarılıdır.					
7	Ev işleri kadınların görevidir.					
8	Erkeğin kararları kadınlara göre daha gerçekçi / mantıklıdır.					
9	Erkekler kadınlardan daha rekabetçidir.					
10	Kadınlar yardıma muhtaçtır.					
11	Erkek olmak, kadın olmaktan daha değerlidir.					
12	Yaşlı bireylerin cinsel ilişkide bulunması doğru değildir.					
13	Yaşlanma ile birlikte cinsel yaşam sona erer.					
14	Menopoza girmek (adetten kesilmek), kadının cinsel yaşamını sona erdirir.					
15	Doyumlu bir cinsel yaşam için genç olmak şarttır.					
16	Cinsel ilişkinin her aşaması erkeğin kontrolünde olmalıdır.					
17	Kadın, cinsel ilişkide eşinin isteklerine göre hareket etmelidir.					
18	Cinsel ilişkide eşini memnun etmek kadının görevidir.					
19	Mastürbasyon yapmak fiziksel hastalıkların gelişmesine neden olur.					
20	Mastürbasyon yapmak psikolojik sorunlara neden olur.					
21	Eşlerden birinin rızası dışında gerçekleşen cinsel ilişki "tecavüz" sayılmaz.					
22	Erkek çocuklar tecavüz kurbanı olmazlar.					
23	Tecavüze uğrayan erkek çocukları büyüdüklerinde eşcinsel olurlar.					
24	Kadınlar dış görünüşleri / giyimleri ile cinsel şiddetin ortaya çıkmasına neden olurlar.					

25	Cinsellik, cinsel ilişki (cinsel birleşme) demektir.					
26	Eşlerin cinsel hazzı yaşayabilmeleri için cinsel ilişki şarttır.					
27	Cinsel ilişki mutlaka orgazmla (haz / tatmin) sonuçlanmalıdır.					
28	Kadınlar yalnızca “cinsel ilişki” yoluyla orgazma ulaşabilirler.					

Alt Boyutlar ve Madde Numaraları.

Cinsel yönelim: 1-5. Maddeler

Toplumsal cinsiyet: 6-11. Maddeler

Yaş ve cinsellik: 12-15. Maddeler

Cinsel davranış: 16-18. Maddeler

Masturbasyon: 19-20. Maddeler

Cinsel şiddet: 21-24. Maddeler

Cinsel ilişki: 25-26. Maddeler

Cinsel Memnuniyet: 27-28. Maddeler

Her bir maddeye verilen puanlar toplanarak ölçeğe ait toplam puan elde edilir. Ayrıca alt boyutlara ait madde puanları toplanarak alt boyutlara ait puanlar da elde edilebilir. Ölçeğin kesme noktası olmayıp, alınan puanın yüksek olması sahip olunan cinsel mitlerin de yüksek olduğunu gösterir.

EK-3. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeği

	Maddeler	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Büyük Ölçüde Katılmıyorum	Tam Katılmıyorum
1	Ailem benim (kadın/erkek) doğmamı olumlu karşılamıştır.					
2	Ailem giyinme konusunda çocuklarının cinsiyetine (kadın-erkek) bakmaksızın aynı özgürlüğü tanımıştır.					
3	Ailem, arkadaş seçimi konusunda cinsiyet ayrımı yapmaksızın (kadın/erkek) kardeşlerimle bana aynı özgürlüğü tanımıştır.					
4	Ailem, eve geliş-gidiş saatleri konusunda cinsiyet (kadın/erkek) ayrımı yapmaksızın kardeşlerimle bana aynı özgürlüğü					
5	Ailem ev işlerinin dağılımını cinsiyet (kadın/erkek) ayrımı gözetmeksizin herkesin görevi olarak görmüştür.					
6	Ailemde her cinsiyet (kadın-erkek) eşit hakka sahip olmuştur.					
7	Ailemde cinsiyet (kadın/erkek) ayrımı yapılmaksızın herkese eşit imkânlar tanınmıştır.					
8	Okul kıyafetimin görünüşü bakımından ailem cinsiyet (kadın/erkek) ayrımı yapmaksızın beni özgür bırakmıştır.					
9	Eğitim gördüğüm okullardaki öğretmenler cinsiyet (kadın/erkek) ayrımı yapmaksızın herkese eşit davranmışlardır.					
10	Eğitim gördüğüm okullardaki yöneticiler cinsiyet (kadın/erkek) ayrımı yapmaksızın herkese eşit davranmışlardır.					
11	Eğitim gördüğüm okullardaki arkadaşlarım cinsiyet (kadın/erkek) ayrımı yapmaksızın herkese eşit davranmışlardır					
	Yaşadığım toplumda;					
12	Toplumun cinsiyete (kadın/erkek) bağlı olarak bana verdiği rollerin dışına çıkabilirim.					
13	Cinsiyetimden (kadın/erkek) etkilenmeksizin istediğim eğitimi alma olanaklarım vardır.					
14	Yapacağım sosyal etkinliklerde (bale, dans, spor vb.) cinsiyetim (kadın/erkek) önemli değildir.					
15	Cinsiyetime (kadın/erkek) bağlı olarak kıyafet konusunda bana kısıtlamalar yapılmaz.					
16	Cinsiyete bakılmaksızın (kadın/erkek) kişiler karşı cinsiyetten evlenecekleri kişileri kendileri seçer.					
17	Cinsiyete bakılmaksızın (kadın/erkek) evlenmeler gibi boşanmalar da normal karşılanır					
18	İş başvurularında, özel durum yoksa cinsiyet (kadın/erkek) eşitliği vardır.					
19	Yöneticiler cinsiyetinden ötürü yadırganmaz.					
20	Yöneticiler, yönettiği kişilerin cinsiyetine (kadın/erkek) bakmaksızın eşit davranır.					
21	Yönetimsel kararların alınması açısından cinsiyet eşitliği vardır.					
22	Ailem beni, eğitim almam konusunda, diğer (kadın/erkek) kardeşlerimle eşit görüyor.					
23	Ailem benim cinsiyetime (kadın/erkek) bakmaksızın eğitim görmemi her zaman desteklemiştir.					
24	Ailem benim cinsiyetime (kadın/erkek) bakmaksızın okul seçimi konusunda özgür bırakmıştır.					
25	Ailem benim cinsiyetime (kadın/erkek) bakmaksızın yaşadığım şehir dışında eğitim almam konusunda özgür bırakmıştır.					

EK-4. Etik Komisyon Kararı

Evrak Tarih ve Sayısı: 21.09.2023-211133

T.C.
ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
Etik Komisyonu

Sayı : E-11054618-302.08.01-211133
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 31.07.2023 tarih ve E.199162 sayılı yazı.

İlgi yazınız ile göndermiş olduğunuz, Enstitünüz Sosyoloji Anabilim Dalı **Yüksek Lisans öğrencisi Muhammed Fahreddin BİLGİÇ, Doç.Dr. Emel YİĞİTTÜRK EKİYOR** danışmanlığında yürüttüğü "**Cinsel Mitler Temelinde Toplumsal Cinsiyet Algısı**" adlı tez çalışması ile ilgili konu Komisyonumuzun 20.09.2023 tarih ve 08 sayılı toplantısında görüşülmüş olup,

Etik Komisyonunca onaylanan ilgilinin çalışmasının, yapılması planlanan yerlerden izin alınması koşuluyla yapılmasında etik açıdan bir sakınca bulunmadığına oybirliği ile karar verilmiş; karara ilişkin katılım listesi ve onaylanan çalışmalar ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.
Araştırma Kod No: 2023/265

Prof. Dr. Kürşat GÖKTÜRK
Komisyon Başkanı

Ek:

- 1- Katılımcı Listesi
- 2- Onaylı Çalışma

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu : BSD801C026 Pin Kodu : 04752

Belge Takip Adresi : <https://turkiye.gov.tr/ebd?eK=5574&eD=BSN801CFY6&eS=211133>

Adres: Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Yücetepe Mahallesi 85. Cadde No 8 06570 Çankaya /

Ankara

Telefon: +90 (312) 231 73 60

Kep Adresi: hacibayramveli@hs01.kep.tr

Bilgi için: Saliha GEMALMAZ

Unvanı: Genel Evrak Sorumlusu

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

**ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
ETİK KOMİSYONU KATILIM LİSTESİ**

TOPLANTI TARİHİ :20.09.2023
TOPLANTI SAYISI : 08

ADI-SOYADI	İMZA
Prof.Dr. Kürşat GÖKTÜRK BAŞKAN	
Prof.Dr. M.Fadıl YILDIRIM Başkan Yrd.	
Prof.Dr. Mustafa EKİNCİKLİ	
Prof.Dr. Yıldız AYANOĞLU	
Prof.Dr. Bekir ESKİCİ	
Prof.Dr. Ramazan Pars ŞAHBAZ	
Prof.Dr. Neşe Yaşar ÇEĞİNDİR	
Prof.Dr. Bilgehan GÜLCAN	
Prof.Dr. Funda YURDAKUL	
Prof.Dr. Serdar ÖZTÜRK	

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

CİNSEL MİTLER ÖLÇEĞİ
Cinsellikle ilgili olarak aşağıda verilen ifadelerden her birini okuyarak size uygun olan seçeneği (X) şeklinde işaretleyiniz. Lütfen hiçbir maddeyi boş bırakmayınız.

Teşekkür ederiz.

İFADELER	Asla Katılmıyorum (1)	Katılmıyorum (2)	Kararsızım (3)	Kısmen Katılıyorum (4)	Kesinlikle Katılıyorum (5)
1 Eşcinsellik bir hastalıktır.					
2 Eşcinsellik tedavi edilmelidir.					
3 Eşcinseller toplum için zararlıdır.					
4 Eşcinsel erkekler kadın gibi davranır.					
5 Bireyin cinsel yönelimi dış görünüşünden (giyimi, konuşması, davranışları) anlaşılır.					
6 Erkekler matematik gibi zeka gerektiren işlerde kadınlardan daha başarılıdır.					
7 Ev işleri kadınların görevidir.					
8 Erkeğin kararları kadınlara göre daha gerçekçi / mantıklıdır.					
9 Erkekler kadınlardan daha rekabetçidir.					
10 Kadınlar yardıma muhtaçtır.					
11 Erkek olmak, kadın olmaktan daha değerlidir.					
12 Yaşlı bireylerin cinsel ilişkide bulunması doğru değildir.					
13 Yaşlanma ile birlikte cinsel yaşam sona erer.					
14 Menopoza girmek (adetten kesilmek), kadının cinsel yaşamını sona erdirir.					
15 Doyumlu bir cinsel yaşam için genç olmak şarttır.					
16 Cinsel ilişkinin her aşaması erkeğin kontrolünde olmalıdır.					
17 Kadın, cinsel ilişkide eşinin isteklerine göre hareket etmelidir.					
18 Cinsel ilişkide eşini memnun etmek kadının görevidir.					
19 Mastürbasyon yapmak fiziksel hastalıkların gelişmesine neden olur.					
20 Mastürbasyon yapmak psikolojik sorunlara neden olur.					
21 Eşlerden birinin rızası dışında gerçekleşen cinsel ilişki "tecavüz" sayılmaz.					
22 Erkek çocuklar tecavüz kurbanı olmazlar.					
23 Tecavüze uğrayan erkek çocukları büyüdüklerinde eşcinsel olurlar.					
24 Kadınlar dış görünüşleri / giyimleri ile cinsel şiddetin ortaya çıkmasına neden olurlar.					
25 Cinsellik, cinsel ilişki (cinsel birleşme) demektir.					
26 Eşlerin cinsel hazzı yaşayabilmeleri için cinsel ilişki şarttır.					
27 Cinsel ilişki mutlaka orgazmla (haz / tatmin) sonuçlanmalıdır.					
28 Kadınlar yalnızca "cinsel ilişki" yoluyla orgazma ulaşabilirler.					

ETİK RAPORU
ONAYI

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

TOPLUMSAL CİNSİYET ÖLÇEĞİ

Aşağıda verilen ifadelerden her birini okuyarak size uygun olan seçeneği (X) şeklinde işaretleyiniz.
Lütfen hiçbir maddeyi boş bırakmayınız.

Teşekkür ederiz.

Maddeler	Hiç Katılmıyorum (1)	Katılmıyorum (2)	Kısmen Katılmıyorum (3)	Büyük Ölçüde Katılmıyorum (4)	Tam Katılmıyorum (5)
1 Ailem benim (kadın/erkek) doğmamı olumlu karşılamıştır.					
2 Ailem giyinme konusunda çocuklarının cinsiyetine (kadın/erkek) bakmaksızın aynı özgürlüğü tanımıştır.					
3 Ailem, arkadaş seçimi konusunda cinsiyet ayrımı yapmaksızın (kadın/erkek) kardeşlerimle bana aynı özgürlüğü tanımıştır.					
4 Ailem, eve geliş-gidiş saatleri konusunda cinsiyet (kadın/erkek) ayrımı yapmaksızın kardeşlerimle bana aynı özgürlüğü tanımıştır.					
5 Ailem ev işlerinin dağılımını cinsiyet (kadın/erkek) ayrımı gözetmeksizin herkesin görevi olarak görmüştür.					
6 Ailemde her cinsiyet (kadın/erkek) eşit hakka sahip olmuştur.					
7 Ailemde cinsiyet (kadın/erkek) ayrımı yapılmaksızın herkese eşit imkânlar tanınmıştır.					
8 Okul kıyafetimin görünüşü bakımından ailem cinsiyet (kadın/erkek) ayrımı yapmaksızın beni özgür bırakmıştır.					
9 Eğitim gördüğüm okullardaki öğretmenler cinsiyet (kadın/erkek) ayrımı yapmaksızın herkese eşit davranmışlardır.					
10 Eğitim gördüğüm okullardaki yöneticiler cinsiyet (kadın/erkek) ayrımı yapmaksızın herkese eşit davranmışlardır.					
11 Eğitim gördüğüm okullardaki arkadaşlarım cinsiyet (kadın/erkek) ayrımı yapmaksızın herkese eşit davranmışlardır.					
Yaşadığım toplumda;					
12 Toplumun cinsiyete (kadın/erkek) bağlı olarak bana verdiği rollerin dışına çıkabilirim.					
13 Cinsiyetimden (kadın/erkek) etkilanmeksizin istediğim eğitimi alma olanaklarım vardır.					
14 Yapacağım sosyal etkinliklerde (bale, dans, spor vb.) cinsiyetim (kadın/erkek) önemli değildir.					
15 Cinsiyetime (kadın/erkek) bağlı olarak kıyafet konusunda bana kısıtlamalar yapılmaz.					
16 Cinsiyete bakılmaksızın (kadın/erkek) kişiler karşı cinsiyetten evlenecekleri kişileri kendileri seçer.					
17 Cinsiyete bakılmaksızın (kadın/erkek) evlenmeler gibi boşanmalar da normal karşılanır.					
18 İş başvurularında, özel durum yoksa cinsiyet (kadın/erkek) eşitliği vardır.					
19 Yöneticiler cinsiyetinden ötürü yadırganmaz.					
20 Yöneticiler, yönettiği kişilerin cinsiyetine (kadın/erkek) bakmaksızın eşit davranır.					
21 Yönetimsel kararların alınması açısından cinsiyet eşitliği vardır.					
22 Ailem beni, eğitim almam konusunda, diğer (kadın/erkek) kardeşlerimle eşit görüyor.					
23 Ailem benim cinsiyetime (kadın/erkek) bakmaksızın eğitim görmemi her zaman desteklemiştir.					
24 Ailem benim cinsiyetime (kadın/erkek) bakmaksızın okul seçimi konusunda özgür bırakmıştır.					
25 Ailem benim cinsiyetime (kadın/erkek) bakmaksızın yaşadığım şehir dışında eğitim almam konusunda özgür bırakmıştır.					

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

DEMOGRAFİK VERİLER FORMU

- 1- Yaşınız :
() 18-24 () 25-34 () 35-44 () 45-54 () 55-64 () 65 ve üzeri
- 2- Cinsiyetiniz :
() Kadın () Erkek () Diğer
- 3- Eğitim Durumunuz :
() İlköğretim () Lise () Ön Lisans () Lisans () Lisansüstü
- 4- Yaşadığınız Yer :
() İl () İlçe () Köy
- 5- Çalışıyor musunuz?
() Evet () Hayır
- 6- Cevabınız Hayır İse Nedenini Belirtiniz:
() Öğrenci () Emekli () Ev Hanımı / Ev Erkeği () İşsiz () Diğer
- 7- Medeni Durumunuz :
() Evli () Bekar () Boşanmış () Dul
- 8- Gelir Düzeyinizi Nasıl Tanımlarsınız?
() Gelir Giderden Fazla () Gelir Gidere Denk () Gelir Giderden Az
- 9- Annenizin Eğitim Durumu :
() İlköğretim () Lise () Ön Lisans () Lisans () Lisansüstü
- 10- Babanızın Eğitim Durumu :
() İlköğretim () Lise () Ön Lisans () Lisans ()

ONAY

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

11- Cinsel Eğitim Aldınız mı?

() Evet () Hayır

12- Cevabınız Evet ise Bu Eğitimi Nereden Aldınız? (Birden Fazla Seçenek İşaretlenebilir.)

() Aile

() Okul

() Sağlık Personeli

() Arkadaş Çevresi

() İnternet / Sosyal Medya

() Diğer

13- Dini İnanç Yönünden Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız?

() Herhangi bir inanca sahip değilim.

() Bir inancım var ama inancım yaşamımı şekillendirmez.

() Bir inancım var ve inancım yaşamımı şekillendirir.

() Bir inancım var ve inancım yaşamımı sadece belirli alanlarda şekillendirir.

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

EK-5. Cinsel Mitler Ölçeği Kullanım İzni Onayı

Ölçek İzni Gelen Kutusu x

Fahrettin BİLGİÇ
Alıcı: ▼

20 Kas 2022 Paz 21:34

Zehra Hocam merhabalar,
İsmim Fahreddin Bilgiç,
Hacı Bayram Veli Üniversitesi Sosyoloji Bölümü yüksek lisans öğrencisiyim.
Tezimde;
Geçerlilik güvenirliği tarafınızdan yapılmış olan "Cinsel Mitler Ölçeği" ni kullanmak üzere izninizi istiyorum,
Saygılarımla..

Zehra Gölbaşı
Alıcı: ben ▼

20 Kas 2022 Paz 23:22

Sayın Fahrettin Bilgiç,
Ölçeği ilgili makaleyi referans göstererek çalışmada kullanabilirsin. Ekte ilgili dosyaları gönderiyorum.
Kolaylıklar dilerim
Prof. Dr. Zehra Gölbaşı

EK-6. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeği Kullanım İzni Onayı

Ölçek İzni Gelen Kutusu x

F

Fahrettin BİLGİÇ <fahrettin_bilgic@hotmail.com>
Alıcı: ayh_81 ▾

12 Ocak Per 09:00

Hocam merhabalar,
İsmim M. Fahreddin Bilgiç,
Hacı Bayram Veli Üniversitesi Sosyoloji Bölümü yüksek lisans öğrencisiyim.
Tezimde;
Geçerlilik güvenirliği tarafınızdan yapılmış olan "Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeği" ni kullanmak üzere izninizi istiyorum,
Saygılarımla

a

ayhan kandemir <ayh_81@hotmail.com>
Alıcı: ben ▾

12 Ocak Per 11:45

Tabiki kullanabilirsiniz.Başarılar dilerim.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : BİLGİÇ, Muhammed Fahreddin

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Yüksek lisans	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi / Sosyoloji Anabilim Dalı	2024
Lisans	Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Fakültesi	2011
Lise	Prof. Dr. Şevket Raşit Hatipoğlu Lisesi	2007

Yabancı Dil

İngilizce

